

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ SADARET
YAZIŞMALARINA YANSIYAN DIŞ GELİŞMELER
(MART-HAZİRAN 1918)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek ÖZSU

**Enstitü Anabilim Dalı: Tarih
Enstitü Bilim Dalı: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Enis ŞAHİN

HAZİRAN- 2008

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ SADARET
YAZIŞMALARINA YANSIYAN DIŞ GELİŞMELER
(MART-HAZİRAN 1918)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek ÖZSU

Enstitü Anabilim Dalı: Tarih
Enstitü Bilim Dalı: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi

Bu tez 03/06/2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Alaeddin YALÇINKAYA
Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç. Dr. Enis ŞAHİN
Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç. Dr. Haluk SELVİ
Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Dilek ÖZSU

02.05.2008

ÖNSÖZ

I.Dünya Savaşı sonuçları bakımından devletlerin sınırlarının ve siyasetlerinin değiştii bir savaş olmuştur. Bu dönem gelişmelerini daha iyi değerlendirebilmek açısından arşiv belgelerinin incelenmesi gerekmektedir. Bu fikirden yola çıkarak Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan A.AVRK 817 ve A.AVRK 818 nolu klasörleri alarak çalışma yapmaya karar verdik.

Çalışmamın hazırlanmasında tecrübelerinden ve bilgisinden faydalandığım danışman hocam sayın Doç.Dr.Enis şAHİN'e minnet ve teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca Fransızca metinlerin çevirisinde yardımlarını esirgemeyen Sayın F.Yavuz ULUGÜN'e de saygı ve şükranlarımı sunarım. Yardımlarından dolayı sevgili Seda EL'e de teşekkür ederim.

Dilek ÖZSU

02.05.2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: DIŞ GELİŞMELERE KONU OLAN DEVLETLER	
(MART-HAZİRAN 1918)	7
1.1.Sovyet Rusya.....	7
1.2.İngiltere	11
1.3.Almanya	21
1.4.Bulgaristan	24
1.5.Romanya	27
BÖLÜM 2: BELGELERİN TRANSKRİPSİYONU ve ÖZETLERİ	29
2.1.Sovyet Rusya ile İlgili Belgeler	29
2.2.İngiltere ile İlgili Belgeler	49
2.3.Almanya ile İlgili Belgeler.....	77
2.4.Balkan Devletleri ile İlgili Belgeler	93
SONUÇ	112
KAYNAKLAR	113
EKLER	109
ÖZGEÇMİŞ	128

KISALTMALAR

A.AVRK: Sadaret Evrakı Evrak Kalemi

B.O.A. : Başbakanlık Osmanlı Arşivi

C : Cilt

s. : Sayfa

trhsz : tarihsiz

T.T.K. : Türk Tarih Kurumu

Yay : Yayınları

Tezin Başlığı: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Sadaret Yazışmalarına Yansıyan Dış Gelişmeler (Mart- Haziran 1918)	
Tezin Yazarı : Dilek ÖZSU	Danışman: Doç.Dr.Enis ŞAHİN
Kabul Tarihi : 03/06/2008	Sayfa Sayısı: iv(ön kısım)+114(tez)+12(ekler)
Anabilim Dalı: Tarih	Bilim Dalı : Türkiye Cumhuriyeti Tarihi
<p>20.yy'da Avrupa'da meydana gelen en önemli gelişmelerden birisi I.Dünya Savaşı olmuştur. Savaş Avrupalı devletlerin kendi içlerinde gruplaşmalarına neden olmuş, Avrupa büyük devletleri savaşın başlangıcında birbirlerine düşman ittifaklar kümesini oluşturmuşlardır.</p> <p>Sovyet Rusya ve İngiltere'nin içinde bulunduğu grup İtilaf Devletlerini, Almanya'nın içinde bulunduğu grup ise İttifak Devletleri grubunu oluşturmaktaydı. Osmanlı Devleti ise Almanya'nın yanında İttifak Devletleri yanında yerini almıştı.</p> <p>Rusya'da savaş sırasında ihtilalin meydana gelmesi üzerine çarlık rejimi sona ermiş, barış taraftarları iktidar olmuş bu durum İttifak Devletleri tarafından büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır. Yeni Sovyet Hükümeti savaş sırasında yapılan gizli anlaşmaları açığa çıkarmış bu durum İtilaf Devletlerini zor durumda bırakmıştır. Sovyet Rusya'nın savaştan çekilmek üzere ateşkes anlaşması imzalamak istemesi üzerine İttifak Devletleri ile yapılan görüşmeler sonucunda Brest Litovsk Anlaşması imzalanmıştır. Müttefik dört devlet ve Sovyet Rusya arasında imzalanmış bu barış, Merkezi Devletler için büyük başarı ve kazanç olmuştur. Ancak 1918 yazından itibaren gelişen olaylar bu başarıyı geçersiz kılmıştır.</p> <p>İngiltere ise savaşın başından itibaren, Osmanlı Devletinin Merkezi Devletlere eğilim gösterdiğini fark edince Osmanlı Devleti'ni arkadan vurmak için Arap alemini Osmanlı Devletine karşı ayaklandırmak istemiş ayrıca Siyonistlerle ilgili bir deklarasyon oluşturmuştur. Bu deklarasyonda İngiltere, Siyonistlere Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması için ellerinden gelen yardımı esirgemeyecekleri sözünü vermiştir.</p> <p>Savaşa İttifak Devletleri yanında katılan Bulgaristan'da savaş esnasında Osmanlı Devletine karşı birtakım faaliyetlerde bulunmuştur.</p> <p>Bu gelişmeler İttifak Devletleri yanında savaşa giren Osmanlı Devletini zor durumda bırakmış ve Osmanlı Devleti Almanya'nın yanında girdiği I.Dünya savaşından yenik olarak ayrılmıştır.</p>	
Anahtar kelimeler: I.Dünya Savaşı, Brest Litovsk ,Siyonizm	

Sakarya University, Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of Thesis: External Affairs Reflected in Ottoman Archives Ministry Exchange of Letters (March-June 1918)

Author : Dilek ÖZSU

Supervisor: Assoc.Prof.Dr.Enis ŞAHİN

Date:03/06/2008

Nu. of Pages: iv(pre-text)+114(main body)+12(appendices)

Department : History

Subfield : The History of Turkish Republic

One of the most important developments in Europe in the 20th century has been the First World War. It caused the European countries separate into groups among themselves, so the major European countries formed up the group of alliances at the beginning of the war.

The group including Soviet Russia and England was named the Allies and the group including Germany was named the Central Powers. Ottoman Empire took its place in the Central Powers with Germany.

In Russia upon the revolution during the war Tsardom ended and the supporters of peace came into power. This was welcomed gladly by the Central Powers, because the new Soviet Government revealed the secret treaties signed by the former government during the war. The Allies were having difficult times. Upon Soviet Russia's desire to cease fire and withdraw from the war, Brest Litovsk treaty was signed between four Central Powers and Soviet Russia. This treaty has been a great success and achievement, however, the events progressing since the summer of 1918 have lapsed this success.

Having realised that Ottoman Government had an aptitude towards Central Powers since the beginning of the war, England wanted to provoke Arabic world against Ottoman Government. Besides, it made up a declaration about Zionists. In this declaration, England promised to help Zionists set up a Jewish state in Palestine.

Bulgaria, who entered the war on the side of Central Powers also had some actions against Ottoman Government.

These developments put the Ottoman Government on the spot and caused him finish the First World War in which he took place near Germany, defeated.

Key Words: 1st World War, Brest Litovsk ,Zionism

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmayı yapmaktaki amacımız I.Dünya Savaşının son dönemi gelişmelerini Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerinden faydalanarak yeniden yorumlamak ve bazı ayrıntıları gün ışığına çıkarmaktır. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılıp yokoluşunu ve yıkıntıları üzerinde yeni bir bağımsız Türk Devleti'nin kurulmasını hazırlayan I. Dünya Savaşı, dünya tarihi açısından olduğu kadar, Türkiye açısından da büyük önem taşımaktadır. Çalışmamız sırasında Mart-Haziran 1918 arasındaki belgelerden faydalanılarak bu dönem gelişmeleri detaylandırılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Önemi

1918 yılı sonları dünyada meydana gelen gelişmeleri, İtilaf ve İttifak devletlerinin Politikalarını ve savaşın sonlarına doğru genel durumlarının daha yakından değerlendirilebilmesi ve detaylandırılabilmesi amacıyla bu çalışmamızda daha önce arşivden çıkarılmamış belgelerin transkripsiyonları yapılarak bu dönemle ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara da yardımcı olmayı amaçladık.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamız Arşiv Belgelerine dayalı bir çalışmadır. İlk önce Başbakanlık Osmanlı Arşivi Sadaret belgelerinde A.AVRK 817 ve A.AVRK 818 nolu klasörler arşivden alındı. Bu klasörlerin içinde bulunan gömlekler konularına göre başlıklara ayrılarak 46 adet gömlek çalışmamızda kullanıldı. Arşiv belgelerinin transkripsiyonu yapılarak daha sonra bu belgelerdeki bilgilerden ve kaynaklardan yararlanılarak Mart- Haziran 1918 tarihleri arası dış gelişmeler yazılmaya çalışıldı.

I.Dünya Savaşı

Birinci Dünya Savaşı, 19. Yüzyıl ile 20. Yüzyılın başlarında meydana gelen olay ve gelişmelerin bir sonucudur. Birinci Dünya Savaşı'nın nedenleri çeşitli ekonomik, siyasi, askeri gelişmelere dayanmaktadır. Savaşı hazırlamış olan genel etkenler XIX yüzyıl başlarından beri Avrupa'nın geçirmiş olduğu değişikliklerle ilgilidir.

Bu savaşın çıkışı, olayların büyük bir savaşa doğru akışı, Osmanlı İmparatorluğu'nun bu savaşa sürüklenişi, tarihsel bir gelişimin bir sonucudur. Bu savaş, Fransız Devrimi ve 25 yıla yakın süren devrim savaşlarının meydana getirdiği politik, sosyal ve ekonomik gelişmelerin devamlı ve doğal bir sonucu olmuştur.

Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı yeni fikirler, devletlere olduğu kadar milletlerin davranışına da yeni istikametler vermiştir. Fransa Büyük Devrimi ile Avrupa'da hanedana dayalı devlet sisteminin yerini ulus haklarına dayalı devlet sistemi almıştır. Ancak ulusal devlet sistemi umulan huzur ve sükûneti getirmediği gibi, devletlerarası bir düzen de sağlayamamıştır. Her devlet kendi ulusal haklarını her şeyin üstünde tutmuştur.

Ulusalçılık hareketlerinin, liberalizmden daha büyük güç kazandığı, ulusal devletlerin hammadde kaynakları ve üretim mallarına pazar bulmak için yaptıkları mücadele, sömürgecilik ve emperyalizm adı altında 19. yüzyılının 20. yüzyıla bıraktığı kötü bir mirastı.

19. yüzyılın ikinci yarısında, İtalya ve Almanya siyasi birliklerinin kuruluşu, Avrupa dengesini bozmakla kalmamış, özellikle Balkan Uluslarının, ulusalçılık ve bağımsızlık hareketlerini kamçulamıştır. Avrupa'daki ekonomik-politik-askeri gelişmeler Alman-Avusturya-İtalyan yakınlaşmasına, Üçlü İttifak'ın kurulmasına yol açmış, buna karşılık İngiliz-Fransız-Rus yakınlaşması da Üçlü İtilaf'ı oluşturmuştur.

Sömürgeci emperyalizmde geri kalmış olan Almanya, Avusturya ve İtalya arasında yapılan üçlü anlaşma, Bismarc'ın eseridir ve temelleri Berlin Kongresinde hazırlanmıştır. Üçlü uzlaşma ise Fransa ile Rusya arasında ikili bir anlaşma ile başlamış (27 Aralık 1893), bunu Fransa ile İngiltere arasında yapılan dostluk anlaşması izlemiş (21 Ekim 1904), İngiltere ve Rusya'nın 31 Ağustos 1907' de imzaladıkları bir anlaşma ile tamamlanmıştır (Karal, 1996 : 362).

İtalyan Milli Birliği'nin kuruluşu ve Alman İmparatorluğu'nun ortaya çıkması, Avrupa dengesine yepyeni bir biçim vermiş, Almanya ve İtalya sömürge arayışı içine girmişlerdi (Armaoğlu, Trhsz : 99).

Almanya Cermen ırkını ve kültürünü her şeyin üstünde gördüğü için, kendisini üstün bir millet ilan etmekte bir sakınca görmemiştir. Bismark'ın politikası 1890'a kadar sürmüş,

yeni Alman İmparatoru II. Wilhelm, Bismark'ın politikasını beğenmediği için onu görevden uzaklaştırmış ve böylece Almanya'nın da politikası değişmiştir. Almanya'nın, Avrupa'nın en güçlü kara devleti oluşu, endüstrisinin her geçen gün dünya piyasalarında İngiliz mallarına üstün gelmesi ve özellikle Alman Savaş Donanması'nın denizlerde İngiltere'ye rakip olması, Kırım Savaşı'ndan beri Avrupa sorunlarıyla ilgilenmeyen İngiltere'yi uyandırmıştır.

Almanya 1890'lardan sonra izlediği politikayla Güneydoğu Avrupa'yı ve Ön Asya'yı etkisi altına almış, Afrika ve Uzakdoğu'da girişimlerde bulunmaya başlamış böylece İngiltere için, denizlerde güçlü bir rakip ve Avrupa'da da dengeyi bozan bir güç haline gelmiştir. İngiltere, Almanya'nın güç ve etkinliğinin azaltılmasını istemiştir (Uçarol,2000: 461).

Üçlü İttifak'a dayanarak Avrupa'da üstünlük kurmaya çalışan Almanya, 1894'ten sonra, Fransız-Rus, Fransız-İngiliz ve en son 1907 yılında İngiliz-Rus antlaşmalarıyla oluşan Üçlü İtilaf Bloku ile karşılaşmış, Bismark'ın korkulu rüyası gerçekleşmiştir. Almanya böylece Avrupa'da çember içine alınmıştır.

Güçlenen Almanya ekonomisi için kendisine "hayat alanı" olarak Osmanlı İmparatorluğu'nu seçmiş, bu nedenle Osmanlı Devleti ile yakın ilişkiler kurup, İngiltere'nin Hindistan yolu için büyük tehlike olan, "Bağdat Demiryolu" projesini kabul ettirmişti. Böylece Osmanlı İmparatorluğu Üçlü İttifak'la, Üçlü İtilaf'ın çıkarlarının çatıştığı önemli bir alan olmuştur.

1914 yılına gelindiğinde, blokların çatışmasının temel sorunları olan ekonomik çıkar, Alsas-Loren sorunu, üstünlük kurma, deniz silahlanması, Fas Buhranları, Bağdat Demiryolu sorunu, Balkanlar'da Avusturya-Rusya çatışması, Balkan Savaşı gibi nedenlerden dolayı, savaşın çıkması yalnızca bir bahaneye bakmaktaydı.

Birinci Dünya Savaşı kıvılcımını Balkanlardan almıştır. Ancak Balkanlarda meydana gelen karışıklıkları I. Dünya Savaşı'nın tek nedeni olarak görmek yanlış olur. I. Dünya Savaşı'nın nedenleri çeşitli ekonomik, siyasi, askeri gelişmelere dayanmaktadır. Bunlara büyük devletlerin çıkar hesaplarını da eklemek gerekmektedir.

Rusya, Almanya'dan geri kalmak niyetinde değildi. O da Slav ırkının üstünlüğü üzerine milliyet teorileri geliştirmeye koyuldu. Rus misyonu, Slav milletlerini kurtarmak ve Rusya'nın Asya'da, Avrupa'da yayılmasını sağlamaktı (Karal,1996: 357).

Rusya, Alman Pangermanizmi'nin kendi faaliyet sahası olan Güneydoğu Avrupa'yı etkilemesini, Panslavizm politikasına karşı bir engel olarak görmüş, batı sınırlarında bir güç olarak beliren Almanya'nın, Doğu Avrupa'daki panslavist emellerine set çekmesinden endişe etmiştir. Bu sebeple Almanya'yı yıkararak ve ona dayanan Avusturya-Macaristan İmparatorlugunu parçalayarak bu tehlikeyi ortadan kaldırmak, bütün Slavları Rus hâkimiyeti altına alabilmek gayesini gütmekteydi (Yalçın ve Diğerleri, 2004:72).

Bu arada İngilizler de ırkçı ulusçuluk hastalığına tutulmaktan kendilerini kurtaramamıştır. Anglosakson efsanesini uydurup bunun üzerine Anglo-Sakson ırkının üstünlüğü inancını oturtmak yoluna sapmışlardır. Bu konuda Almanlara ve Ruslara göre çok elverişli durumda bulunmaktaydılar. İngiltere savaşın başından itibaren, Osmanlı Devletinin Merkezi Devletlere eğilim gösterdiğini fark edince Osmanlı Devleti'ni arkadan vurmak için Arap alemini Osmanlı Devletine karşı ayaklandırmak istemiş ayrıca Siyonistlerle ilgili bir deklarasyon oluşturmuştur. Bu deklarasyonda İngiltere, Siyonistlere Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması için ellerinden gelen yardımı esirgemeyecekleri sözünü vermiştir.

Fransa'da ırkçı ulusçuluk yaygın bir duruma gelmemekle beraber yanı başında güçlü bir Almanya'nın varlığından endişelenmekteydi. 1870'den beri Almanya'dan Alsace-Loren'i ele geçirmek ve intikam almak istiyor, çıkabilecek bir savaşta müttefikleri ile birlikte Almanya'yı parçalamanın hesabını yapıyordu. Almanlardan öç almak, Hıristiyanlığı savunmak ve uygarlığı yayma gibi fikirler Fransanın savaşa girmesinin başlıca nedenlerini oluşturmaktaydı (Karal, 1996:357).

Avusturya-Macaristan imparatorluğu kendisine en büyük zararın Panslavizm'den geleceğini anlamıştı. Sırbistan'ın büyük iddialarla harekete geçmesinin ve Rusya'nın da bu devleti desteklemesinin kendisi için tehlike olduğunu görmüştü. Bu nedenle Sırbistan'ı ortadan kaldırmak, doğuya doğru genişlemek ve Rus etkisini Balkanlar'dan uzaklaştırmak istimekteydi.

İtalya'nın amacı Akdeniz ve çevresinde yeni sömürgeler ele geçirmektir. Siyasi birliğini geç tamamlamıştı, Almanya ile ittifak içinde bulunmasına rağmen gizlice Fransa ile anlaşmıştı. Gayesi, Avusturya'nın hâkimiyeti altında kalan İtalya topraklarını kurtararak, Akdeniz ve çevresinde yeni sömürgeler elde etmektir (Uçarol,2000:462).

Avrupa Büyük Devletleri Birinci Dünya savaşının başlangıcında birbirlerine düşman ittifaklar kümesi durumunda bulunmaktaydılar. Almanya, Avusturya ve İtalya üçlü anlaşma kümesini, Fransa, Rusya ve İngiltere' de üçlü uzlaşma kümesini meydana getirmişlerdir.

20. yy' ın başlarından itibaren, bloklar arasında birbirine karşı savaş hazırlıkları sürmekte idi. Küçük bir olay büyük bir savaşa neden olabilecekti. 28 Haziran 1914'te Avusturya-Macaristan veliahdı François Ferdinand ve karısının Saraybosna'yı ziyareti sırasında suikasta uğrayıp Gabriel Prençip adlı bir Sırp tarafından öldürülmeleri ile Avusturya 23 Temmuz' da bir ultimatom göndermiş ve Almanya'nın da onayı ile savaş ilan edilmiştir.

Almanya' da seferberlik ilan etmiş olan Rusya' ya seferberliği durdurması için ultimatom vermiş ancak etkili olamayınca 1 Ağustos' da savaş ilan etmiştir. Almaya 3 Ağustos' ta da Fransa' ya savaş ilan etmiştir, böylece Almanya iki cephe arasında kalmıştır. Fransa'ya Belçika üzerinden saldırıyı planlayan Almanya, Belçika'ya bir nota vererek, bütün zararlarının ödeneceğini ve toprak bütünlüğüne dokunulmayacağı konusunda güvence vererek, topraklarından geçiş izni istemiştir. Belçika, bunu reddedince de 3 Ağustos'ta Belçika'ya saldırmıştır. Bunun üzerine İngiltere, 4 Ağustos'ta Almanya'ya bir nota vererek Belçika'yı boşaltmasını istemiş, Almanya bu isteği reddedince, İngiltere aynı gece Almanya'ya savaş ilan etmiştir. Japonya'da 23 Ağustos'da Almaya'ya savaş ilan etmiştir. Böylece Avrupa Savaşı başlamıştır (Armaoğlu, Trhsz:104-105).

Birinci Dünya Savaşı başladığı sırada, Osmanlı imparatorluğu Trablusgarp savaşı ile bunu izleyen Balkan Savaşından yeni çıkmış, büyük topraklar kaybetmişti. Bir yandan ordu ve donanmasını yeniden düzenlemeye çalışırken, diğer yandan da siyasal yalnızlıktan kurtulmak için bazı diplomatik girişimlerde bulunmuştu.

Osmanlı imparatorluğu, Üçlü İtilaf Devletleri ile ittifak yapmak üzere bazı girişimlerde bulunmuş, fakat İngiltere ve Fransa buna yanaşmamıştır. İstanbul hükümeti bundan sonra Balkan devletleri ile anlaşma yapmak istemiş, fakat bundan da bir sonuç alamamıştır. Bu durum karşısında Osmanlı Devleti Almanya' ya yaklaşmaya başlamıştır. Almanya ise, İtilaf Devletleri tarafından kurulmuş olan çemberin parçalanabilmesi için, Osmanlı Devleti ile anlaşma yapmak istemekteydi. Bu nedenle yardıma hazırdı. 2 Ağustos 1914'te Osmanlı-Alman anlaşması imzalandı (Uçarol, 2000:466).

Osmanlı Devleti ittifak imzalamakla beraber, hemen savaşa girmeye taraftar değildi. Ancak Ağustos' un ilk haftasından itibaren olaylar ve Almanya'nın çabaları Osmanlı Devletini savaşa katılmaya sürüklemiştir. Almanya Rusya ile mücadeleye girmişti ve Osmanlı Devleti'nin de Rusya' ya bir cephe açmasını istiyordu. Başta Enver Paşa olmak üzere, kabinenin bazı üyeleri de devletin savaşa girmesini istiyorlardı. Amiral Souchan Osmanlı donanmasını alarak 29-30 Ekim 1914 gecesi Karadeniz' e çıkmış ve Odesa ve Sivastapol gibi Rus limanlarını topa tutmuştur. Bu olay üzerine İngiltere, Fransa ve Rusya, Osmanlı Devletine savaş ilan etmişlerdir (Armaoğlu, Trhsz:103). Osmanlı Devleti henüz savaşın başında dört cephede savaşmak zorunda kalmıştır.

Osmanlı Devletinden sonra savaşa katılan ikinci tarafsız ülke İtalya olmuştur. Ancak İtalya; İngiltere, Fransa ve Rusya ile 26 Nisan 1915'de anlaşma imzalayarak, 20 Mayıs'ta da Avusturya'ya savaş ilan etmiştir (Uçarol,2000:463).

Bulgaristan da Çanakkale Savaşları'nın sonucunu beklemiş ve bu savaşlarda müttefiklerin bir şey yapamayacağını görünce, 1915 Ağustosundan itibaren Almanya, Avusturya ve Osmanlı Devleti ile görüşmelere başlamıştır. Osmanlı Devleti ile 3 Eylül 1915'de anlaşma imzalamış, Almanya ve Avusturya ile de anlaşma imzalandıktan sonra Sırbistan'a karşı, 12 Ekim 1915'de savaşa başlamıştır (Armaoğlu: Trhsz:119).

Romanya'nın davranışı da İtalya ve Bulgaristan gibi başlangıçta tarafsız olup, kendisine en fazla toprak tavizi verecek tarafı kollamaktı. Genel durumun müttefiklerin lehine olması Romanya'yı etkilemiş, İtilaf Devletleri ile yapmış olduğu görüşmeler neticesinde 28 Ağustos 1916'da savaşa katılmıştır (Armaoğlu, Trhsz :124).

Savaş sırasında Amerika'nın ekonomik bakımdan İngiltere ve Fransa'yı destekliyor olması üzerine Almanya Amerika ile problemleri olan devletleri desteklemeye başlamıştır. 1917 yılı Mart ayında iki Amerikan ticaret gemisinin Alman denizatlılarınca batırılması üzerine Amerikan Kongresi 2 Nisan 1917 tarihli oturumda aldığı kararla Almanya'ya savaş açmıştır ve müttefiklerine yardım amacıyla derhal Avrupa'ya askeri destek vermeye başlamıştır.

Balkanlar ve Batı Anadolu'daki yayılma hesaplarından dolayı fırsat kollayan Yunanistan'ın İtilaf Devletleri yanında savaşa girmek istemesi İtilaf Devletlerince de hoş karşılanmış ancak Kral ve Genelkurmay'ın muhalefeti bu beklentiyi geciktirmişse de 26 Haziran 1917'de Yunanistan Müttefik Devletler yanında savaşa katılmıştır.

1917 yılının en büyük hadiselerinden ilki Şubat (Mart), ikincisi Ekim (Kasım) aylarında Rusya'da patlak veren ihtilâller olmuştur. Rusya'da Ekim İhtilâli'nin meydana gelmesi ve Çarlık rejiminin sona ermesi üzerine İmparatorluk Meclisi Duma'da ilk geçici hükümet kurulmuştur. Geçici hükümetin henüz savaş ve barış konusunda karar vermemiş olması, Bolşeviklerin anti savaş propagandası için elverişli fırsatlar doğurmuştu.

Lenin ve Troçki idaresindeki Bolşevik partisi 24-25 Ekim / 6-7 Kasım 1917 gecesi yaptıkları hükümet darbesi ile "Geçici Hükümeti" devirerek iktidarı ele geçirmişlerdi.

Rusya'da Ekim İhtilâli'nin meydana gelmesi ve barış taraftarlarının iktidar olması, Osmanlı Devletleri ile müttefikleri tarafından büyük bir memnuniyetle karşılanmıştı. Almanya, Ekim Devrimi'nden en fazla etkilenen ülke olması sebebiyle, askerler ve işçiler devamlı Rusya ile kesin barış yapılmasını istemekteydiler. Yeni Sovyet Hükümeti programının baş tarafına barış yapılması prensibini yazmış ve kongre tarafından onaylanmıştı.

3 Mart 1918'de imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması Müttefik dört devlet ile Rusya arasında imza edilen 14 maddelik asıl anlaşma metninden ve buna ek olarak düzenlenen ek protokollerden başka, Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı Devleti ile Ruslar arasında yapılan ayrı barış anlaşmalarından oluşmaktaydı (Kılıç,Trhsz: 376).

Sovyetler Birliği Brest-Litovsk Antlaşması ile Polonya, Litvanya ve Estonya'dan çekiliyorlar, Kars, Ardahan ve Batum'u da Osmanlı Devletine geri veriyorlardı. Böylece Osmanlı Devleti doğudaki topraklarını istilâdan kurtarıyordu. Bu barış Merkezi Devletler için büyük başarı ve kazançtı. Ancak 1918 yazından itibaren olayların gelişmesi, Merkezi Devletlerin, özellikle Alman, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorlukları'nın yıkıntısını bir gerçek haline getirmiştir (Armaoğlu,Trhsz:140).

BÖLÜM 1: DIŞ GELİŞMELERE KONU OLAN DEVLETLER (MART- HAZİRAN 1918)

1.1. Sovyet Rusya

1. Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri yanında katılan Rusya için bu savaş tarihi emellerini gerçekleştirmek amacıyla büyük bir fırsat olmuştu. Ancak 1917 Ekiminde Rusyada ihtilalin çıkması ve idareyi barış yanlış Bolşeviklerin ele geçirmesi Rusya'nın planlarını gerçekleŐtirmesine engel olmakla beraber savaş sırasında Yeni Sovyet Hükümeti ile İtilaf Devletleri arasında yapılan gizli anlaşmaları açığa çıkarması açısından da büyük hayal kırıklığı yaratmıştı.

Bolşevikler Rusya'da idari otoriteyi ellerine geçirdikten sonra, Rus haricindeki milletlere bir takım beyannameler yayınlayarak onların yeni yönetime destek vermelerini talep etmişlerdi. Bolşeviklerin buradaki amacı, Rusya'da yönetimi tam anlamıyla ele geçirmek için Rusların olduğu gibi, Rus olmayan milletlerin de güvenini kazanmaktı (Şahin, 2002:97). Amaç bir yandan Ermenileri kazanıp Güney Kafkas'ı onlara dayanarak ele geçirmek, diğer yandan Ermenileri koruyarak görünerek Almanya'ya karşı dost kazanmaktır. Ayrıca Diyarbakır'dan Güney'e sarkacak bir Ermenistan yolu ile Çarlık Rusya'nın Akdeniz'e ulaşmak siyasetini uygulamaya çalıştıkları da söylenebilir. Bolşevikler, Doğu Anadolu'yu ele geçirmek için bu beyannameyi çıkarmışlar ve Doğu Anadolu'da Ermenilerin bir azınlık oldukları bilinmemezlikten gelinmiştir.

Brest-Litovsk'da tartışmalar devam ederken 13 Ocak'ta Petrograd'da Lenin ve Stalin imzalı "13 No'lu Dekre" diye anılan ünlü bir bildirge yayınlanmıştır (Bayur, 1991:120).

Lenin ve Stalin imzalarıyla 18 Ocak 1918'de Lasoyis gazetesinde yayınlanan beyanname, aşağıya nakledilmiştir:

"Halk Komiserleri, Ermenilere tam bağımsızlıklarını kazanıncaya kadar, haklarını ve kaderlerini tayin etmek konusundaki haklarını Rusya İşçi ve Köylü Hükümeti'nin desteklediğini, Ermeni halkına ilan eder. Halk Komiserleri Meclisine göre bu hakkın sağlanması ancak Ermeni halkının referandum yapmasını sağlayacak bir takım önlemlerin alınması ile mümkün olacaktır. Bu önlemler:

- 1- Askeri birliklerin “Türk Ermenistan’ı” sınırından çekilmesi; Türk Ermenistan’ında ki halkın can ve mal güvenliğini temin amacıyla hemen Ermeni Halk Milisi’nin oluşturulması.
- 2- Çeşitli memleketlere dağıtılmış olan Ermenilerin herhangi bir engelle karşılaşmadan memleketlerine geri dönebilmeleri.
- 3- Savaş sırasında Osmanlı Hükümetince, iç vilayetlere zorla gönderilmiş olan Ermenilerin, memleketlerine serbestçe dönebilmelerinin sağlanması.
- 4- Türk Ermenistan’ında demokratik esaslara göre verilecek kişilerden Ermeni Halk Temsilcileri Meclisi adı ile geçici bir hükümet kurulması.
- 5- 2. ve 3. maddelerin uygulanması ve Türk-Ermenistan sınırında bulunan askeri birliklerin çıkarılması işini düzenleme hususunda Kafkas Dışişleri Komiseri Stefan Şavmiyan Türk Ermenistan’ı halkına her türlü yardımda bulunacaktır.
- 6- Ermeni topraklarının yabancı birliklerce boşaltılması için bir karma komisyon kurulacaktır (A.AVRK,817/40).

Bu Dekre yayınlandıktan sonra Brest-Litovsk’da Ahmet Nesimi ile Troçki arasında bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede Ahmet Nesimi, Ermenilerin silahlandıktan sonra doğu bölgesinde egemen olacağını, çoğunlukta olan Müslümanları ezeceğini ve bunun sorumluluğunun bugünkü Rus Cumhuriyetine ait olacağını söylemiştir. Bu desteğin Brest-Litovsk ilkelerine uymayacağını, Rusya’nın bu tavrının barışı güçleştireceğini söylemiş, Troçki ise Ermenileri silahlı Kürtlere karşı kendilerini koruyabilmeleri için silahlandırdıklarını bildirmiştir. Türkiye’ye karşı dost olduğunu ancak belirli ilkelerden ayrılmayacağını ifade etmiştir (Bayur, 1991:121).

Sovyet Hükümeti Harbiye Nazırı Troçki milletini vatan savunmasına davet eden bir beyanname yayınlamıştır. Bu beyannameye Sovyetler Cumhuriyetinin içinde bulunduğu durumdan tek kurtuluşunun çalışmak olduğu, bu zor günlerde herkesin işçi ve asker olması gerektiğinden bahsedilmektedir. Vatanın savunulmasında silâh altına geleceğinin belirlenmesi için tecrübeli talimciler tayin edileceği, Sovyetler Cumhuriyeti’nin umum harbe vakıf bir orduya sahip olması gerektiği ve Halk

Komiserleri Meclisi'nin işçi ve çiftçilerle namuslu halkı vatani kurtarıp bağımsızlığını sağlama konusunda çaba göstermeye davet ettiği belirtilir (A.AVRK, 817/41).

İtilaf Devletleri, Sovyetlerden gelen barış teklifine razı olmadıklarını bildirmişlerdir. Sovyet Hükümeti, İttifak Devletleri ile ayrı barış yapmak için girişimlerine hız vermiştir (Kılıç, Trhsz:45). Osmanlı Devleti, Sovyet Rusya'nın mütareke ve barış teklifini memnuniyetle karşılamıştır. Bulgaristan'ın da barış teklifini memnuniyetle karşılayacağı kesindi. Halk açlıktan sıkıntı çekmekteydi. Almanya'nın da acilen barışa ihtiyacı vardı (Kılıç, Trhsz:47).

Barışın imzalanması için 25 Şubat 1918'de Brest-Litovsk'a gelen Almanya ve Avusturya-Macaristan delegasyonları, barış taslağı için 26 Şubat'ta bir araya gelmişler ve müzakereler 1 Mart 1918 sabahı gerçekleşmiştir.

3 Mart 1918'de imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması Müttefik dört devlet ile Rusya arasında imza edilen 14 maddelik asıl anlaşma metninden ve buna ek olarak düzenlenen ek protokollerden başka, Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı Devleti ile Ruslar arasında yapılan ayrı barış anlaşmalarından oluşmaktadır (Kılıç,Trhsz:376)

Sovyetler Birliği Brest-Litovsk Antlaşması ile Polonya, Litvanya ve Estonya'dan çekilmiş, Kars, Ardahan ve Batum'u da Osmanlı Devletine geri vermiştir. Böylece Osmanlı Devleti doğudaki topraklarını istilâdan kurtarmıştır. Bu barış Merkezi Devletler için büyük başarı ve kazanç olmuştur.

1917 Bolşevik İhtilâli, I. Dünya Savaşı'nın gidişatına tesir etmiş olup, Türkiye'nin Doğu Cephesi'ndeki olumsuz durumuna son vermişti. Almanya, Rusya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti arasında yapılan Brest-Litovsk Antlaşması ile I. Dünya Savaşı'nın ilk barışı akdedilmiştir. Fakat, bu durum bir şekilde sona ererken, antlaşmanın imzalanması ancak 3 Mart 1918'de mümkün olabilmiştir. Bu süreçte, Rus delegeleri sürekli olarak bir taraftan Bolşeviklik propagandası yaparken diğer taraftan da Ermeniler'i silâhlandırarak, Doğu Anadolu ve Kafkasya'da Türk-İslâm ahaliye mezalim uygulatmıştır. Amaçları, Elviye-i Selase'yi Türkiye'ye bırakmayacak Büyük Ermenistan Devleti'nin teşkilini sağlamaktır. Ancak, Türkiye'nin lüzûmlu politik ve askeri teşebbüsleri ile amaçlarına ulaşamamışlardır.

Sovyetler, Brest-Litovsk'a göre Doğu Anadolu'da Rus askerinin kalmadığını ifade etmektedirler. Ancak Ruslar ayrıldıktan sonra Erzurum'da "Ermeni Asker İttihadı" adlı bir komite kurulmuş ve bölgeye el koymuştu ayrıca doğudaki Ermeniler teşkilatlanmaya başlamışlardı (Özkaya ve Diğerleri, 2005:25).

3 Mart 1918 tarihinde imzalanan Brest-Litovsk Anlaşmasına gerek Ruslardan gerekse İtilaf Devletlerinden aleyhtar bir takım yaklaşımlar mevcuttu.

Raniştag'ın Rusya ile imzaladığı anlaşmayı tasdik ettiğine ve Ermeni Meselesi'ne dair bazı değerlendirmeyi içeren 23 Mart 1918 tarihli telgrafnamede, bazı Alman Sosyalistlerinin anlaşma hakkında olumsuz sözler söylemek için Evliye-i Selase meselesi fırsatını kullandıklarından bahsediliyor. "Bu barış anlaşması gereğince Ermeni Memleketleri, Türkiye'ye teslim oluyor. Eğer Ermeniler serbest şekilde oy verebilselerdi Türkiye'ye katılmayı hiç düşünmeyeceklerdi (A. AVRK ,817/27).

Yine meclisteki Sosyalist azınlıklar, Kars, Ardahan ve Batum'un Türklere verilmesinden sonra Gürcü ve Ermenilerin Türkler tarafından imha edilebileceğinden bahsetmişlerdir: Farvotes gazetesi Salı günü Raniştag meclisinde Rusya ile muahede-i sulhiye münakaşa edildiği sırada ekalliyet sosyalist azasından "Leveburg" tarafından irad olunan nutuk hakkında malumat-ı atiyeyi ita ediyor. Leveburg Ardahan, Kars ve Batum kazalarının Türklere keyfiyet-i terkine telmih ederek şimdi ahalinin ekseriyat-ı uzamasını teşkil eden Gürcü ve Ermeniler'in Türkler tarafından imha tehlikesine maruz bulduklarını beyan etti. Zaten Türkler eser-i gayz-ı dini olarak Ermenistan-ı Türkî'de bir milyondan fazla Hıristiyan Ermeni mahvetmiş bulunuyorlar (A. AVRK, 817/64).

Rusya ile imzalanan sulhun Hollanda matbuatı tarafından onaylanmadığı, zorla kabul ettirildiği, bunun kalıcı bir barış olamayacağı, Rus memleketinin yeniden kazanılması için savaşın devamının gerekli olduğu ve Hollanda matbuatı sulhun geçerliliğini kabul için yeniden incelenip düzeltilmesi fikrindedirler (A. AVRK, 817/37). Hollanda matbuatı Brest-Litovsk Anlaşması'nın imzalanmasına tepki göstermekteydi. Bu konuda Lahey'den 12 Mart 1918 tarihinde matbuat özetinin bir nüshası gönderilmiştir (A. AVRK, 817/38).

Fosişe Çaytung gazetesinin 6 Nisan 1918 tarihli nüshasında yayınlanan bir telgrafname Troçki'nin "Brest-Litovsk Anlaşması'nın" imzalanmasına aleyhtar olduğu ve İtilaf

Devletleri ile yeniden yakınlık kurmak ve Almanya'ya karşı yeni bir Rus ordusu oluşturmakta olduğundan bahsetmektedir. Rusya'nın Bolşevik Hükümeti'nin tek bir hükümet oluşturmadığı, Lenin'in Moskova'da Bolşevik Hükümeti'nin varlığına razı olduğu ve Merkez Devletleri ile barış anlaşmasından memnun olduğu ancak Petersburg'da Troçki'nin Kerenski'nin yolunda olduğu, Lenin ile Troçki'nin aralarının açık olduğu belirtilir. Troçki Merkez Devletleri ile yapılan anlaşmaya aleyhtar olanları etrafında toplamak ve onların yardımıyla Lenin hükümetini devirmek ve Londra ve Paris'in yardımıyla yeni bir ordu meydana getirip Almanya'yı ezmek fikrindedir (A.AVRK, 817/61).

İhtilal sonrasında Yeni Rus Hükümeti Bolşevik siyasetinde değişiklik yaparak ihtilal öncesinde olduğu gibi ihtilal sonrasında da İtilaf Devletleri ile askeri ve siyasi yakınlık kurmak istemiş ve bu konuda bir takım girişimlerde bulunmuştur.

Troçki'nin İtilaf Devletleri ile yakınlaşma girişimlerini Fransız matbuatının kabulüne dair "Bern"den "Gulinşe Çaytung" gazetesine çekilen telgrafnamenin içeriğine dikkat çekilmiş olup tercümesi sunulmuştur: "Troçki'nin İtilaf Devletlerine yaptığı müracaat Mösyö Pişon tarafından destane bir şekilde karşılanmış, "Poti Parizien" gazetesi de İtilaf Devletleri'nin Rusların tümüne yardım etmeye her zaman hazır olduğunu beyan etmektedir. "Edem Liber" gazetesi, Fransa ile Rusya arasındaki yakınlaşma fikrini olumlu bulmaktadır. "Jurnal dö Depa" gazetesinde ise "Troçki kendini bize muhtaç gibi gösterip diğer taraftan Japonya'nın müdahalesine mani olmak istiyor, Almanya'ya karşı direneceğini söyleyerek bizi avlamaya çalışıyor. Biz Troçki'yi dinleyecek olursak elimizdeki silahları da kaybederiz" şeklinde bir yazı yayınlanmıştır (A, AVRK, 817/67).

Yine Pişter Loid gazetesine Berlin'den 12 Nisan 1918 tarihi ile gönderilen telgrafnamede, Bolşeviklerin siyasetinde meydana gelen değişiklikten ve Troçki'nin İtilaf Devletleri ile askeri ve siyasi yakınlık içinde olduğundan bahsedilmektedir. "Fasişe Çaytung" gazetesinde Rus askerlerinin İngiliz silah ve malzemeleri ile silahlandırıldığından da bahsedilmektedir (A. AVRK,817/71).

1.2. İngiltere

I. Dünya Savaşı, Siyonizm tarihinde yeni bir dönüm noktası olmuştur. Siyonistler savaş ortamından faydalanarak, İttifak Devletleri'nin lideri Almanya ve İtilaf Devletlerinin

lideri İngiltere nezdinde, bunların himayesinde Filistin'e Yahudi göç yollarının açılması ve burada Yahudi Kolonileri kurulması uğrunda faaliyetlere başlamışlardır.

Savaşın başlangıcında, Siyonist Hareket Komitesinin merkezi, Almanya'nın başkenti Berlin'de bulunmaktaydı. Savaş başlayınca Siyonistler Alman devlet adamlarıyla derhal ilişkilere girişmişler, Almanya'daki Siyonistler 1917 yazında Alman Hükümeti üzerindeki baskılarını iyice artırmışlar, bu sırada İtilaf Devletleri'nin Siyonistlere olan meyili de artmıştır (Kocabaş, 1987:203).

İngiltere savaşın başından itibaren, Osmanlı Devleti'nin Merkezi Devletlere eğilim gösterdiğini fark edince, Osmanlı Devleti'ni arkadan vurmak için Arap Âlemini Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklandırmak istemiştir. İngiliz Dışişleri Bakanı Siyonistler ile ilgili bir deklârasyon oluşturmuştur. 2 Kasım 1917 tarihinde yayınlanan bildiri İngiltere Hükümeti, İngiltere ve Amerika'daki Siyonist liderlere Filistin'de milli bir devlet kurmaları için ellerinden gelen yardımı esirgemeyecekleri sözünü vermiştir (T.C. Tarihi, 2004:96).

İngilizleri, savaşın ilk yıllarında temasa iten en önemli sebep, Osmanlı Devleti'nin Süveyş Kanalı'na düzenlediği sefer olmuştur. İngiltere bu seferden kaygılanmış, Süveyş Kanalı ve Hindistan yolunun korunması için tedbirler düşünmüş, kanalın kuzeyinden gelecek saldırıları durdurmak için burada bir Yahudi yerleşimi konusu ciddi olarak göz önüne alınmıştır (Kocabaş, 1987:207).

Siyonistler I. Dünya Savaşının ilk yıllarından itibaren, İngilizlerin zaferi için çalışmaya başlamışlar, Filistin'de casusluk faaliyetlerini geliştirmişler ve gönüllü Yahudilerden meydana getirilen alaylar İngiliz saflarında Türklere karşı savaşmışlardır. İngilizlere askeri alanda destekleri Filistin Cephesi'nde olmuştur. General Bartholomew Ürdün'ün İngilizler eline geçmesi ve Şam yolunun kendilerine açılmasında bu Yahudi alaylarının İngilizlere Araplardan daha faydalı olduğundan bahsetmektedir (Kocabaş, 1987:222).

Filistin'deki Siyonist casusluk faaliyetleri hakkında İngilizler şükranlarını ifade etmişler ve bir İngiliz Dışişleri yetkilisi "Onlar için ne yapsak, hizmetlerinin karşılığını ödeyemeyiz." demiştir. Sıra İngilizlerin tavizine gelmiş ve Londra Siyonistlerin harpteki hizmetlerini ödüllendirmek ve onların emellerine ulaşmaları için bir belge tanzim etmeyi planlamışlardır (Öke, 2002:262).

Siyonist hareket nihai amaçlarına ulaşabilmek için bölgede en etkin güç olarak gördüğü İngiltere nezdindeki diplomatik girişimlerini arttırmıştır. Siyonistler İngiliz diplomasisini kendi saflarına çekebilmek için Amerikan siyasi mekanizması üzerinde büyük etkisi olan Yahudi Lobisini desteğe geçirmişlerdir.

Savaşın kritik safhaya girdiği bir dönemde dengeleri kolaylıkla değiştirebilecek olan ABD ve ona yön veren Yahudi Lobisini karşısına almak istemeyen İngiltere, Siyonist hareket için dönüm noktası olarak algılanan Balfour Deklarasyonunu kabul etmekten çekinmemiştir. İngiltere'nin deklarasyonu açıklaması sadece dış etkilere bağlı olmayıp, İngiltere bölgede kurulacak Yahudi devletinin her açıdan kendi çıkarına hizmet edeceği kanısındaydı. Siyonistler bu yönde teminat vermişlerdi (Turan, Trhsz:156).

2 Kasım 1917'de İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Rothschild'e ileride tarihte "Balfour Bildirisi" olarak geçecek şu mektubu göndermiştir:

"Majestelerinin Hükümeti, Musevi Halkı için Filistin'de bir Milli Yurt kurulmasını olumlu görmekte ve gerek herhangi bir ülkedeki Musevilerin statülerine ve haklarına, gerek de Filistin'de yaşayan Musevi olmayan cemaatlerin medeni ve dini haklarına zarar getirmeyecek şekilde elinden gelen bütün imkânları bu amacın elde edilmesinde kullanmayı kolaylaştıracağını belirtmektedir" (Öke, 2002:263).

Deklarasyon, Rusya'yı müttefikler safında harb içinde tutmayı da hedef almaktaydı. Rusya'da ihtilâlcı hareketler içinde çok sayıda Yahudi vardı. Yine İngilizler Ortadoğu'da Arap Milliyetçiliğini zararsız hale getirmek için Yahudilerden yararlanıyorlardı (Kocabaş, 1987:217).

Balfour Deklarasyonu'nun açıklanmasından yedi gün sonra İngiliz Ordusu Kudüs'ü zapt etmiş bu olay Filistin üzerindeki İngiliz hâkimiyetinin de başlangıcı olmuştur. Siyonistlerden yana tavır koyan İngiliz Hükümeti, Filistin yönetiminin kilit noktalarına Siyonizm'e sempati duyan Yahudi asıllı kişileri atamıştır (Turan, Trhsz:157). Kudüs'ün İngilizlerce zaptının İngiltere açısından önemi şu şekilde açıklanmıştır:

"Kudüs'ü şerifin keyfi işgaline yalnız siyasi ve seferi bir önem vermek hatadır. Bu başarı yalnız bu kadar öneme sahip olmazla kalmaz. İngiltere'nin çıkarları Avrupa'ya ait değildir. Biz büyük bir doğu devletiyiz. Irak ve Filistin'de meydana gelen vaka bizim askeri gücümüzü arttırmıştır. Oradaki askeri hareketin başka bir faydası daha vardır.

Merkezi devletlerin Rusya'ya karşı kazandıkları başarıya rağmen Türkiye'de bir hoşnutsuzluk vardır. İngiltere hükümeti büyük bir bozguna yakalanmadıkça Mısır'ı terk edemez (A.AVRK,817/14).

İngiltere hükümetinin Filistin'de bir Musevi yurdu tesisine çalışacağına dair İngiliz dış işleri bakanı Balfour'un Lord Roçild'e gönderdiği mektuptan sonra Siyonist meselesi Osmanlı Devleti'nin de fikirlerini bu mesele ile uğraştırmaya başlamıştır. Frankfurter Çaytung gazetesinin 3 Mart 1918 tarihli nüshasında İstanbul'dan bir mektup şeklinde bir makalenin tercümesidir: Bu bağlamda yayınlanan gazetelerden bazıları Siyonistliği hükümet içinde hükümet diye vasıflandırırken, bazılarında cahilce ortaya çıkan bir amaç olarak değerlendirmişlerdir. Birkaç gazetede Musevilerin Filistin'de yerleşmelerinin Türkiye için büyük bir ekonomik öneme sahip olacağını yazmaktadır. Osmanlı hükümeti şimdiye kadar asla görüş bildirmemiştir. Musevilerin Filistin'de istismar faaliyetleri görülmüş, Osmanlı hükümeti Musevi gücünü iyi bir şekilde değerlendirmiştir. Hatta bazı idari tedbirler İstanbul'un Musevi davranışlarına muhalif tedbirler aldığını andırıyordu. Sadrazam Paşa İngiltere Hariciye Nazırı Balfour Roçild'e gönderdiği mektupta şöyle demiştir: "Türkiye'nin Musevi sevgisini şimdi ortaya çıkarmaya ihtiyacı yoktur. Türkiye'de hiçbir vakit Musevi aleyhtarlığı olmamış, göç eden Museviler daima misafirperver olarak refah ve saygınlık kazanmışlardır". Şimdi sözler bozulmuş olduğundan işin rengi değişti. Göç edenler konsoloslarının arkasına gizlenip hükümete karşı görevini yapmaktan kaçınamaz. Bundan dolayı göç edenler Osmanlıya tabi olup umum haklarına sahip olacaklardır. Hükümet Musevi okulları açmaya ve İbraniceyi ders olarak okutulmasına şimdiye kadar muhalefet etmediği gibi, gelecekte de Musevileri bu konuda serbest bırakacaktır. Aynı serbesti mezhep ayinlerini de kapsamaktadır. Yerel veya beledi bir muhtar idareye gelince Musevilere Osmanlı tabiiyetinden öte müsaade verilemez. Sadrazam Paşa Hazretlerinin bu beyanat-ı Almanya ve Avusturya'nın da Siyonizm meselesi karşısında ki durumu için öneme sahiptir. Almanya mevcut savaş esnasında Siyonizm meselesini çekinerek gündeme getirmiştir. Çünkü mesele öncelikle Osmanlı meselesidir. Siyonist hareketin Almanya ile sıkı bir ilişkisi vardır. Merkez komitenin makamı Berlin'dedir. Reislerinin çoğu Alman'dır. Resmi gazetelerinin dili almandır. Ancak merkezi Devletler dahi bu meseleye anlayışla yaklaşmalıdır ki İtilaf Siyonistlerin tek sahibi sıfatına takınıp bu sayede dünyayı kendine çekemesin (A.AVRK,817/30).

Belgeden de anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti Musevilerin haklarını koruyup onların refah içinde yaşamasını sağlarken savaş sırasında gerek İngilizlerin kendi çıkarlarını gözetip bu konuda Yahudilere Filistin'e göç etme sözü vermesi ve bu konuda gerekli desteği sağlayacağını bildirmesi gerekse Yahudilerin ümitle İngilizlere destek vermesi üzerine bu mesele üzerinde durmuş ve mevcut Musevilerin haklarının korunduğu ve bu meselenin Osmanlı meselesi olduğunu bildirmiştir. Ayrıca Musevilerin Filistin'e göçüne ve bir devlet kurmalarına izin vermeyeceğini bildirmiştir.

Osmanlı Devleti'nin Musevilerin haklarını koruduğundan bahsedilmekteydi. Bu konuda Osmanlı Devleti'nin Romanya'da bulunan Musevilerin eskiden beri mahrum buldukları haklarının kendilerine verilmesi konusunda Osmanlı Hükümetince gerçekleştirilen teşebbüsten dolayı Musevi Cemaati adına şükran ve minnetlerini içeren beyanname verilmiştir. Osmanlı Devleti'nin girişim ve aracılığı nedeniyle bütün Museviler sonsuza kadar şükran ve minnet duyacak ve özellikle şefkatli Osmanlı idaresi altında yaşamak mutluluğuna sahip olan Osmanlı Musevilerinin sadakat ve bağlılıklarının artmasına sebep olduğundan dolayı cemaat adına Hahambaşı şükranlarını Osmanlı Hükümetine ve Padişahın şeref ve takdimine sunulmasını rica etmiştir (A. AVRK, 818/26).

I. Dünya Savaşı başlayınca Siyonistler, Alman Devlet adamlarıyla derhal ilişkilere girmişlerdir. Onların çabalarının nedeni, Almanya'nın himayesinde bir Yahudi toplumu meydana getirmektir. Siyonist Hareket Komitesinin merkezi de Almanya'nın başkenti Berlin'de bulunmaktaydı. Alman diplomasisi Siyonist hareketle yakından ilgilenmiştir. Bunun nedeni, Siyonist hareketle Filistin'deki Yahudi toplumundan kendi politikası doğrultusunda faydalanmaktır. Alman Dışişleri Bakanlığı tarafından İstanbul'daki Alman Büyükelçisi'ne verilen direktifte, Filistin'deki Alman Konsolosları'nın buradaki Yahudilere sempati göstermeleri ve onlar üzerindeki himayelerini genişletmelerini istiyordu. Almanlar, Filistin'i Almanlaştırmak için Filistin'de 20 bin yabancı tebaalı Yahudi'yi savaş içinde himaye etmişler ve Osmanlı tebaasına geçmelerini sağlamışlardır. Bir yerde Filistin'in Yahudilerle yeniden iskânına en önemli rolü Almanya oynamış olmaktadır (Kocabaş, 1987:202).

“Tribün dö Jönev” gazetesi 8 Mart tarihli nüshasında “İngiltere ve Siyonizm” başlıklı makalesinde Siyonizm'in asıl merkezinin İngiltere'den ziyade Almanya olduğundan

bahseder.” İktisadi münasebetlerden ve siyasi münasebetlerden doğan sonuçtan, Siyonizm’in asıl merkezinin İngiltere’den ziyade Almanya olduğunu, 3 Mart tarihli “Frankfurter” gazetesinin yazdığı gibi merkez komitesinin makamının Almanya’da olduğu, reislerinin çoğunun Alman, Resmi Gazetelerinin dilinin ise Almanca olduğunun gözden kaçırılmaması gerektiğini söyledikten sonra şöyle devam etmiştir: “Bundan dolayı Filistin’de yerleşecek Yahudiler Almanya ile sıkı münasebette bulunacaklardır. Çünkü belirtilen ilişkiler zaten mevcut olup her iki taraf için bunları gerçekleştirmekten başka bir şeye ihtiyaç olmadığı gibi hiçbir insan gücü de buna engel olamaz. Bundan şu netice çıkıyor ki, İngiltere Siyonizm’e destek vermekle Mısır kapılarında ticari ilişkileri kendisine, istikametleri Berlin’e doğru yönelen bir millet yerleştiriyor. Bunun dışında Kudüs-i Şerif-Berlin yolu İstanbul’dan geçiyor. Türkler bu konuya o derece önem vermektedirler ki Talat Paşa Mösyö Balfour’un Lord Roçild’e gönderdiği mektup hakkında kendisi ile görüşen bir Alman gazetesine bunu açıktan açığa saçma! kelimesiyle vasıflandırmıştır”(A. AVRK, 817/54).

Ayrıca Berlin’de oluşturulan Musevi cemiyetinin ilk toplantısında da Profesör “Balud” ile Mebus “Kohen Revisi” Alman siyasetince Siyonizm’in sahip olduğu önem hakkında konuşmuşlardır. Profesör Balud Amerika ile Filistin’e göçün ekonomik önem bakımından farklı olduğunu, Musevilerin Filistin’de istedikleri gibi bir tarımsal faaliyete kavuşacaklarını söylemiştir. Mebus Kohen ise Musevilerden oluşturulan bir Filistin’in, Osmanlı hâkimiyeti için sahip olduğu öneme dikkat çekmiştir (A.AVRK,817/13). Kohen’e göre Musevilerin genel hukuklarını sağlayacak bir vatana sahip olma istekleri milli bir hareket olmaktan öte, tarihi olgunluk veren bir his neticesidir. Şimdiye kadar çok az elde edilen fakat Musevilerin yeni bir hayata kavuşacaklarını müjdeleyen sonuç Filistin üzerindeki isteklerini gerçek bir şekilde vermektedir. Türkiye’nin aslında bir tarım ülkesi olduğu, ticaretinin zayıf, borcunun ise gittikçe arttığı ortadadır. Bundan öte arazilerini değiştirecek nüfusa ihtiyaç vardır. Hazinesi zengin nüfus ise ancak Batı Avrupa’daki Musevilerdir (A. AVRK, 817/13).

Mayıs 1918’de Bal’da toplanan İsviçre Siyonist Meclisi delegelerinin İttihat oyları ile kabul ettiği beyannamede İsviçre Siyonist delegelerinin Filistin Meclisi’nde yerel bir Musevi yurdunun lehine olarak görüşülen, Avrupa ve Amerika ve Papalık Makamının beyanatını, Musevi Milletinin Siyonist programını gerçekleştirmek arzusunu ilan

etmiştir. İsviçre Filistin’de gerekli teminata sahip ve genel haklardan oluşan bir Yahudi yurdunun tesisinde bütün Avrupa siyasetinin çıkarlarının tamamının bulunduğunu belirterek Yahudi Milleti için Filistin’de bir yurt oluşturulmasını beklediklerini belirtmiştir (A. AVRK, 818/45).

Savaşın son yılı Filistin ve Suriye Cephesi’nde Osmanlılar için çöküntü yılı olmuştur. Önceki yıl sonlarında İngiliz kuvvetleri Kudüs’ü ele geçirdikten sonra hareketlerini durdurmuşlardı. İngilizler genel bir saldırı için hazırlıklarını yapmaktaydılar. Filistin’deki ileri harekâtları güvenli bir şekilde devam etmekteydi. İngiltere’nin Filistin politikası hakkında “Növiye Züricher Çaytung” gazetesinin 26 Şubat 1918 tarihli nüshasında yayınlanan mektubun tercümesi şu şekildedir: İngilizler savaş alanları olan mukaddes toprakların toplum hayatını ve ekonomisini durduracak ve kazanılmış malların harap edilmesine yol açacağı yerde aksine bütün memlekette huzur ve nizam göstermektedir. Keyfi işgalden birkaç ay evvelki duruma sahip bulunanlarca teslim olduğu üzere düzenleri tamamen bozmuş olan Türk-Arap askerleri memleket ve halk için büyük sözcü kesilmişlerdi. Birçok kişi idam edilmiş, diğerleri cezalara mahkûm olmuştu. Şimdi ise harp cephesinin hemen arkasına kadar her yerde köylerin yeniden inşasına ve memleketin asayişinin sağlanması hususuna ne derece çalıştığını burada göstermiştir. İngiliz Hükümeti Siyonistlerden bir heyet göndererek Filistin’e tamamen yerleştirmekle beraber memleketin imarı hakkında çalışma yaptırmaya karar vermiştir (A. AVRK, 817/2).

İngiltere Filistin Cephesi’nde harekette bulunurken burada Türklerin meydana getirdiği işgalin sonucunda ortaya çıkan ve memleketin içinde bulunduğu harap durumun kendisi tarafından giderildiğini belirtmiştir. İngiltere’nin buradaki tavrının sebebi şüphesiz ki Filistin’de bir Yahudi yurdu kurulmasına bir zemin hazırlamaktır. Nitekim bu konudaki fikri Balfour Deklarasyonunda da açıkça görülmektedir. Savaş sırasında yapılan Bağdat Muharebeleri’nde İngilizler üstün gelmişler, Türk birlikleri 1916’da İngiliz kuvvetlerini kuşatmışlardır. Ancak İngilizler Basra’dan yeni kuvvetleri karaya çıkararak başarı kazanmışlar ve 11 Mart 1917’de Bağdat’a girmişler, böylece cephenin en etkili sonucunu elde etmişlerdir (Uçarol, 2000:472).

Gazete dö Lozan’ın 13 Mayıs 1918 tarihli nüshasında “Fetih ve İhya Edilen Irak” başlıklı fıkrası dikkat çekici görülmüş ve bazı kısımları tercüme edilmiştir: İngilizler bir

yandan savaşa devam ederken diğer taraftan Fırat Nehri yakınlarında bulunan araziye tarımsal faaliyet kazandırmak için aktif bir şekilde çalışmışlardır. Nil Nehri'nin büyük bendini inşa eden İngiliz mühendis harpten önce Fırat Nehri üzerindeki Hindiye Seddi'ni tamamlamıştır. Ancak Türk Hükümeti'nin tembelliği nedeniyle bir fayda sağlanamamıştır. 1917 senesi baharı Hindiye Seddi'nin tamamlanması ile geçmiş, mevcut ve harap durumda olanlar ise yeniden onarılmış, bu surette Fırat Nehri'nin 1 milyon Hektar arazisi tarımsal faaliyet yapılabilir duruma getirilmiş, bu iş için Arap ve Hintli işçi çalışmıştır. Bunun üzerine Araplar memleketlerine bereket getiren yeni araziden memnun görünmektedirler (A. AVRK, 818/78).

Bu belgede İngiltere'nin işgal ettiği bölgelerde aynı zamanda bir takım çalışmalarda bulunduğu belirtiliyor. Türkiye'nin ise bu bölgelerde daha önce hiçbir çalışmada bulunmadığı ve İngilizler sayesinde halkın refaha kavuştuğu iddia ediliyor. Burada İngiltere'nin Arap halkının memnuniyetini kazanarak daha sonra gerçekleştirmeyi düşündüğü bir takım planlarının ve Musul'u işgal edecek olmasının etkisi olduğu gayet açıktır.

Hindistan ve İngiltere arasındaki muhtariyet meselesi hakkında Berliner Tageblatt gazetesine Lahey'den çekilip 25 Mayıs 1918 tarihli yayınlanan tercümesinde, Milli Hint Meclisi'nin almış olduğu bir karar gereğince Hindistan'ın İngiltere'ye 5-6 milyon asker verebileceği, bunun sebebinin ise Hindistan'ın yerel bir idareye sahip olmak istemesinden kaynaklandığı belirtiliyor. İngiltere bu isteği kabul ettiği takdirde Hindistan üzerindeki hâkimiyetini kaybedeceğini bildiğinden talepleri değerlendirmiyor. İngiltere ya Hindistan'a muhtariyet verecek veya bir askeri yenilgiye uğrayacaktır (A. AVRK, 818/30).

İngilizlerin Bağdat'a yerleşmesi karşılığında Reşit'deki İngiliz Konsolosu ile Ermeni çetelerinin oluşumundan sorumlu bir İngiliz ile üç Danimarkalının Reşit'deki İttihad-ı İslam Cemaati Ordusu kumandanı tarafından esir edildiği ve bunun üzerine İngiliz elçisinin, İngiliz Hükümetince önemli bölgelerin işgal altına alınacağı ve İslam Cemaati Ordusu Kumandanı üzerine asker sevk edileceği hakkında İran Hükümetine bir nota verdiği, bu notanın İran Hükümetince reddedildiği ve İran'daki İngiliz hareketlerinin protesto edildiği hakkında Tahran elçisinden Musul yolu ile 25 Mart 1918 tarihinde bir telgraf alınmıştır (A. AVRK, 818/68).

Savaşın son yılı Filistin ve Suriye Cephesi'nde Osmanlılar için bir çöküntü yılı olmuştur. Yaz aylarında İngilizler kesin sonucu verecek bir saldırı için hazırlanmışlar, Osmanlı ordusu'nun savaş sevk ve heyecanı eski sıcaklığını kaybetmiştir. Filistin Cephesi'ndeki Alman Birliklerinin yerlerinden alınıp Kafkasya'ya gönderilmesi sonucu ortaya çıkmış, Alman er ve subaylarının da geri çekilmesi moral düşüklüğü yaratmıştır. İngilizler ise Türklere bağlı kalan Arapları bile etkilemişlerdir (Karal, 1996:538).

Fransa ve İngiltere'nin Suriye Meselesindeki düşünceleri El-Mukaddem gazetesinde yer almıştır. Fransa ve İngiltere Hükümetleri Türklere başka Arapça konuşan kavimleri ve Suriye ve Lübnan halkını ve Anadolu kıtasındaki diğer mevcut halkı Türklerin esaretinden kurtarmış ise de Suriyelilerin millet ve mezhep anlaşmazlığını gideremediği sürece bu iki devletin gelecekleri sonsuz bir huzur ve hürriyeti sağlayamaz. Türkler ellerine fırsat geçer geçmez Lübnanlıların haklarını ayaklar altına almışlardır. Türklerin ıslahat mevzuatları hep bir suretle neticelenir. Suriyeliler diğer milletler gibi hürriyetlerini kazanmaya çalışmalı ve hürriyetlerini sağlamaya çalışan çalışan devletlere yardım etmelidirler. (A. AVRK,818/69). Paris'te toplanan konferansta Suriye Meselesi görüşülmüş ve İngiltere ve Fransa Suriye ve diğer Arapların geleceklerini sağlama hususunda taahhütlerde bulunmuşlardır.

El-Kible gazetesi İttihat Terakkiyi eleştiren bir makale yayınlamıştır. Bu makalede amaçlarının hayır ve şerri izah eylemek olduğu ve şahıslarla uğraşmak olmadığını belirtmiştir. Türkiye'den gelen haberlerden İttihatçıların İslamiyet iddiasında buldukları halde eskiden beri İslamiyet'e olan nefretlerini bir kat daha arttırdıkları, şeriye Mahkemelerini kaldırdıklarını, bunu İslam sahiplerine ilan etmelerindeki amacın kendilerini gerçekten haberdar etmek olduğunu bildirilmiştir (A. AVRK, 818/7).

El-Kible gazetesi El-Hadi gazetesinden aldığı ve Türklerin Araplar üzerindeki siyasetinden bahsedilen makalede: Türklerin siyasetteki üstünlüğünün altı asırdan beri Araplara hâkim olmalarından anlaşıldığını yazmıştır. Türklerin hâkimiyetinden yana olanlar, Araplar ile Suriyelilerin kendi kendilerine hâkim olmalarına güçleri yoktur diyorlar. Tarikat mensupları böyle bir bağlılıkta bulunamazlar. Çünkü Türklerin zekâca üstün olduklarını iddia etmek düşkünlükten ileri gelir. Türkler asırlardan beri kendilerinden başka hiçbir kavme hak vermemişlerdir. Araplar birbirlerine düşerek meydanı Türklere bırakmışlardır. Bunun için Türklerin hâkimiyeti doğmuştur. Türkler

Arap memleketlerinin oluşumu için çalışmışlardır. Ancak onların bu başarısının nedeni İslamiyet'tir. Ancak onlara göre Türklerin bu başarıları Turanîlerin mevcut adamları Enver ve Kemal ortaya çıkmadan öncedir. (A. AVRK, 818/69).

1.3.Almanya

Almaya 3 Ağustos 1914'de Fransa'ya savaş ilan etmiştir. Fransa'ya Belçika üzerinden saldırmayı planlayan Almanya, Belçika'ya bir nota vererek, bütün zararlarının ödeneceğini ve toprak bütünlüğüne dokunulmayacağı konusunda güvence vererek, topraklarından geçiş izni istemiş, Belçika bunu reddedince 3 Ağustos'ta Belçika'ya saldırmıştır. Bunun üzerine İngiltere, 4 Ağustos'ta Almanya'ya bir nota vererek Belçika'yı boşaltmasını istemiş, Almanya bu isteği reddedince, İngiltere aynı gece Almanya'ya savaş ilan etmiştir. Japonya'da 23 Ağustos'ta Almaya'ya savaş ilan etmiştir. I. Dünya Savaşı'nın yarattığı fırsat Japonya'nın iştahını kamçulamıştır (Armaoğlu, Trhsz:105).

Japonya'nın Avrupa işlerine müdahale meselesine ve Sibiry'a'yı işgal edip etmeyeceğine dair, Japonya'nın Bern Sefirinin "Berliner Tageblatt" gazetesi muhabirine beyanatının, Fermanblatt gazetesinin 23 Mart 1918 tarihli nüshasında görülen telgrafnamenin tercümesi Paris Sefaretinden alınmıştır (A. AVRK, 817/29). Alman gazetelerinin İngiliz haberlerinden aldığı bilgiler Japonya'nın Sibiry'a'da bir askeri harekatta bulunması ihtimalinin güçlendiğini göstermektedir (A.AVRK, 817/15).

Almanya'nın her tarafta istila ümidi ve gayreti içinde olduğu, Odesa'yı işgal etmek ve Karadeniz'in doğusundaki limanların Türkiye'ye iadesi konusunda ısrar ettiği, bundan maksadının İran'ın kuzey batısından geçerek doğuya doğru yeni bir hat oluşturmak olduğu Royter telgraf şirketi tarafından tebliğ edilmiş ve Erbayter Çaytung gazetesinin 2 Mart 1918 tarihli nüshasında yer almıştır (A. AVRK, 817/19).

Brest-Litovsk Barışı'nın Moskova'da yapılan IV. Bütün Rusya Sovyetleri Olağanüstü Kongresi tarafından 16 Mart 1918'de onaylandığı haberi, 17 Mart 1918'de Almanya Dışişleri Bakanlığı'na bildirilmiştir. Rusya Sovyetleri Kongresi'nin anlaşmayı onayladığı Berlin'e ulaşınca 18 Mart 1918'de "Reichstag" (Alman İmparatorluk Meclisi)'de Barış Anlaşmasının onaylanması için müzakerelere başlanmıştır. Almanya'nın barışın onaylanmasında herhangi bir zorluk çıkaracağı yazılmıyordu.

Nitekim Raniştag 22 Mart 1918’de ve Alman İmparatoru Wilhelm II de 26 Mart’ta anlaşmayı onaylamıştır. (Kılıç, Trhsz:390).

Alman Ordusu’nun başarılı askeri harekâtı sonucunda imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması, Almanya’da sevinçle karşılanmıştır. Bu sevinç gösterileri Alman basınına da yansımış ve gazeteler barıştan övgü ile söz etmişlerdir (Kılıç, Trhsz:406).

Raniştağın Rusya ile imzaladığı anlaşmayı tasdik ettiğine ve Ermeni meselesine dair bazı değerlendirmeyi içeren 23 Mart 1918 tarihli telgrafnamenin tercümesi Berlin’den alınmıştır. Bu telgrafta Raniştağın Rusya ile imzaladığı anlaşmayı onayladığı, savaşın devamına hiçbir Rus’un cesaret edemeyeceği bahsedilmekle beraber anlaşmanın karşıtı olan bazı Sosyalistlerin anlaşma hakkında olumsuz sözler söylemek için Evliye-i Selase meselesi fırsatını kullandıklarından bahsedilmektedir. “Bu barış anlaşması gereğince Ermeni memleketleri, Türkiye’ye teslim olunuyor. Eğer Ermeniler serbest bir şekilde oy verebilselerdi Türkiye’ye katılmayı hiç düşünmeyeceklerdi. Türkler Ermenileri imha etmek için nasıl hareket ediyor, bundan haberdarız” (A. AVRK, 817/27).

Almanya Halk Partisi’nin lideri Stresmann, anlaşmayı desteklediğini ve bu barışın Almanya’nın askeri gücü sayesinde gerçekleştiğini söylemekteydi (Kılıç,Trhsz:406). “Ermeni Meselesi aracılığı ile Türkiye’ye yüksek bedeller ödetmenin anlamı yoktur” (A. AVRK,817/27).

Alman basınının da yalnızca, “Bağımsız Sosyal Demokratların” yayın organı olan Volksrecht gazetesi, Brest-Litovsk barışını emperyalist bir zihniyetin ürünü olarak değerlendirmiş, Ruslara zorla dikte ettirilen “İlhakçı” bir barış olduğunu belirtmiştir (Kılıç, Trhsz:406). Aynı gazete anlaşmayı dünya tarihinin bir utanç vesikası olarak görüyor ve bu barışın ilhakçı ve zorunlu bir barış olduğunu belirtiyordu. Bağımsız Sosyal Demokratlardan Oscar Cohn da Rusların Brest-Litovsk’da ilhakçı bir barış yapmaya zorlandıklarını söyleyerek tepkisini dile getirmiştir. Ruslarla imzalanan barış anlaşması yine bazı Alman politikacıları tarafından eleştirilmiş ve şiddetle protesto edilmiştir (Kılıç, Trhsz:408-409)

Alman Meclisi’ndeki Sosyalist azınlıkların Türkler aleyhindeki sözleri, Kars, Ardahan ve Batum’un Türklere verilmesinden sonra Gürcü ve Ermenilerin Türkler tarafından imha tehlikesine yol açacağına dair 22 Mart 1918 tarihinde, Raniştag Meclisi’nde

Sosyalistler tarafından yayınlanan beyanatın tercümesi “Jurnal dö Joniver”in 25 Mart 1918 tarihli nüshasında yer almıştır: “Zaten Türkler Türkiye Ermenistan’ında 1 milyondan fazla Hıristiyan Ermeni’yi mahvetmiş bulunuyorlar. Alman ve Avusturya Hükümetleri Osmanlı Askerlerinin bu araziye girmesine izin vermezler. Bu arazi Yeni Kafkasya Hükümeti ile birleştirilmelidir. Yeni Ermeni katliamlarına mani olmak Almanya için şeref meselesidir (A. AVRK,817/64).

Alman Başbakanı, Köln Başpiskoposu Feliv Kardinal’a, Ermeni halkının geleceği konusunda endişeye kapılmanın yersiz olduğunu, Türk ilerleyişi sırasında Ermenilere hoşgörülü davranılması, dostça ilişkilerinin yeniden sağlanması için Osmanlı Hükümeti ile temasa geçildiğini, Osmanlı Devlet adamlarının Ermeni Halkına düşmanca davranılmayacağı, hatta kendiliklerinden teslim olan Ermenilerin affedilebileceği hususunda Alman Hükümetine güvence verdiklerini bildirmekteydi (Kılıç,2003:64-65). Bu konuda 27 Nisan 1917 tarihinde Berliner Tageblatt gazetesine çekilen telgrafnamede Osmanlı Devleti’nin sükûnetperver Ermeniler için bir af hazırlığında olduğu, 17 Mayıs 1918 tarihli beyannamede bildirilmiştir (A.AVRK, 818/12).

Alman Hükümeti, müttefiki Osmanlı Devleti üzerindeki nüfuzunu kullanarak, Osmanlı Devleti’nin Doğu politikasını yönlendirmeye, asılsız iddialar doğrultusunda, Osmanlı Devleti’nin Ermenilere yönelik askeri faaliyetlerini kontrol altına almaya ve bu hususta müttefikinin Ermeni halkına ılımlı ve hoşgörülü davranmasına özen göstermiştir. Ancak Alman Hükümetinin bu girişimleri sonucu üzerinde pek etkili olmamıştır. Çünkü Osmanlı Devleti, Ermeni çetelerinin hunharlıklarına katılmamış olan Ermeni halkının zarar görmemesi için her türlü önlemni almış, hatta bölgedeki Türklere yapılan mezalime rağmen Ermeniler için genel af sözü vermiş ve bu sözünü de yerine getirmiştir (Kılıç,2003:66).

Uzaklaştırılan Ermeniler mümkün olduğu kadar yakın bir zamanda yurtlarına döneceklerdir. Hükümet geçim aracı olmayan Ermenilere gerekli yardımda bulunarak geçimlerinin sağlanmasına karar verecektir. Osmanlı Hükümetinin bu kararı Ermeni çetelerinin Osmanlı askeri ile çarpışmakta olduğu bir sırada kabul edildiği için bir kat daha lââyık görülmektedir. “Berlinler Tageblatt” gazetesine 27 Nisan 1917 tarihiyle çekilip mezkûr gazetenin 30 Nisan 1917 tarihli nüshasında münderic bulunan telgrafnamenin tercümesidir: “Osmanlı mehafili iadesinden te’yid olduğuna göre

Hükümet-i Osmaniye sükûnet perver Ermeniler için bir affi umumi ihzar etmektedir. Teb'id olunan Ermeniler mümkün olduğu kadar yakın bir zamanda me'valerine iade olunacaklardır. Hükümet vesait maişetinden teminine ikrar eyleyecektir. Hükümet-i Osmaniye'nin bu kararı Ermeni çetelerinin asakir-i Osmaniye ile çarpışmakta olduğu bir sırada müttehiz bulunduğu için bir kat daha sezavar-i takrir görülmektedir" (A.AVRK, 818/12).

Almanya Siyonizmle'de yakından ilgilenen bir ülke olmuştur. Savaşın başlangıcında Siyonist Hareket Komitesinin merkezi Almanya'nın başkenti Berlin'de bulunmaktaydı. Savaş başlayınca Alman devlet adamlarıyla derhal ilişkilere girişmişler, Almanya'daki Siyonistler 1917 yazında Alman Hükümeti üzerindeki baskılarını iyice artırmışlar, bu sırada İtilaf Devletleri'nin Siyonistlere olan meyili de artmıştır (Kocabaş, 1987:203).

Berlin'de toplanan Musevi cemiyeti kongresinde konuşulan başlıca konular şu şekildedir "Bir hayli erbab-ı ilim ve siyasetin mensub bulunduğu "Propalastiyana"a Alman Komitesinin ilk ictima dün Kayzerhauf otelinde vuku bularak Profesör "Balud" ile mebus "Kohen Revisi" Siyonizmin Alman siyasetince haiz olduğu ehemmiyet hakkında irad-ı nutuk etmişlerdir. Profesör Balud Amerika ile Filistin'e muhaceretin ehemmiyet-i iktisadiyece pek farklı olduğunu , Mebus Kohen ise: Bal şehrinde Siyonistler tarafından kabul edilen programda beyan olduğu üzere Museviler'in hukuk-ı umumiyece müemmen bir vatana malikiyet arzuları bir hareket-i milliye lüzumuna müteallik mübahesat olmakdan ziyade bir tekamül-i tarihi veren bir his ve emel neticesidir Türkiye'nin ıslah-ı ahval-i imkanı ki bilhassa Almanya'yı alakadar eder. Şu sebeplerle Türkiye'nin en ziyade sekeneye ihtiyacı vardır. Sahraları vahaları tahvil edecek derecelerde kesir-i hezain nüfusu ise ancak Avrupa-i Garbi'deki Musevilerdir. Mahsulatın tezayüdi Filistin'in umranı Almanlar, Türkler ve Museviler için aynı derecelerde fevaid bahş olur (A.AVRK,818/13).

Savaşın son aylarında Filistin cephesinde ki Alman birliklerinin yerlerinden alınıp Kafkasya'ya gönderilmesi sorunu ortaya çıkmış, Alman er ve subaylarının geri çekilmesi moral düşüklüğü yaratmıştır. İngilizler ise Türkler'e bağlı kalan Araplar'ı bile etkilemekteydiler. Almanya'nın batı cephesinde durumu eylül ayına kadar iyi gitmiş, 1918 Martından itibaren bu cephede taarruza geçmiş, temmuz ortalarına kadar bazı başarılar elde etmişlerdir. Fakat bu başarılar sonucu etkileyecek nitelikte olmamıştır

(Armaoğlu, Trhsz:143).Almanya, Finlandiya'nın elindeki Avland Adalarını işgal etmiştir (A. AVRK, 818/5).

Bu sırada bazı Osmanlı şehzadelerinin Almanya'da bulunan silah fabrikalarını ziyaret etmek istedikleri ancak ziyaretten önce Alman Harbiye Nezaretinin durumdan haberdar edildiği belirtilmiştir (A.AVRK,818/84).

Ayrıca Berlin'de Osmanlılar şerefine seksen kişilik bir ziyafet verildiği ve yemekte Meclis-i Ayan ve Meclis-i Mebusan reislerinin de bulunduğu belirtilmektedir (A. AVRK, 818/81).

1.4.Bulgaristan

Bulgaristan I. Dünya Savaşı'na katılmak için Çanakkale Savaşları'nın sonucunu beklemiş ve bu savaşlarda müttefiklerin bir şey yapamayacağını görüncü Almanya, Avusturya ve Osmanlı Devleti ile görüşmelere başlamıştır. Bulgaristan savaşa katılırken, toprak ihtirasları ile hareket etmiş, Balkan Savaşları sonucunda kaybettiği toprakları geri almayı hedeflemiştir. Bunlar Romanya'ya kaybettiği Dobruca, Yunanistan'a kaybettiği Kavala ve Serez ve Sırbistan'a kaybettiği Makedonya topraklarıydı. Bulgaristan'ın Makedonya topraklarını ele geçirmesi Ayastefanos Bulgaristan'ının kurulması demekti (Armaoğlu, Trhsz:119).

Bulgaristan coğrafyası yönünden savaşan iki taraf için de önem taşıyan bir ülkeydi. Ancak Bulgaristan savaşa, kazanacak olanın yanında girmek istemekteydi. anakkale Savaşı'ndan sonra önce Osmanlı Devleti ile daha sonra Almanya ve Avusturya ile ittifak imzalamıştı bunun karşılığında ise Makedonya'yı alacaktı. Bulgaristan 14 Ekim 1915'te Sırbistan'a savaş açmıştır, böylece 1.Dünya Savaşına İttifak Devletleri yanında girmiş oluyordu (Uçarol, 2000:500).

Bulgaristan'ın Anlaşma Devletleri yanında savaşa girmesi, Yunanistan ve Romanya'nın bunalımlı bir sürece girmelerine neden olmuştur. Romanya savaşa katılmakta acele etmemekteydi.Başlıca istekleri ise Avusturya-Macaristan İmparatorluğu sınırları içinde Romenlerin bulunduğu Transilvanya, Banat ve Bukovina ile Rusya'dan Besarabya'yı almaktı. Savaşın müttefikler lehine gelişme göstermeye başlaması üzerine, 17 Ağustos'ta İtilaf Devletleri ile anlaşma imzalamış ve 28 Ağustos 1916'da savaşa katılmıştır (Uçarol, 2000:501).

27 Eylül'de Alman-Bulgar kuvvetleri Transilvanya ve Dobruca'ya girmişlerdir. Romanya'nın Dobruca bölgesinde büyük bir Türk çoğunluğu yaşamaktaydı. Türkler de Dobruca'yı ele geçirme hareketine katılmışlar ve 6 Aralık'ta Dobruca'yı ele geçirmişlerdir (Karal, 1996:499).

Kuzey Bulgaristan'la Dobruca'da Bulgarlar tarafından resimli kartpostallar basılmıştı. Dobruca'nın istilasının başlangıcında satılmış olan kartpostallar süngü hücumunu tasvir etmekteydi. Dobruca'nın Bulgaristan'a neyi temin edeceğini göstermek için büyük harflerle yazılı Dobruca kelimesinin arkasında İstanbul'u temsil eden Ayasofya Camii ve İstanbul kubbeleri bulunmaktaydı. Böylece Bulgarlar Dobruca istila edilince İstanbul yolunun açılmış olacağı fikrini halkın zihnine yerleştirmeyi düşünmüşlerdi. Osmanlı Hükümeti ile ittifak eden, Türklerin gücüyle savaşan Bulgarlar emellerini gerçekleştirmek için Osmanlı askerinin yardımıyla girdiği Dobruca'da İslam nüfusuna ve Osmanlı subaylarının varlığına önem vermediği gibi, açıkça kışkırtmalarda bulunmaktan da çekinmemişlerdir. Bulgar kumandanı Müslüman halka şimdiki Osmanlı-Bulgar anlaşmasına aldanmamalarını iki üç seneye kadar tekrar savaşa başlayarak intikamını ve İstanbul'u alacağını açıkça belirtmiştir (A. AVRK. 817/42).

Bulgar subayları ve fertleri Dobruca Müslümanları aleyhinde hareketlerini gerçekleştirmeye başlamışlardır. Bir subay harp sırasında firar eden Romanlarla Ermeni evlerini Türklerin ve Tatarların yağmaladığını, Roman evlerini yakıp yıktıklarını söylemiştir. Bulgarlardan gördüğü zulm ve cinayetlerden son derece rahatsız olan Romanlar Bulgar subayının bu hareketine gülerek, Müslüman hemşerilerinden memnun olduklarını bildirmişler bunun üzerine Bulgar Kumandanı Dinçof, Roman Papazını tehdit ettikten sonra, evlerinin Müslümanlar tarafından yağma ve tahrip edildiğini söylemesini aksi takdirde asılacağını söylemiştir. Ancak papaz buna itiraz edince bir subay papazı fena halde dövmüş ve dışarıya atmıştır. Bulgarların zulümlerinin anlaşılmaya başlanmasından sonra hem kendi ayıplarını örtmek hem de Romanlarla Müslümanları birbirine düşürmek için hareket ettikleri açıktır (A. AVRK, 817/56).

Savaş sırasında Rusya'nın ihtilalle birlikte savaştan ayrılması üzerine Romanya da barış imzalamayı kabul etmiştir. Bunun üzerine Bükreş Anlaşması imzalanmıştır. Bu barış anlaşması Osmanlı Devleti ile Bulgaristan'ın arasını açmış, Bulgaristan, bütün Dobruca'nın kendisine verilmesini istemiş, Osmanlı Devleti ise bunun karşılığında bir

takım isteklerde bulunmuştur, ancak Sofya Hükümeti buna yanaşmamıştır. Genel olarak Almanya da bütün Dobruca'nın Bulgaristan'a katılmasına karşıdır. Dobruca üzerindeki tartışmalarda Osmanlı görüşü şu şekildedir: Bulgarlar bütün Dobruca'yı alırlarsa;

- a) Rusya ile Bulgaristan sınırdış olurlar.
- b) Romanya'nın Balkan Yarımadası'nda bir etkisi kalmaz.
- c) Almanya ve Avusturya bu işe razı olurlarsa Osmanlı ile Bulgar başbaşa kalır.
- d) Dolayısıyla Almanya ve Avusturya bu katma işine razı olmamalıdır.

Brest-Litovsk'tan sonra dört bağlaşıklık Bükreş'te toplanmışlardır. Dobruca'da dört bağlaşığın ortak egemenliği yürürlükte olacak ve her birinin hakkı ötekilerinkiyle eş bulunacaktır. Romanya dört Bağlaşıklık ordularının birlikte yaptıkları çabalar sonucunda yenilmişti; dolayısıyla Dobruca üzerinde her birinin hakkı vardı. O sırada Bulgarların karşı tarafa geçecekleri tehdidinde buldukları söylenmekteydi. Bu sırada araya bir de Kafkas-Dobruca sorunu atılmış, bu tartışmalardan bir sonuç çıkmadığı gibi, Radoslavof Hükümetinin 16 Haziran 1918'de Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı'ndan çekilmesinin nedeni olarak görülmüştür (BAYUR,1991:144-145).

Bu arada İtilaf Devletleri'de Çanakkale seferini yenileme düşüncesindeydiler:

İtilaf Devletlerinin Çanakkale seferini tekrar etmek veya Adriyatik denizindeki Avusturya limanlarına karşı bir hareket gerçekleştirmeleri gerektiğine ve Venizelos'un Trakya'da ve Anadolu'da bazı Osmanlı arazisini elde etmek gayesini takip etmekte bulunduğuna dair Yunan Telgraf şirketi tarafından vuku bulan neşriyatı nâkil olarak İsviçre hududundan "Konişe Çaytung" gazetesine çekilen bir telgrafname takdim kılınmıştır (AAVRK, 817/ 87).

"Gulinşe Çaytung" gazetesinin İsviçre hududundan aldığı beyanıyla 17 Haziran 918 tarihli nüshasına derc eylediği telgrafnamenin tercümesidir:

Yunan Telgraf şirketi "Bern"den aldığı malumata binaen düvel-i itilafiyenin ittifak-ı merbuun en hassas noktası olduğu mefruz bir tarafında yani bahr-i sefidde bir hareket-i askeriye icrâsı muktezi bulunduğu fikrinde olduklarını beyan ediyor. Takip olunan gaye şu imiş: Akdemce akîm kalan harekât-ı askeriye derslerinden bilistifade Çanakkale

seferini tekrar etmek, yahud Avusturya ve Macaristan'daki akvamdan bazılarının tecerrüd fikirlerini bir suret-i müessirede terhib ederek Adriyatik denizindeki Avusturya limanlarına karşı büyük bir hareket icra eylemek! Yine Yunan ajansının beyanına nazaran ikinci ve fakat muvaffakiyetle mütenevvi bir Çanakkale seferi Venizelos'un pek zayıf bir kaide üzerinde duran siyaset-i harpcuyanesini tervice pek ziyade medar olacaktır. Venizelos'un büyük millet siyaseti Trakya'da ve Anadolu'daki memalik-i Osmaniye'nin ilhakını istihdaf eylemekdedir. Venizelos bu suretle hükümet-i Yunaniye'nin icabat-ı siyasiye-i hakikiyesini ve Yunan milletinin menafi-i âliye-i harsiyeye ve iktisadiyesini bir tarafa bırakarak Klemenson'un kaim Yunanilik hakkındaki hissiyat ta'hüdkaranesini okşamaktadır (A.AVRK, 817/87).

Radoslavof kabinesinin birkaç vakitten beri oldukça zor bir durumda olduğu halk tarafından bilinmemekteydi. Zorluk hem iç hem de dış politika işlerinden kaynaklanmaktaydı. Dobruca ve Meriç işlerinin düzenlenmesi konusunda genel fikirler kabine ile aynı değildi (A. AVRK, 818/96).

Radoslavof'un çekilmesinden üç ay sonra, Bulgar Cephesi çökünce, barış istemesi neticesinde onu savaşa devam konusunda yüreklendirmek için Osmanlı, Alman ve Avusturya Hükümetleri Dobruca'nın bütününe Bulgaristan'a bırakmışlardır (Bayur,1991:146).

Bulgaristan'ın iç durumu çok kötüydü. Almanya'ya devamlı olarak gıda maddesi göndermesi, halkı yiyecek sıkıntısı içine sokmuştu. Almanya mali yardımı ve cephane yardımını kesmek zorunda kalmıştı. Bunların üzerine Yunanistan'ın savaşa katılması, durumun kötülüğünü daha da arttırmış, savaşın genel sonucu Bulgaristan'ın beklemediği bir biçim almış, kazançlarını elden kaçırmıştır. Eylül 1918'de mütarekeyi kabul ederek savaştan çekilmiştir (Armaoğlu, Trhsz:141).

1.5. Romanya

Savaş sırasında Romanya tarafsızlığını ilan etmiş, kendisine en fazla toprak tavizi verecek tarafı kollamıştır. Toprak isteklerinin başında Romenlerin teşkil ettiği Transilvanya, Banat ve Bukavina ile Rusya'dan Besarabya gelmekteydi. Romanya 1915 yılından itibaren Rusya'nın baskısına uğramış, 1916 yılında Rusya'nın Doğu Cephesi'nde taarruza geçmesi ve bütün Bukavina ile Galiçya'nın bir kısmını ele

geçirmesi, Romanya'yı etkilemiştir. İttifak Devletleri'nin tehditlerini dikkate almayarak, 28 Ağustos 1916'da İtilaf Devletleri tarafında savaşa katılmıştır (Armaoğlu, Trhsz:124).

Romanya Orduları 1917 sonlarında Rus Orduları yanında girmiş oldukları saldırıda yenilmiş, çekilmeye başlamışlardı. Rusya'da İhtilâlin patlak vermesi ve Brest-Litovsk Anlaşması'nın imzalanması üzerine Romanya güç duruma düşmüştü (Armaoğlu, Trhsz:140).

7 Mayıs 1918'de Bükreş Anlaşması imzalanmış, Romanya Dobruca'yı kaybetmesine rağmen, Besarabya'yı topraklarına katma olanağını bu anlaşma ile bulmuştur (Karal, 1996:522).

Besarabya'nın Romanya'ya ilhakı üzerine "Pişter Loid" gazetesinin 12 Nisan 1918 tarihli nüshasında, "Besarabya" başlıklı bir makale yayınlanmıştır. Besarabya İdare Meclisi memleketin Romanya'ya katılmasına karar vermiştir. Romanya'nın Merkezi Devletlere karşı ihanetinden sonra, kıymetli bir eyaletin katılması ahlaki ve hukuki ve benzeri yollardan olmamıştır. Rusya 1878 anlaşması ile Besarabya'yı zapt ederek Romanya'ya haksızlık etmişken Romanya Hükümeti aynı Rusya'ya hile yaparak Merkezi Devletlerin düşmanları arasına katılmıştır. Besarabya'nın Romanya'ya katılmasının Rusya'da üzüntü yaratacağı gözden kaçırılmamalıdır. Bundan dolayı, Romanya'nın kuvvetini arttırmasına şüpheyle bakılan kral makamını sağlamlaştırmak için duacıdır. Avusturya-Macaristan Besarabya hakkında bir karara varmadan evvel düşünmelidir. Avusturya Hükümeti her şeyden evvel ekonomik çıkarlarımızı sağlamaya çalışmalıdır (A. AVRK, 817/68).

Bu barış ile Romanya, Almanya ve Avusturya'nın ekonomik nüfuzu altına girmiş oluyordu. Ancak Merkezi Devletlerin Müttefikler karşısında yenilgisi bu barışı hükümsüz bırakmıştır (Armaoğlu, Trhsz:141).

Romanya'nın yenilgiyi kabul edip barış istemesi üzerine Kral'ın artık Romanya'da kalamayacağı üzerine "Foşise Çaytung" gazetesinin 2 Nisan 1918 tarihli yayınında "Romanya" başlıklı bir makale yayınlanmıştır: Bu makalede : "Romanya'nın uğradığı felaketten sorumlu olan Kral Ferdinand'ın artık memleketine geri dönemeyeceği görülüyor iken anlaşmanın beklenene aykırı olarak Kral ile yapıldığı Alman basınında yer almıştır. Romanya Parlamento idaresine sahip olduğundan memlekete karşı sorumlu

olan makam Kral değil, anlaşmayı imzalayan vekillerdir” denilmektedir (A. AVRK, 817/50).

2. BELGELERİN TRANSKRİPSİYONU ve ÖZETLERİ

2.1. Sovyet Rusya ile ilgili Belgeler

817 / 37

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

3698 – 149

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Brest Litovsk muahedenamesinin Flemenk matbuatı tarafından onaylanmaması

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Rusya ile “Brest Litovsk”da akd edilen musalaha şeraitinin Flemenk matbuatının ekserisi tarafından tasvib edilmediğine ve şerait-i mezkure galip tarafından cebren mağluba kabul ettirildiğinden bunların payidar bir musalaha esası olamayacağına ve Ruslar tarafından zayi’ edilen memalikin tekrar istirdadı için mesaib-i harbin yeniden zuhura melhuz olduğuna ve umumiyetle Flemenk matbuatının mezkur sulhun ahkâmının musalaha-i umumiyenin akdinde tedkik ve tâdil edileceği fikrinde olduklarına dair Lahey Sefaret-i Seniyyesinin 9 Mart 918 tarihli tahriratına leffen varid olan matbuat hûlasasının bir nüshası manzur-ı sami-i fehimaneleri buyurulmak üzere leffen takdim kılındı. Emrû ferman hazreti veliyyül emrindir.

6 Mayıs 334

Hariciye Nazırı Namına

817 / 38

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

3696-148

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Brest Litovks anlaşmasında Flemenk matbuatının Batum, Kars ve Ardahan’ın Türkler’e verilmesinden duyduğu rahatsızlığa dair.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

“Brest Litovsk” musalahanamesinden bahs eden Flemenk matbuatının Dobruca’nın Bulgaristan’a iadesini bir dereceye kadar tasvip edecek bazı mutalaalar görüldüğü halde Batum, Kars ve Ardahan’ın sahib-i kadimine iadesine umumiyetle itiraz edildiğine dair Lahey Sefaret-i Seniyyesinin 12 Mart 1918 tarihli tahriratiyle varid olan matbuat hûlasasının bir nüshası manzur-ı sami-i fehimaneleri buyrulmak üzere leffen takdim kılındı. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

6 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefir-i Sabıkı

817 / 40

Belgenin aslı ektedir

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Özet: Yeni kurulan Sovyet hükümetinin Ermenilere ihtilal için yardım yapması gerektiğine dair Ahali Komiserleri Meclisi Kararnamesi

“Lasoyis” gazetesinin 18 Kanun-i Sani 1918 tarihli nüshasından;

Ermeni ihtilali için teminat-ı evveliyeye

Petersburg’dan;

Ahali Komiserleri Meclisi atideki kararnameyi neşr ediyor:

Ahali Komiserleri Meclisi Ermeni Milletine Rusya köylü ve amele hükümetinin Rusya ve Türkiye’deki Ermenilerin istiklali tamme varıncaya kadar hukuklarını ve mukadderatlarını tâyin etmekdeki hakkı aslilerine müzaheret ettiğini beyan eder. Ahali komiserleri meclisi bu hakkın ancak Ermeni Milletinin serbest bir surette bir rey-i amm için lazım bulunan teminat-ı evdiye-i âtiyenin vücudu takdirinde mevki-i fiile çıkabileceğine kani bulumaktadır:

1. Kıtaat-ı askeriye derhal Ermenistan-ı Türki hududundan öte tarafına çekilmesi, Ermenistan-ı Türki ahalisinin emniyet-i şahsiye ve maliyesini temin maksadıyla hemen Ermeni ahaliden bir milis kuvvetinin teşkili.
2. Memalik-i muhtelifeye hicret etmiş veya dağıtılmış bulunan Ermenistan-ı Türki dahilindeki Ermenilerin bila mani memleketlerine iadesi.
3. Harp esnasında Hükümet-i Osmaniye tarafından cebren Türkiye dahiline nakl olunan Ermenilerin bila mani Ermenistan-ı Türki hududu dahilinde memleketlerine iadesi. Ahali komiserleri meclisi Türklerle müzakerat-ı sulhiyede bu şartı vaz’ etmektedir.
4. Ermenistan-ı Türki ahalisinin demokrasi prensiplerine tevfikan müntehib Ermeni milleti mümessilleri meclisi şeklinde muvakkat bir hükümet teşkili.
5. İkinci ve üçüncü maddede mezkur nikatın mevki-i fiile vaz’ı ve Ermenistan-ı Türki hududu dahilinde bulunan kıtaatın çekdirilmesi zınnında bir müddet tayini ve keyfiyet-i tahliyenin vesaitinin ihzar-ı hususunda Kafkasya Umur-u Hariciye komiseri “Stefan Hadamyan” Ermenistan-ı Türki ahalisine ibraz-ı muavenet etmelidir.

6. Ermenistan-ı Türki'nin hudud-u coğrafyası hem civar memleketlerin müntehib demokrasi mümessillerinin ve Kafkasya Umur-u muvakkat Komiseri Mahsusu'nun muvafakatiyle müştereken Ermeni Milleti demokrasiye mümessilin-i müntehibesi tarafından tayin edilmelidir.

İmzalar: Lenin, Stalin, Bonç, Brueriç, Gorobonf

817 / 40

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

27 – 3752

Huzur-ı Sami'i Sadaretpenahiye

Özet: Ermenilere yapılacak Rus desteğine dair.

Mâruz-u Çaker-i Kemineleridir

Ermeni istiklâline dair Rusya hükümeti hazırası tarafından ittihaz olunup Ermenilere ilam edilen karar-ı mutazammın beyannamenin sureti “Lasois” gazetesinin 18 Kanun-i Sani 1918 tarihli nüshasında görülmüş olmağla aynen Türkçeye nakl olunarak menzur-u sami-i asitaneleri buyrulmak üzere leffen arz ve takdim kılındı. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

8 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefir-i Sabıkı

817 / 41

Özet: Rusya Harbiye Nazırı Troçki'nin milletini vatan savunmasına davetini içeren beyanname

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Rusya Harbiye Nazırı Troçki tarafından neşredilen Beyannamenin Almanca Gazetelerinde görülen aksamının tercümesidir:

Sovyetler Cumhuriyetinin ma'ruz bulunduğu muhatırat muvacehesinde yegane tarik-i necat müfidane çalışmak ve nizam ve intizam-ı ihtilâlperverânemizi muhafaza etmekden ibarettir. Bu elim günlerde herkes amele ve asker olmalıdır. Umuman tâlim-i askeri hizmeti ile mükellefiyeti hakkında kariben bir plan mevki-i icrâya vaz' olunacaktır. Sovyetler Cumhuriyeti bütün bilâd ve kura sekenesini ilk davet üzerine vatanın müdafaasına silah-bedest olarak şitâb edilmeye ikrâr etmek için tecrübe-dide muallimler tayin eleyecektir. Cumhuriyet bu hususda askeri erbab-ı iktidarın iş başına gelmelerini musirran rica eder. Cihât-ı hudutlarının "emperyalizm" çarmihına mıhlamak istedikleri Rusya'nın vasiyet-i feciası tahsil-i askeri görmüş erbâb-ı namusun köşe-i lakaydide kalmaya hakları olmadığını gösterecektir. Bu zevatın müdafaa-i vatan teşkilatını ikmal hususunda olanca iktidar ve malumatlarını istimal edebilmeleri için lazım gelen esbâbın kaffesi istikmal olunacaktır. Askeri mesailde kendilerine selahiyet-i tamme verilecek ve kendileri de her güne mesuliyeti deruhte edeceklerdir. Milli ordu siyaseten Sovyetler idare-i merkeziyesi ile mahalli Sovyetlere tabidir. Sovyetler Cumhuriyeti ahval-i harbe vâkıf ve ihrâz-ı zahre kadir bir orduya malik olmalıdır. Ahali komiserleri Sovyetleri sahib ve cihat işçi ve çiftçilerle namuslu ahaliyi vatanımızı kurtarıp istiklâlini te'min emrinde tezyîd-i gayret etmeye sosyal cumhuriyet namına davet eder. Nail-i necat olmuş bir Rusya esir olmayacak, büyüyecek, yeniden iktisab-ı kuvvâ edecek, haydutlara galebe çalacak ve bütün memleketlerin hür akvamı ile biraderâne bir ittihat dairesinde yaşayacaktır. Sa'y ve gayret nizam ve intizam sabât ve fedâkarlık! İşte bunlarla ihrâz-ı muzafferiyet eleyeceğiz.

817/41

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

151 – 3751

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Eski Rusya Harbiye Nazırı Troçki’nin teftiş için Sibiryaya’ya gitmiş bulunduğuna dair.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Rusya Harbiye Nezaretini deruhte etmiş olan sabık Hariciye Nazırı “Troçki” tarafından ahiren neşredilip bazı aksamı Alman gazetelerinde görülen beyânname muhteviyatı pek ziyade calib-i dikkat olmağla suret-i mütercümesi leffen pişgah-ı sami-i canab-ı fehimanelerine takdim kılındı. Nazır-ı mumaileyhin biri İngiliz diğeri Amerikalı iki erkan-ı harb zabiti refakati ile bera-yı teftişden Sibiryaya’ya gitmiş olduğu da “Zürih Post” gazetesinin Petersburg’dan aldığını iddia eylediği malumata müsterid neşriyatı cümlesinden olduğu maruzdur. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

8 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefir-i Sabıkı

İmza

817 / 61

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

129 - 4251

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet:Rusya’da Moskova ile Petersburg’un ayrı hükümet halini aldığına Moskova’da Lenin’in, Petersburg’da Troçki’nin ağırlığına dair

Maruz-u Çaker-i Keminelidir

“Forsişe Çaytung” gazetesinin Stockholm muhabir-i mahsusundan alıp 6 Nisan 1918 tarihli nüshasına derc eylediği bir telgrafnâme Troçkinin “Brest Litovsk” muahede-i sulhiyesine aleyhdar taraf-ı siyasiyesinin inzimâm-ı muavenetiyle Lenin’i riyaset-kârdan iskâta ve düvel-i itilafiye ile yeniden tesis-i münasebâta ve Almanya’ya karşı yeni bir Rus ordusu teşkiline çalışmakta olduğuna dair calib-i dikkat bazı malumatı havi olmağla tercümesi ber-vech-i zir arz olunur:

Şimali Rusya’nın Bolşevik hükümeti artık fiilen bir hükümet-i vahide teşkil etmemektedir. Moskova ile Petersburg ayrı ayrı ve yekdeğerinden müstakil birer merkez-i hükümet halini iktisab etmiştir. Lenin Moskova’da da halis bir Bolşevik hükümetine riyaset etmekde ve bu hükümet de düvel-i merkeziye ile mün-akid muahede-i sulhiyeden memnun görünmekde iken Petersburg da : “Troçki” cereyan-ı ahvalin zevatın tahmin ettiği vecihle mukaddema Kerenski’nin sebep-i sükûta olmuş olan yolu ihtiyar eylemiştir. “İzvestiya”ve “Pravda” gibi gazeteler Lenin ile “Troçki”nin el birliği ile çalışmakta oldukları zebabını uyandıracak surette idare-i lisan etmekde iseler de hakikat halde araları son derece açılmışdır. Finlandiya’nın cenubunda bulunan Fransa ve İtalya sefirlerini ve Leh tahtının taleb-i kat’isi üzerine birkaç hafta evvel Şimali Rusya’yı terk etmeye mecbur olan İngiliz ve Fransız heyet-i askeriyesini geri çağırın Troçki’dir. Pişto’nun Fransa meclis-i mebusanının askeri encümeninde bahs eylediği Rusya’nın menafi-i için Almanya’ya karşı harp edecek yeni Rus ordusu bunlarla müştereken teşkîl edilecektir. Kerenski hükümetinde Rusya ile Gorbi müttelikleri arasında pek gayur bir mutavassıt vazifesini ifa eylediği malum olan amiral “Vederevski” tekrar Troçki’nin mazhar-ı teveccühü olmuşdur. Amiral Vederevski yalnız Petersburg ile Londra ve Paris arasında munkati’ olmuş olan revabıtı iade ettikten maada akdemce Bolşeviklik hasm-ı canı addolunan ve fakat muslahaya muhalefet-i katiyeleri hasebiyle Troçki ile hemfikir olmak derece-i kemâline irtika etmiş olan Rus mehafil-i siyasiyesi dahi Troçki’nin emri ile Troçki tarafına imaleye çalışacaktır. Bu vehle-i evlâda gasib görünmekde ise de Troçki’nin akdemce müteneffir bulunduğu fesadeleri isticlâba sa’y olduğu muhakkaktır. Hükümetin Moskova’ya

naklinden beri Melinof iki defa Petersburg'da kalmış ve Troçki ve Vederovski ve İngiltere sefiri "Bogenen" ile müzakarat-ı hafiyede bulunmuşdur. Melinof ki ele geçirildiği takdirde vatana ihanetden dolayı idam edilecek idi! Troçki Brest Litovsk muahedenamesinin en şiddetli aleyhdarlarından olan Sosyal İhtilâl programının sani'-i cenabını dahi kendi daire-i ittifakına almak istemiştir. Bu cenabın reisi Çernof heyet-i müttefikası gerçi inanılmayacak bir şey gibi görünüyorsa da Kerenski'nin dam iğfaline düşmesi hercümerc içinde bulunan Rusya'da hiçbir şeyin baidü'l ihtimal olmadığını isbat eder. Troçki'nin bu cüretkârane tertibatında muvaffak olup olmayacağını bir tarafa bırakalım Troçki'nin düvel-i merkeziye ile münakid musalahaya aleyhdar kaffe-i anasını etrafına toplamak ve onların yardımıyla Lenin hükümetini devirmek ve Londra ve Paris'in inzimam-ı müzaheretini ile yeni bir ordu vücuda getirmek ve sonra da Almanya'yı ezmek vesile bile herhalde Baltık eyâlâtıyla Finlandiya'yı istirdâd etmek fikrinde olduğu bir irtiyâbdır. Görüldüğü gibi Troçki İngiltere sefirinin dört ay evvel Londra'dan "Simolini" hükümetine gönderdiği mektupta münderic talimata tamamiyle Tevfik hareket etmeye yelteniyor. "Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir."

17 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

İmza

817 / 67

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusası

Aded

176 – 4478

Huzur-ı Sami'i Sadaretpenahiye

Özet: Yeni Sovyet Hükümeti Harbiye Nazırı Troçki'nin ihtilal sonrasında öncesinde olduğu gibi itilaf devletleri ile yeniden yakınlık kurması

Maruz-u Çaker-i Keminelidir.

Troçki'nin Düvel-i İtilafiye ile yeniden peyda-yı mukarenet etmeğe muteref teşebbüsünün Fransa matbuatınca vech telakkisine dair “Bern”den “Gulinşe Çaytung” gazetesine çekilen telgrafname mündericatı calib-i dikkat görülmüş olmağla tercümesi ber vech-i zir arz olunur: “Troçkinin” Düvel-i İtilafiyeye vuku bulan müracatı Mösyö “Pişon” tarafından dostane bir cevaba muzadd olmuş idi. “Poti Parizien” gazetesini bu münasebetle derc eylediği nim-resmi bir fıkrada itilafın Alman istilasına aleyhdar Rusların kaffesine yardım etmeye daima âmâde olduğunu beyan etmektedir. “Edem Liber” gazetesini dahi Fransa ile ihtilalci Rusya arasında bir mukavenet husulü fikrini hüsn telakki etmektedir. “Jurnal de Depa” ise Almanya'ya karşı perverde edilen hususatın bu meselede dahi yeni bir harekât-ı eblehâne tevliid edeceğini isbat ederek o yolda bir siyaset takibinden hazır edilmesini iki musalaha-ı mahsusa ile ihtar etmektedir. “Jurnal de Depa” bunlardan birinde diyor ki: Troçki kendini bize muhtaç addediyor ve diğer taraftan da Japonya'nın müdahalesine mani olmak istiyor Almanya'ya karşı mukavemet edeceğini ihsâs ederek bizi avlamaya çalışması bundan ileri gelmektedir. Troçki Arkanjel ile mahalli-i sairede müddetin mühimmat-ı harbiyeli de elde etmek hevesindedir. Troçki'yi dinlemek gibi bir hareket-i tıflanede bulunacak olur isek elimizdeki eslihayı gaib eder ve Almanya'nın Rusya'da yaptığını Sibiryada yapmasına fırsat vermiş oluruz. Troçki'nin Almanya'ya karşı mukavemetden bahs etmesi Almanların Petersburg'a girmesine vesile olmakdan başka bir neticeye müncer olamaz. “Brest Litovsk” ahidnamesini imza eyleyen haydut çetesi bu muahede ile Almanlar'ın ileri hareketini tevkif etmek gibi bir faide bile temin etmeyebilir, doğrusu ya düşmanın maksadına hizmet etmekden başka semere hasıl edemeyecek zahiri bir mukavemete müzahir olmak işimize aldırılmaz. Bir de Rusya'nın askeri, siyasi, mali ve iktisadi taahhüdatını bize karşı bi-pervâ ayak altına almış olan bir adamla nasıl olur da hemdert oluruz? Ahval ve vekayi'i bizce ta'kibi lâ-hûd olan yolu pek iyi göstermektedir. İtilaf devletleri mühimmat-ı Harbiyelerini istirdad etmek düşmanın Rusyayı kabil-i ittihaz etmesine mani olmak ve bütün Sibiryayı ihya etmek için kendi vesait-i iktidarlarıyla çalışmalıdırlar. Ne yapmaya kadir olduğunuzu ancak bu suretle

anlayabiliriz. Yoksa bir takım tahavvülât vukuuna mucizat kabilinden imdâd zuhuruna intizar etmemeliyiz. Pankebir makalesinde “Journal dö Depa” Rusya’da aksi ihtilal zuhurundan düvel-i i’tilâfiye lehinde bir netice zuhur edemeyeceği Kornilof’un akıbet-i elimesi üzerine Rusya’nın düvel-i i’tilâfiye tarafına iade-i imalesi ümidi zail olmuş olduğu Viladivostok ile mahalli saireden mühimmat-ı harbiyenin zabtı için birkaç Japon alayı i’zamı ile iktifa edilmiş iken Fransızların Almanlar’ı Berlin’e kadar püskürtecek bir Japon müdahalesi hülyasını perverde ettikleri yolunda beyan-ı mütalaa etmektedir. “Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.”

21 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

İmza

817 / 71

Belgenin aslı ektedir

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube -i Mahsusa

Aded

182 – 4657

Huzur-u Sami’i Cenab-ı Sadaret Penahiye

Özet: Yeni Rus Hükümetinin Bolşevik siyasetindeki değişikliği ve bu meyanda itilaf devletleri ile askeri ve siyasi yakınlık kurmak istediği

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

“Pişter Loid” Gazetesine Berlin’den 12 Nisan 918 tarihiyle gönderilen bir telgrafnamenin tercümesi 21 Nisan sene 334 tarih ve 176 – 4478 numaralı ariza-i çakeraname zeylen ber vech-i zir arz olunur: “Havas” ajansı Bolşeviklerin siyasetinde

vukua gelen tahavvül hakkında i'tâ-yı mâlumatda devam ediyor. Bu malumata nazaran “Troçki” Düvel-i İ'tilafîye ile askeri ve siyasi bir mukarenet husulünü arz etmekte ve Moskova'daki Fransa General Konsolosunun delâleti ile Fransa hükümeti ile icrâ-yı muvafakat etmiş ve şu kadarla Rus ordusunun ancak Almanya'ya karşı techizi şartıyla tenkisata müzaheret olunacağını da Rusya hükümetine bildirmiştir. “Fosişe Çaytung” Gazetesi de “Arkanzeluk” ve “Aleksandrosk” daki İngiliz telsiz telgraf istasyonlarının Rusya ile İngiltere arasında yegane vesait-i muhaberatı teşkil etmekte bulunduğunu, Finlandiya'ya karşı hareket eden Rus asakirinin marüz zikr şehirler ile mahal-i mütecavirede müddehir İngiliz esliha ve mühimmatı ile teslih ve techiz edilmekte olduğunu yazmaktadır. “Kuruyere de Lasera” gazetesinin “Voluga” muhabiri ise İtalya ve Fransa heyet-i askeriyeleri rüesasından General “Romai” ile “Lavreti”nin Amerika ve İngiltere heyetleri ile birlikte Moskova'ya gidip düvel-i i'tilafîye süferası ile pek mühim müzakereler icrâ edildiğini bildirmektedir. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

25 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefir-i Sabıkı

İmza

817 / 76

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

188 – 4728

Huzur-ı Sami'i Sadaretpenahiye

Özet: Avusturya Hariciye nazırlığından istifa eden Kont Çernin'in istifa sebepleri hakkında değerlendirme

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Avusturya Hariciye Nazırı Sabıkı Kont Çernin'in Bükreş'den Viyana'ya ta'yinen avdet etmesi üzerine istifası hakkında deverâne başlayan şaiyalardan bahs olunarak Viyana'dan "Berliner Tageblatt"a gönderilen bir mektub müstavfi nazırın ne gibi esbâb ve avamil te'siri ile terk-i mevki' ettiğini irae ekmekde bulunmağla hülaseten tercümesini arza musaraat eylerim:

Kont Çernin'in hassası dört kısımdır: Siyaset umumiyesi aleyhdarları, nazırının Leh meselesindeki hilâfgirânı, Macaristan'daki hassası ve nihayet Kontun tahsisi a'dası: Kont siyaset-i amediyesi aleyhdaranı cümlesinden olan sosyal demokratlar Romanya ile yapılan müsalahanın "Elhafsız ve tazminatsız bir sulh" olduğu fikrinde bulunmakta ve nazırı Brest Litovsk muahedenamesinden dolayı da mesul tutmaktadırlar. Sosyal demokratların i'tikadına göre bu ahidname nazırın umumi bir musalaha-ı i'tilafperverâne akd etmek hakkındaki beyanatını şüpheyeye düşürdüğü için düvel-i garbiye ile bir musalaha akdini fevkalade eşkâl etmektedir. Kontun ittifak politikası dahi aynı mehafilde çok ziyade muaheze olunmaktadır. Kontun ikinci kısım hassası Leh karargahındadır. Bunlar kontun mesail-i dahiliyedeki siyasetine muarız olup bilhassa Leh meselesi hakkındaki beyanatından ve bir de Brest Litovsk'da iken "Holm" eyaletini Ukrayna'ya terk ettiğinden dolayı kendisine şiddetle hücum etmektedirler. Kontun Macaristan'daki hilafgirânı nisbeten ehemmiyetsizdir. Çarneyin orada birçok tarafdarları vardır. Kontun rakipleri meyanında en ziyade "Karvali" şayan-ı tezekkardır. Bu zat Almanya ile ittifaka aleyhdar ve düvel-i garbiye ile mukarenet ve Rusya ile sabıkı bir muhavenetpederâne tarafdardır. Fakat Kont Çerni'nin asıl hassası saray-ı imparatorideki siyasi hilafgirânı ile şahsi a'dasıdır. İmparatorun mukarrepleri meyanında pek ziyade sahib-i nüfuz ba'z zevat garbe doğru müteveccih bir siyaset-i musalahata ve i'tilaf-ı cereyana tarafdardırlar. İmparator Şarl'ın Reisi Cumhur Wilson ile müştereken umumi bir sulh yolu küşad etmesi fikri bu mukarrebin nezdinde pek mergubdur. Wilson'un son nutku bile böyle bir siyaset tatbikinin mümkün olduğu kanaatini tezelsüle uğratmamışdır. Şu sebeple Kont Çarnik'in beyanat-ı asliyesi muvaffakiyetle i'tilafcuylene bir musalaha tarikini sedd etmiş ve Klemenson'un teklifi hakkındaki ifşaatı ile her günâ teşebbüsat i'tilâfperverâneye artık imkân bırakmamış ve siyaset-i dahiliyeyi bu yüzden işgal eylemiş olması pek ziyade muaheze edilmektedir.

Diğer bazı mehafilde musalehanın harekât-ı askeriye ile mümkün olamayacağı fikrinde olduklarından Kontun siyasi ve şahsi aleyhdarlarına bunlar dahi iltihak ederek Hariciye Nezaretinden çekilmesini talep etmektedirler. “Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir”.

29 Nisan 336

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

İmza

818 / 53

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Umur-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi

Mühimme Kalemî

Aded

6423 – 261

Huzur-ı Sami’i Sadaretpenahiye

Özet: Bolşevik hükümeti memurunun İsveç Sosyalistlerinin bir gazetesi ile mülakatı

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Ahiren Petrograd’dan Stockholm’e gelmiş olan Bolşeviki hükümeti karye memurinin İsveç’deki aksa-yı yesâr sosyalistlerinin mürevvic-i efkârı “Politika” Gazetesi muharrirlerinden biriyle Rusya ahvaline dair vâki’ olan mülakatını mutazammın mezkûr gazetede intişâr eden fıkranın Fransızca tercümesi leffen takdim olundu. Baş kumandanlık vekalet-i celilesine de gönderildi. Emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir:

Hariciye Nazırı Namına

Müsteşar Muavini

İmza

Rus Bolşevik Hükümeti'nin Stockholm'e gönderilmiş temsilcisinin haber iletileri:

Burjuvazinin Bolşevik Hükümete karşı tutumu düzelmiştir. Özellikle küçük burjuvalar çalışmalarını yavaş yavaş hükümetin hizmetine sunmaya başlamışlar, başka bir deyişle sabotaj ve engellemeleri hissedilir düzeyde azaldı. Buna karşın büyük burjuvazi, Bolşevik hükümetin birkaç haftadan uzun sürmeyeceği yönündeki inancının yanlışlığını anlamasına rağmen Bolşeviklere karşı tatmin olmaz bir savaş sürdürmeye devam ediyor. Zaten bütün dünya da böyle zannediyordu. Büyük burjuvazi daima Almanlara hizmet etmektedir.

Bolşevik hükümetin konumu sağlam ve sarsılmaz. Dünyadaki hiçbir güç onu deviremez. Hiçbir parti ya da grup bunu becerebilecek yeterli güce sahip değildir.

Bolşevikler her zaman yeni ilerlemeler kaydediyorlar ve son zamanlarda köylüler çoğalarak onlara katılıyorlar. Son seçimler, daha önce devrimci sosyalistlerin elinde bulunan Moskova yönetimi içindeki diğerleri arasında, bize parlak zaferler getirdi.

Almanya ile ilişkilere gelince henüz çok düzgün bir yola giremediler. İşgal altındaki topraklarda zorluklar oldukça büyük. Almanların ünlü "organizasyon kapasiteleri"nden ortada pek bir şey yok.

İttifak basını, inandırmaktan mutlu olacağı üzere tüm Rusya'da bir açlığın sürdüğünü iddia ediyor ancak Rusya'daki yaşam şartları kötü değil.

Gerçek, Moskova'da yaşamın Petrograd da ne kadarsa o kadar iyi olduğu. Yaşam koşulları hakkında genel bir şey söylemek olanaklı değil çünkü çeşitli yerlerde olabildiğince birbirinden farklı. Ürün gelişine ve yerel üretime bağlı. Savaş nedeniyle demiryolları ağlanacak durumda, bu da ulaşımı zorlaştırıyor. Büyük kentlerde karne sistemi devreye sokuldu bu da besin maddelerinin daha eşit bir paylaşımına katkı sağlıyor.

İsveçte'ki solcu sosyalistler, anarşistler üzerine ateş açıldığını söyleyerek Bolşevik hükümetine sert suçlamalar yönelttiler. Ancak üzerine ateş açılanlar anarşistler değil, büyük burjuvazinin göz yumduğu ve gericilerin de desteklediği yönünde şüphelenmek için ciddi gerekçeler olan siyah kuşaklardı. Bu kuşaklar her yerde düzeni bozuyorlar ve hükümetin çalışmalarına köstek vurmaya deniyorlar. Her şey ellerinde olsun istiyorlardı. Evlere, yiyeceklere, elbiselere, vb. el koymaktan başka bir şey yapmıyorlardı. Dayanılmaz olayların bu durumuna son vermek için bu kısa yöntemi uygulamaktan başka yol yoktu.

Stockholm'e gelmek için, halkının ruh derinliğinde parlak bir egemenlik gözlemlediğim Almanya'yı geçtim. Bağımsız sosyalistler yani Zimmerwald'çiler seferberliklerini sürdürmek için büyük zorluklarla karşılaşıyorlar. Berlin'de bir gazeteleri yok, toplantıları yasaklanmış, propoganda ortamı olarak ellerinde yalnızca Raistag mahkemesi kalmış.

Bir şey kesin. Almanya'da herkes barış istiyor. Barış gününün uzaklaşmaması için ateşli isteklerde bulunuluyor. Ancak halkın çoğunluğu barışın yöneticiler eli ile geleceğine inanıyor. Büyük hata burada.

818 / 67

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Umum-1 Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi

Mühimme Kalem

Aded

6589 – 267

Huzur-1 Sami'i Cenab-1 Sadaretpenahiye

Özet: Rusya'daki Türk esirlerin nakli

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

İsveç Kralı Hazretlerinin mabeyncilerinden olup İsveç Salib-i Ahmer Cemiyetinin Moskova'daki murahhaslığını ifa eden Mösyö "Bistrom"un üseramızın nakline ve Rusya ahvaline dair ita eylediği izahatı müşir Stockholm Sefareti Seniyyesinin tahriratu sureti matbuan takdim edildi. Baş Kumandanlık Vekalet-i Celilesine de gönderildi. Emrü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

16 Haziran 334

Hariciye Nazırı Namına

Müsteşar Vekili

818 / 79

Bab-ı Ali

Şube-i Mahsusa

"Sosyalist Demokraten" Gazetesinin Mutalaatı Tercümesi:

Özet: Jön Türk ihtilalinden sonra Arnavutluk' da Sosyalizmin yayıldığı

1909 tarihinde Serez'de zuhur olan Jön Türk inkılâbından sonra Arnavutluk' da Sosyalizm cereyanı tevessü etmeye başladığı gibi İstanbul'daki Arnavutlar beyninde dahi Payitaht-ı Saltanat-ı Seniyye'de icra-yı sanat eden bir Arnavut tabibin riyaseti tahtında bir Arnavut Sosyalist Fırkası teşkil olundu. Bununla beraber başlangıcı olmak üzere Arnavutluk'un oldukça haiz-i ehemniyet olan kaffe-i muzakeratta kulüpler te'sis olundu. Bu kulüpler Arnavut ahali için büsbütün yeni bir şey demek olan mektepleri tanzim etmek suretiyle ise tedrisatdan başladılar. Manastır'da bir gazete te'sis edildi.

1910 senesinde aksiyü'l amel hususla gelerek gazete, ictimai kulüpler sedd edildi, mektepler kapandı ve o vakitten beridir cehalet hükümran olmaya başladı. Maahaza Rus ihtilali esnasında Arnavud Sosyalist Fırkası hayat taze kesp eden Rusya'daki bilimum Arnavud cemaatleri merkezi Petrograd'da olmak üzere bir Arnavud komitesi nasb ederek akd-i ictima eylediler. Bu komite namına Dimitri Toroyan namında genç bir Arnavud Sosyalist harb-i cihan-şumuldeki vaziyeti hakkında Rus Flemenk, İskandinavya komitesine bir muhtıra takdim etmek üzere Stockholm'e muvasalat

eylemişdir. Mösyö Toroyan Arnavudluk harekat-ı istiklaliyesine bizzat fiilen iştirak eylemişdir. Manastırdaki gazetenin muharriri mumaileyhdir.

818 / 79

Bab-1 Âli

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

6744–273

Huzur-ı Sami’i Cenâb-ı Sadaretpenahiye

Özet: Arnavud Sosyalist Komitesinin Sosyalist Enternasyonale gönderdiği beyanname

Maruz-u Çeker-i Kemineleridir

Arnavud Sosyalist Komitesi tarafında ahiren Stockholm’deki “Sosyalist Enternasyonal Borev’ye” gönderilmiş olan beyanname ile sallifüz-zıkr Borev’in şehir-i mezkurda mürevvic efkarı bulunan “Sosyalist Demokraten” gazetesinde iş bu beyanname hakkında bazı mutalaatı havi neşr edilmiş olan fıkranın mütercem suretleri manzur-ı sami-i canab-ı sadaret penahiye buyurulmak üzere leffen arz ve takdim kılındı. Ol babda emrû ferman hazret-i velyyül emrindir.

21 Haziran 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefir-i Sabıkı

818 / 79

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Arnavud Sosyalistlerin Rus-Flemenk-İskandinav Sosyalist Komitesine Hitabesi tercümesidir.

Özet: Arnavud Sosyalistlerinin İskandinav Sosyalist Komitesine hitabesi

Hukuk-ı ümem namına mevcudiyetleri için lazım olan hürriyeti istihsal arzusunda bulunan akvam-ı Avrupa hürriyetin hitamına intizar etmeksizin ribka-i i'tisaf kıvrarak ilan-ı istiklal eylediler ahval kendilerine yaver imkan buldular ve akvam-ı sairede onların netice-i mesaisini tasdikden başka bir şey yapmadı. Diğer bazı akvam ise kable'l-harb nisbi bir muhtariyet haiz bulunmuş oldukları halde bu istiklalin esâsâtına istinaden el-yevm pek müsta'cel bazı mefalib dermayanına ve kezalik haklarını iktisab etmek esbâbına tevessül eylemeye mecbur bulunurlar. Bu akvam diğerlerine nispetle daha vahim bir vaziyette buldukları için istiklallerini tamamiyle ihraza fırsat-yab olamadıklarından milel-i mazlumenin davasını milletler nezdinde müdafaaya memur teşkilât-ı muhsusanın gayret ve muavenetine arz-ı ihtiyac mecburiyetinde bulunmaktadır. Bu nokta-i nazardan Arnavutluk'un hal ve akıbeti bilhassa calib-i dikkat olduğundan Arnavut Sosyalist Fırkası misüllüleri Rus-Flemenk-İskandinav komitesine resmen müracet etmek süretiyle bu hareket-i ısrarânenin mukaddimesini ifa ediyorlar. Arnavutluğun cihan harbinden evvelki tarihi hutud-ı umumiyesi itibariyle tekare şâyândır. Bu müddet zarfında Arnavutluk Türkiye'nin hakimiyeti kafiyesi altında kalmıştır. Hürriyeti tamamiyle payı mal edilen Arnavudlar ma'nen pek şedid ızdıraplar çekmişlerdir. Müteakiben Sultan Adulhamit'in saltanatı altında Arnavudlarda bir şule-i ümid lem'a paş oldu. Güya aşk-ı hürriyet olan Genç Türkler acaba hürriyetin herkez için şayan olduğunu anlayacaklar ve idare-i sabıkanın kurban-ı olan akvam-ı saireyi kendi zaferlerinden istifade ettirmeği hatıra getirecekler midir? Bidayeten böyle zann olunur idi. Fakat bu ümid münfail çıktı. Jön Türk emperyalizmi devr-i sabık emperyalizmine kaim oldu. Şu kadar ki tevekkül sakinaneleri hadd-i gayeye varan Arnavudlar Balkan muharebesi arefesinde ihtilal ettiler. Ve bu sayede ilk istiklallerini ihraz eylediler. Bu hadise ızdırap devresini hitame erdirmedi. Son Balkan harbi esnasında muharebât Arnavudluk topraklarında cereyan etti. Tarafeyn-i muharebeynden beri veya diğerinin irtikâp eylediği günahdan faadiyat malumdur. Otuz beşten fazla karye tahrip ve zukâr ve inâs ve effâl yüz bin kişi itlâf edildi. Hatta muharebenin sonunda Arnavudluğun bir sülüsünden ziyade bir kısmı gözleri doymak bilmeyen komşular tarafından gasb edildi.

Şimdi de Avrupa muharebesi zamanına gelelim 1913 senesinde Londra ve Florans ahidnamelerinde Avrupa devletleri Arnavutluğu bir hükümet-i müstakile sıfatıyla tanıdıkları halde bu devletlerin bir kısmı Arnavudluğun bazı arazisine taaddi etti ve bu muamele-i tecavüzkarane ile beraber tifüs ve emraz-ı sariye sirayeti gibi netayic muhlike ile günagüna taadiyat irtikap olundu. Vekayi' bundan ibarettir. Esasen müstakil olan Arnavudluk halen rebika tazyik ve esaret altındadır. Mevüd ve musaddık olan hürriyet bir vahimedir. Malumdur Arnavudluk hür değildir, müteaddinin kudret ve meskeneti doğrudan doğruya bir hareket icrasını adimü'l-emkân kıldığından Arnavudluk'un mesai ikdemâtı hakk ve hukuk müdafilerine tevciid ettikleri müsta'cel istimdâdlar hududunu geçmiyor. Benaberin Arnavud Sosyalist komitesi iş bu beyannamesi ile Rus-Flemenk-İskandinav Komitesinin Arnavudluk ahval ve avakibine izhâr-ı alaka etmesini ve Arnavudluk hududunun iadeten te'sisi ve Arnavudluk istiklâlinin her gün teaddiden mesun olarak surat-i katiyede tasdiki emrinde Arnavud milletince perverde edilen amal-i meşruanın hüsn-i fiile isâline şimdiden sarf ikdam eylesini talep eder. Arnavud Sosyalist Komitesi beynel-düvel sosyalizmin kabul ettiği "milletlerin bizzat tâyin-i mukadderat etmeleri hakkında müstenid sulh ve musalihat" düsturunu kabul ettiğini ilan eder.

818 / 82

Nezaret-i Umur-ı Bahriye

Birinci daire

Şube / 1

147 – Hususi

58391 – Umumi

Huzur-ı Sami'i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Sivastopol'da Rus gemilerinin esir alındığı kimilerinin de batırıldığı

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

"Dalya" zırhlısı ile dört kıt'a muhirip ve iki aded torpidobot ve bir muavin kruvazöründen mürekkep bir Rus müfreze-i bahriyesinin 19 Haziran 1334 sabahı

Sivastopol limanı önünde demirlediği ve mezkur sefainin aynı günde eslihasından tecrid edilmek üzere limana alındığı ve bunların mürettebatının ifadesine nazaran “Norovsis”de bulunan diğer sefainin desteres olunacağı Donanma-i Hümayun Birinci Kumandanlığının 22 Haziran 1334 tarihli telgrafnamesine atfen maruzdur. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Bahriye Nazırı

2.2. İngiltere ile İlgili Belgeler

817 / 2

Bab’ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

117–2829

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Filistin meselesine dair bir mektup

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

“Növiye Züriher Çaytung” gazetesinin 26 Şubat 1918 tarihli nüshasında “Filistinden” serlevhası tahtında münderic bir mektubun muhteviyatı câlib-i nazar-ı dikkat görülmüş olmağla hülaveten tercümesi manzur-ı sami-i fehimanelerine buyurulmak üzere leffen takdim kılındı. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

13 Mart 334

Hariciye Nazırı Vekili Namına

Şube-i Mahsusaya Memur

Paris Sefaret-i Seniyesi Müsteşarı

İmza

817 / 2

Belgenin aslı ektedir

Bab-1 Âli

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

“Növiye Züriher Çaytung” Gazetesinin 26 Şubat 1918 tarihli nüshasında “Filistin’ den” ser-levhası tahtında münderic bir mektubun hülâsaten tercümesidir:

Özet: İngilizlerin Filistin politikası

İngilizlerin Filistin’de ileri harekâtı sıfaiyle fakat emniyetle terakki ediyor. Bir de arz-ı mukaddesin zabtlı sair harp sahalarında vakı’ olduğu misüllü hayat-ı ictimaiyye ve iktisadiyeyi vakfegir edecek ve emvâl-i müktesebenin harbiyesine badi olacak yerde bilakis sütün memlekette kâfil huzur ve intizam bir amil te’sirini göstermektedir. Keyfiyet işgalden birkaç evvelki ahvale vakıf bulununlarca da teslim olunduğu üzere nizam ve intizamı tamamiyle muhattel olmuş olan Türk-Arap askerleri memleket ve ahali için bir akit-i uzma kesilmişlerdi. Memurin-i mülkiye cihet-i askeriye’nin emri altında yalnız casusluk işlerini takip ediyor. Divan-ı harblerde hizmet eyliyordu. Birçok kişiler idam edilmiş, diğer güna cezalara mahkûm olmuş, tazyıka uğramıştı. Şimdi ise cephe-i harbin hemen arkasına kadar her yerde haraphane ve köylerin yeniden inşasına, memleketin tevhid-i kuvvasına gayret edilmektedir. İngiliz memurin-i askeriyesi memalik-i meftuhenin te’mîn-i asayiş ve ümranı emrinde ne derece iktidar ve liyakati olduğunu burada pek iyi göstermiştir. Emr-i işgalinden ancak üç ay geçtiği halde bütün havalı gayr-ı muharib bir memleket ahvalini ekdirecek bir manzara icra eylemektedir. İngilizler aşk-ı mukaddeseda hayli arazi istila eder etmez cebren veya tavian terk-i dar-ü diyar etmiş olan efrad-ı ahalinin me’vâlarına avdetleri esbabında vakf-ı himmet etmiş olduklarından yafa’nın zabtı akabinde ve avcadaki topların henüz şehre aksi endaz olmakda buldukları sırada yafa muhacirlerinin kaffesi bu mühim belde-i ticarete iade edilmeye başlamıştır. Araplarla Museviler İngilizleri her tarafda sürür ve habı ile kabul ettiklerinden casusluğa karşı tedbir-i askeriye ittihazına ihtiyaç hissetmişlerdir. Mısır ile Filistin’deki mahalli-i mütejavire ile münakekat derhal, nakliyat-ı askeriye’nin musait

olduğu mertebe vasi' bir mikyasda başlamış hatta diyar-ı ecnebiye ile posta muamelatına bile şayan hayret bir süratle ibtidan olunmuşdur. Ahalinin işe başlaması için derhal iânât-ı lâzıme tertip edilmiş, mektepler açılmış ve bir seneden beri muattal kalan müessesat-ı iktisadiye ve fenniye dahi tekrar faalet-i mutadelerine koyulmuşlardır. Siyonistlerin merkez bankası şubâtından olan "Anglopolitinan" bankasının hükümet bankası sıfatıyla tanınması pek mühim bir te'sir husûle getirmişdir. Musevi userâ-yı harbiyenin serbest bırakılması da bir hadise-i mühimme teşkil etmiştir. Bu tedâbir İngiltere hükümetinin Filistin'deki Anasır-ı Musevinin temayulât-ı maliyesi hakkındaki niyât-ı hayırhanesi isbât etmiştir. Millet-i Museviye'nin vatan-ı müstakbelini te'sis etmek için pek büyük bir sürür ve havahiş gösterilmektedir. Hükümet-i Osmaniye'ce men edilmiş olan lisan-ı İbranî elsine-i resmiye meyanında isti'mal edilmek şerefine mazhar olmuştur. Her taraftan küllî ianat vürüd ediyor. İngiltere hükümeti Siyonist seremdânından bir heyet göndererek Filistin'e külli mücaheret vuku'u asbâbı ile beraber memleketin sûreti i'marı hakkında tedkikat icrâ ettirmeye karar vermişdir.

Arap ahali dahi İngiltere hükümetinin i'timad ve müzaheretine mazhar olmaktadır. Tamü's-sahh fellahlara iyâşe, ecazeye iâne verilmektedir. Arap ve Musevi amele el-halafü hazihi yol, köprü, şimendüfer inşaatında müstahdemdir. Erzak veya eşya mebzuliyetinden bash edilemez isede işgalden evvelki zamanlara nisbetle ahval-i umumiye pek parlaktır denilebilir.

Mühür

817 / 11

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

şube-i Mahsusa

Aded

504

Frankfurter Gazetesine Lahey'den Hindistan ahvaline dair 5 Mart 918 tarihiyle keşide edilen bir telgrafnamenin tercümesidir.

Özet: Hind Müslümanlarının topladığı Milli Kongreye karşı İngiltere'nin tavrı ve Kongrenin Hind müslümanları açısından önemi

“Geçen sene olduğu gibi bu sene dahi milli kongre ile Hind İslamları kongresi “Kalküta”da münferiden ve vakt-i zevahir-i ahvale göre aralarında ba'del-tilaf akd-i ictima eylemişlerdir. İngiliz sansürü son derece şiddet göstermekte olduğundan İngiliz matbuatı bu iki kongrede cereyan etmiş olan ahval hakkında tamamiyle sametdir. Mamafih Milli kongrenin bu defa dahi Mis “Bezant”ı reise intihap ettiği haber alınmıştır. Bu kadının hareketi de o kadar tehlikeli addolunmuştur ki İngiltere hükümeti mezbûreyi hapse ilka etmiştir. Mis “Bezant” mahpesten henüz çıkmamıştır. Mis Bezant Hindistan'da bir idare-i mahalliye te'sisi hususunda son derece ısrar ediyordu. Şu sebeple kongre riyasetine tayini müzakerâtın ne suretle cereyan ettiğine delâlet ider bir keyfiyettir. Bundan maada Kongre Hind metabilinin is'afı için bu defa bir mühlet dahi tayin etmiştir. Halbuki ictimaat-ı salifede böyle bir karar itihaz olunmamış idi. İngiltere Hindistan hükümetinin münhasıran tertibât-ı hafiyeye ve tahrikât-ı isyanıyeyi taharrî ve ta'kip etmek vazifesi ile mükellef olmak üzere “Delhi”de bir Heyet-i Mahsusa teşkil etmiş olması da – Hindistan'ın sâdır olduğu mervi tezâhûrat-ı sadakat kesterâne muvâfahasinde – pek ziyâde câlib-i dikkattir. Bu teşkilat Hindistan'da o gibi tertibat ve tahrikat asârinin mevcudiyetini göstermekdedir. İslamlarla Hintlilerin idare-i mahalliye te'sisine ma'tuf mesaisine hükümetçe bir derece ehemmiyet verildiği hükümetin umum Hindistan fırka-i müslimesi namıyla bir harb-i mahsûs teşkil etmesiyle de müberrehendir. Bu harbin itidalperver arasından mürekkep olması istihdaf edilmektedir. Yeni firkanın merkezi “Maderasi” olacak ve Hind Müslümanları Heyet-i mittehidesi ile müttefikleri Hindlilerin tahrikâtına karşı bir mübareze açacaktır. Mamafih Maderas'ın buudiyeti komite merkezini ehemmiyetten düşürmektedir.

23 Mart 334

Hariciye Nezareti

817 / 14

Belgenin aslı ektedir

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

3209-130

Mahremdir

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sedaretpenahiye

Özet: Kudüs’ün İngilizlerce zabıtının İngiltere açısından önemi

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

İngiltere maliye nazırı “Bernatos” un altı yüz milyon liralık tahsisat-ı harbiye i-tası hakkında ki teklif hükümeti Avam Kamarasına tevdi’ ettiği sırada irad eylediği nutkun Irak ve Filistin’e aid aksamı calib-ı dikkat görülmüş olmağla ber-vech-i zir arz olunur:

Irak ve Filistin’e gelince Kudüs-i şerifin keyfiyet-i zabtına yalnız siyasi ve seferi bir kıymet atfetmek hatadır. Bu muvaffakiyet yalnız bu kadar bir ehemmiyeti haiz olmağla kalmaz. İngiltere’nin menafimi Avrupa’ca münhasır değildir. Biz büyük bir devlet-i şarkiyeyiz. Irak ve Filistin’de husulen gelen vekayi bizim kudret-i askeriyemizi arttırmıştır. Oradaki harekât-ı askeriyenin başkaca bir faidesi daha vardır. Düvel-i merkeziyenin Rusya’ya karşı ahraz ettikleri muvaffakiyâtâ rağmen el-haletü hazihi Türkiye’de bir hoşnutsuzluk hüküm fermadır. İngiltere hükümeti büyük bir hezimete giriftar olmadıkça mur-ı terk edemez. Ol bab da emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

24 Mart 334

Hariciye Nazırı Vekili Namına

817 / 30

Bab-1 Âli

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

145–3526

Huzur-ı Sami’i Sadaretpenâhiye

Özet: Filistin meselesine dair

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Taraf-ı samii sadaret penahilerinden Siyonizm meselesine dair bir Alman muhabirine vuku bulan beyânâtdan bash olarak Dersaadet’ten “Frankfurter” gazetesine mersûl ve mezkûr gazetenin 3 Mart 918 tarihli nüshasında münderic bir mektup mündericâtı gazete namına hasiye suretinde ilâve edilen mutâlaat câlib-i dikkat görülmüş olmağla suret-i mütercümesi huzur-ı sami-i cenab-ı fehimânelerine leffen takdim kılındı. Olbabda emrû ferman hazret-i veliyyül emrindir.

1 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Şube-i Mahsusaya Memur

Paris Sefaret-i Seniyesi Müsteşarı

İmza

817 / 30

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

“Frankfurter Çaytung” Gazetesinin 3 Mart 918 tarihli nüshasında “Filistin’in Yahudilerle iskanı” ser levhası hakkında Dersaadet’ten mersul bir mektup şeklinde bir makalenin tercümesidir.

Özet: İngiltere’nin Siyonistlerle ilk ilgilenen ülke olduğuna bu konuda Osmanlı hükümetlerinin tavrına dair.

İngiltere hükümetinin müzerekat-ı sulhiye esnasında Filistin’de bir Musevi yurdu tesisine olanca kuvvetiyle çalışacağına dair İngiltere Hariciye Nazırı Balfour’un Lord Rocild’e gönderdiği mektuptan biri Osmanlı efkar-ı umumiyesi de Siyonist meselesi ile iştigale başladı. Bu babda gazetelerde görülen neşriyat yeni bir şeyi ihtiva etmektedir. Bazıları Siyonistliği “teşib” veya “hükümet içinde hükümet” diye tavsif, diğer bazıları da husulü müstecil bir makvad olarak telakki ediyor. Yalnız birkaç gazete Musevilerin Filistin’de tevattun etmelerini Türkiye için pek büyük bir ehemniyet-i iktisadiyeyi haiz olacağını kaydetmektedir. Fakat asıl olan keyfiyet hükümet-i Osmaniye’nin sadrazam paşa hazretleri tarafından vaki’ beyanat ile bu meseledeki vaziyetini tayin etmiş olmasıdır. Hükümet-i Osmaniye şimdiye kadar asla beyan-ı rey etmemiş idi. Vakıa Musevilerin Filistin’de ki faaliyet-i istismariyesinde meşhûd terakkiyât-ı serianında delalet ettiği üzere Hükümet-i Osmaniye muhaceret-i Museviye’yi büsbütün müessir hayır hahiden muarra bir bir tarzda telak ki etmemekte idi. Hatta bazı tedâbir-i idâriye Bab-ı alî’nin Musevi âmâline muhalif bir vaziyet aldığı andırıyordu. Sadrazam paşa hazretlerinin bir Alman muharriri ile mülâkâtı bu babda müphemiyete nihayet vermiştir. Sadr-ı müşarünileyh meselenin kaffe-i teferruatını mevzubahis etmiş ve Hükümet-i Osmaniye’nin vaziyetini gayet sarıh ve vazıh bir surette teşrih etmişlerdir. Sadrazam Paşa İngiltere Hariciye Nazırı Balfour-Roçild’e gönderdiği mektubu Musevilerin itilaf lehine amâle isticlab etmek maksadına matuf bir “herze”olarak tasvip ettikten sonra demişlerdir ki “Türkiye’nin Musevi muhibliğini şimdi izhar etmeye ihtiyacı yoktur. Türkiye’de hiçbir vakit Musevi aleyhdarlığı olmamış, hicret eden Museviler daima nail-i misafirperveri olarak iktisab-ı refahiyyet ve i’tibar etmişlerdir. Hükümeti Osmaniye’nin “Siyonizm” hakkında ki fikir ve nazarı meselesinde uhud-u atikenin ilgası gayet mühim bir hadisedir. Uhud-ı Atike cari olduğu müddetçe hükümet Musevilerin Filistin’e kesretle mucaheretine karşı- bunu fevaid-i iktisadiyesi gayr-ı münkar olduğu halde hayat-ı muhtelif perverde etmeye mecbur idi. Çünkü hicret eden Museviler ecnebi-alelekser Rus-idi ve tavaffun ettikten sonra da tabiiyet-i ecnebiyelerini muhafaza ediyorlardı. Uhud-ı atikenin vücudu muhacirlerin memurin ve mehakim-i Osmaniye ile ihtilafatında konsoloslar tarafından mazhar-ı müzaheret almalarını intac ediyor, muhacirinin tekessürü haysiyet-i hükümetin zararına olarak konsolosların tezayüd-i nüfuzuna bais oluyordu. Hatta bazı vakıa hükümet, i’tilaf vukuuna mahal bırakmamak için kendi memleketlerinde hâkim görünmemek mecburiyetinde kalıyorlardı. Bu

takdirde hükümet muhaceretin tezâdüne nazar-ı memnuyetle bakabilir mi idi? Şimdi ve uhud-i Atike ilga edilmiş bulunduğundan işin rengi değişti. Muhacirler konsoloslarının arkasında gizlenip hükümet-i mahalliyeye karşı vezaitini ifaden ictinab edemez. Devlet-i Osmaniye'nin harbi hazır esnasında tezyid-i kuvvet etmesi sayesinde Hükümeti Osmaniye dahi hükümet-i saireye imtivâlen muhacirinin tabiyet-i Osmaniye'ye dehalet etmelerini talep edecektir. Bu vecihle muhacirin Osmanlı tebası olup bilcümle hukuka nail olacaklardır. Bu tesevvi vadere iktivaden değil saha-i hırsatle dahi husul yafte olacaktır. Hükümet Musevi mektepleri küşâdına ve İbranicenin lisan-ı tedrivî olarak istimaline şimdiye kadar muhalefet etmediği gibi âtiyen de Musevilere bu hususda serbesti-i tamm bahis eyleyeceklerdir. Aynı serbesti âyîn-i mezhebiyeye dahi şamildir. Zaten bu hususda asla bir hadd ve kayd yok idi. Mahalli veya belidî bir idare-i muhtariyeye gelince Musevilere sair tebea-i Osmaniye'den ziyade musaadât baş olunmaz. Fakat kavarin-i mevcude ile elyevm meclis-i mebusana mevdu' adem-i merkeziyet layiha-i kanuniyesi Musevilerin meşru amellerini tamamiyle tatmin edebilir. Musevi ekalliyetinin na-makbul bir ekseriyete tahavvül edememesi için takvimat-ı idariyenin ta'diline lüzüm olunacak olursa hükümet bu hususda müsaidkârâne hareket edecektir. Hükümet Filistin'de mutavattın Musevilerin pek büyük işler başlayacağını takdir eder ve memleketin teali-i iktisâdisi emrinde bu kuvvetden istifâde etmek ister. Balfour'un Siyonistler tarafından mülhem olarak Lord Roçild'e gönderdiği mektupda hükümet-i takdir eder ve bu hali Siyonistlerin kendi menfaatlerine de muvafık düş hülyası ve ihlâslarına bir delil ad eyler. Sadrazam Paşa Hazretleri iş bu beyanat-ı Almanya ile Avusturya'nın da Siyonizm namı altında telhiv edilen mesailere karşı vaziyeti için bir ehemniyet-i siyasiyeyi haizdir. Almanya eftar-ı umumiyesi harb-i hâzır esnâsında Siyonizm meselesini şimdiye kadar pek büyük bir kayd-ı ihtirâz ile mevzubash eylemiştir. Çünkü mesele evvel be- evvel bir Osmanlı meselesidir ve ilk sözü Türkiye'den sudur-ı lâzımedendir. Vakıa Almanya hükümeti Filistin'deki Musevi muhaceretine biddefaat muavenet etmiş ise de bu hareketi tedabir-i insaniyet pervane dairesinde kalmış ve hükümet-i Osmaniye'nin hassasiyetini tahrik etmemek için Siyonistlerin mesaisini esaslı surette tergibden ictinab edilmiştir. Sadrazam Paşa beyanat-ı vakıasından sonra artık bu ihtiraza mahall kalmamış, meselenin ne suretle hallinin Almanya için müfid veya muzır olabileceğini muhakeme etmeye imkan ve hasıl olmuştur. Siyonist hükümetinin Almanya ile pek sıkı sevabıtı vardır: Merkez

komitesinin makamı Berlin'dedir. Rüesa ve müdirânın kısm-i azami Alman'dır. Kongrelerin ve resmi gazetelerinin lisan-ı resmisi Almanca'dır. Avrupa-i şarkî'den Filistin'e hicret edecek Musevilerde lisan ve adât-ı iktisadiyeleri sevkiyle yeni vatanlarına Alman münâsebâtını beraber götüreceklerdir. Yafâda ki Alman konsolosunun kablel-i harbe gönderdiği yeni bir rapor dahi Siyonizm'in bu ehemniyetini tebyi'n eylemiştir. Filistin'de ki isti'mârât Museviler tarafından terakki ettirilecek olur ise pek büyük bir iş görülmüş olacak ve Filistin Türkiye için saha-ı iktisad olacaktır. Bu sebeplerdir ki düvel-i merkeziye dahi mesaiyi-i dostane telakki etmelidir ki itilaf Siyonist âmâlinin ham-i yeganesi sıfatını takımpda bu sayede bütün cihanda celb-i kalub idemesin. "Bu noktayı idrak edememek ve bütün Musevilik alemi alakadar eden bir meselede hamilik sıfatını i'tilâfa bırakmak büyük bir hata olur". "Frankfurter" Gazetesi bu mektuba haşye olarak mütaalat-ı âtiyeyi ilave etmektedir.

İngiltere hükümetinin General Allenbi tarafından işgal olunan cenab-i Filistin'de muhtar bir hükümet-i Museviye te'sis etmek suretiyle muvaffakiyet-i askeriyesinden siyaseten dahi istifade etmek istediği İngiltere'den alınan havadisle müstedlel bulunduğu için Siyonizm âlemi ile yakından teması bulunan bir menba'dan gelen işbu mektubu sütunlarımıza derc ettik. Havadisi mezkûrenin tahkiki takdirinde Siyonizm meselesi hadd bir ehemniyet kesb edecek yani Siyonist meselesi müzarekât-ı sulhiye esnasında mutlaka bir rol oynayacaktır. İngilizlerin Amerikaca dahi mültezim bir planı kavveden faale isâl etmek için istinad ettikleri vaziyet-i askeriyenin bir kıymet-i saniyesi yoktur. Türkiye düşmanlarının tedâbiri musalaha esnâsında elbet tedkik edilecek ve Filistin üzerindeki hakimiyet-i Osmaniye taht-ı emniyetle bulundurulacaktır. Filistin'in Musevilerle iskânı meselesini pek vazih bir surette tenvir eden beyânât sadaretpenahi meselenin hal ve tesviyesi için pek kıymetdar bir medârdır. Bu suret-i tesviye bir tarafın metâlibine göre yapılmaz. Meselenin her cihedini tedkik etmek lâzımedendir. Tamamiyet-i mülkiyet-i Osmaniye'nin vücub-u muhafazası başlıca şeraitten birini teşkil eder. Siyonistler bu nokta-i nazarı görecek olurlar ise kendi menfaatlerini gözetmiş olurlar.

817 / 54

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

160-4120

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Saderetpenâhiye

Özet: Siyonizm hakkında İngilizlerin tavrını eleştiren ve bu konuda Siyonizm’in asıl merkezinin İngiltere ve Fransa’dan ziyade Almaya olduğu iddiası

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

“Tribün dö Jönev” Gazetesi 8 Mart 1918 tarihli nüshasında M.L.G. imzasıyla “İngiltere ve Siyonizm” ser levhası tahtında neşrelediği makalede mösyö Balfour’un Lord Roçild’e göndermiş olduğu ma’hud mektubu mevzu-u bahs ederek diyor ki: “İngiltere hükümetinin bu babdaki niyeti re’fenkârânedir. Lâkin aynı zamanda da makul müdür? Siyonizm hareketini teşmi’ eden İngiliz Musevileri gaye-i hayallerinin tahakkukundan tevellüd edebilecek netayici evvelden nazar-ı ibtisare almışlar mıdır? Bu sualleri kavm-i yahud hakkındaki noksan-ı teveccümümüzden, İngiltere’ye karşı hissiyat-ı minnetdârânelerini beyan eden Musevi amedânının sıdk ve hulûsuna dair bir şüpheden veyahud Filistin’in Museviler tarafından istismarı dolayısıyla bu hatanın iktisaden bir hayat nesine mazhar olacağı hususuna âdem-i kanaatden dolayı irâd eylemediğimizi kayde hacet olmasa gerek. Memleketinden öteye atılmış ve fakat hiçbir zaman vatanına avdet etmek ümidini kesmemiş bir milletin memleketini tekrar muhiti faaliyetine küşâda ve minbâd kendini hürriyât-ı tali’den masûn görmesine karşı mahzâziyet-i kalbiye duymamak için hissdan mahrum olmak icap eder. Fakat bu hiss Musevilerin yeniden tavattuna hasebiyle husûle gelecek netâyici nazar-ı i’tibare olmaya ve İngiliz ricâl-i hükümetinin bir tedbirsizlik yapmak üzere olup olmadığını tedkik etmeye mani olamaz.

Muharrer makale arz-ı Filistin’e gelip tavat edecek Musevilerin hükümet-i garbiyedeki ezâ eâzım yahud olmayıp bunlar teşebusat-ı azime-i itisadiye ve insaniyet pervânâneye

girişeler bile bunu oraya gönderecekleri ajanlar vasıtasıyla icrâ edeceklerini arz-ı mevuda geleceklerin Romanya, Ukrayna, Galiaya, Lehistan Musevileri gibi yaşadıkları muhitlere yabancı kalmış ve orada nefretten başka bir his uyandırmamış biçare yandan olup Filistin kıtasına milli bir şekil ve sima vereceklerin bunlardan ibaret bulunacağını teşrih ediyor. İsti'mal eylediklerini lisan itibariyle ne hem dinlerine ve ne de İngiltere vilayet menâlikinde mütemekkin “Çinliler” e müşabebetleri bulunmayan ve lehçeleri kaba bir Almanca'dan başka bir şey olmayan bu Museviler muharririn fikrinde Filistin'de tavattun eder etmez münasebat-ı ictimaiye ve iktisadiye de bu altı istimalden feragat edemeyeceklerinden er geç memalik-i saireden kat-ı ümid edecek olan Alman erbab-ı ticareti burada vâsi' bir saha-i faaliyet ve intifa' bulacak münasebat-ı iktisadiye ve ticareyeden siyasi münasebetler tevlid eylediği hakikatinden kat-ı nazar Siyonizmin asıl merkezi İngiltere ve Fransa'dan ziyade Almanya olduğu ve 3 Mart tarihli “Frankfurter” Gazetesinin yazdığı gibi merkez komitesinin Berlin'de, rüesasının Alman, lisan-ı resimlerinin Almanca olduğu da nazardan dur tutulmamak icab ettiğini söyledikten sonra şu yolda teherriyatına devam ediyor:

“Binaenaleyh Filistin'de tavattun edecek Yahudiler Balfourla Almanya ile en sıkı münasebat da bulunacaklardır. Çünkü münasebat-ı mezkura zaten mevcud olup her iki taraf için bunlar idameden başka bir şeye ihtiyaç olmadığı gibi hiçbir kuvve-i beşeriye de buna mani olamaz. Bundan şu netice-i zaruret hasıl oluyor ki İngiltere Siyonizm'e müzaheret etmekle Mısır kapılarında münasebat-ı i'tiyadatı ticariyesi kendisine Londra, Paris, Roma ve Washington'dan ziyade Berlin'e doğru tescid istikamet ettiren bir millet tavnin ediyor. Bundan maada Kudüs-i Şerif-Berlin yolu İstanbul'dan geçiyor. Binaenaleyh İslam yerine Musevi kaim olduğunun akıbetinde Türkler Bahr-ı Sefid ile Şeria nehri arasında kendileri için münasebat-ı sadıkâ-i müteaddide idame ettireceklerdir. Türkler bu hususa o derece ehemmiyet atfetmektedirler ki Talat Paşa ahiren mösyö Balfour'un Lord Roçild'e gönderdiği mektub hakkında kendisiyle mülakat eden bir Alman gazetesine bunu açıktan açığa (yave) kelimesiyle tasvip etmişlerdir.”

Hatime-i makal olarak muharririn- Siyonizm'e muhalif olmak için değil fakat sırf bir eseri basiret olarak İngiltere'yi bu tasavvuratından tehzir etmekle beraber, emperyalizm

vahimelerinden şifâyâb olduğu zaman nafi' olacağı mütalaasını dermeyan ederek bir müddet daha sabredilmesini tavsiye eylemekte bulunduğu maruzdur.

Ol babda emrü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

15 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefir-i Sabıkı

İmza

817 / 89

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Özet: İtilaf Devletlerinin aynı anda bütün cephelerde taarruz niyetinde oldukları

“Pişter Loid” gazetesine 26 Nisan 918 tarihiyle Berlin'den çekilen telgrafnamenin tercümesidir:

“National Çaytung” nam gazetesinin “Bal”dan aldığı telgrafnameye göre düvel-i itilafiyenin garbda, İtalya'da, Balkanlar'da ve Filistin'de aynı zamanda müsadif olmak üzere büyük bir hareket-i taarruziyeye girişmek istedikleri muhtelif emarat tehiyattan anlaşılmaktadır.

“Zürriher Ançalker” gazetesinde şunu yazıyor: Düvel-i İ'tilafiye cephelerindeki vahdeti bir daha isbat etmek üzere bütün İtilaf ordularının kariben aynı zamanda taarruz icra edecekleri mervidir.

4 Mayıs 334

Mühür

818 / 7

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Tercüme Müdüriyeti

Şube-i Mahsusa

Aded

5384 – 217

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: El Kible Gazetesinin İttihat Terakkiyi eleştiren yazısı

Mekke-i Mükerrermede neşr olunan “El-Kible” Gazetesinin 14 Zilhicce 1331 tarihli ve 116 numaralı nüshasında “Kabil Değil Setr Edilemez” serlevhasıyla münderic makalenin tercümesidir:

“El Kible” Gazetesinin ma’hud Turanileri hakkında arasıra yazdığı makaleler saf dil olan bazı zevatın istiğrab ve ihtiraslarını mücib olmuştur. Yazdıklarımızı o kabil zevatın bazıları gazez ve gavza haml ettikler malumunuzdur. Halbuki bunların hiçbirisi doğru değildir. Çünkü mesleğimiz hakayık-ı ahvali karîlerime bildirmek ve gazez ve gavzdan ari olarak şevk-i âlemi çar-ı iktar-ı cihana isal etmektedir. Maksad-ı duayemiz ise nef’i gammeyi iltizam ve hayır ve şerri izah eylemekten ibarettir. Gazetemizin gaye ve emeli bundan ibaret olup hiçbir vakit şahsiyat-ı muzdariyat ile uğraşmak değildir. Derc olunacak havadis-i sahihamızdan biride Turanilerin birkaç seneden beri ilan olunacağı rivayet olunan dinsizlikleri bugünlerde ilan ettiklerinin bizce sabit olmasıdır. Çünkü Türkiye’den suret-i mahsusada buraya gelenlerin ihbarâtı üzerine şurasını alem-i İslama ilan ederiz ki ittihatçılar İslamiyet iddiasında buldukları halde öteden beri şeriat-ı İslami’yeye olan buğuz ve nefretlerini bir kat daha teşdid ederek bab-ı meşiheti ve ona tabi olan bilcümle mehakim-i şeriyeyi kapatmışlardır. Türkler Adliye Nezareti dedikleri küşad ettikleri gündün beri bab-ı meşihata ve mehakim-i şeriyeye yalnız talan ve atik ve nikah ve miras ve vesayat gibi kazaya bırakılarak bundan maada bilcümle deavi ve kazaya zikr olunan adliye dairesine nakl ve ihale olunmuş idi. Şimdi ise sureta

mevcudiyeti dağılmış olan meşihat ve mehakim-i tabiası sedd ve bend edilerek vakti ile şeriat namına rüyet ettikleri kazayı mezkure dahi mehakim-i adliyyeye devr olunmuştur. İslamiyete vurulan bu darbeye karşı öteden beri meşihatın ve mehakim-i şeriyenin mevcudiyeti ile ihtiyac-ı sükûta mecbur olmuş olan ehl-i İslamın el-yevm ne gibi hal ve harekette bulunacakları cay-i sualdir çünkü İslamiyetin esas olan şeriyat-ı İslamiyenin mürecca-ı yeganesi olan bab-ı meşihat ve ona tabii olan mehakim-i şeriyenin köşede bulunması Müslimleri müteselli ve mukayyed ediyor idi. Şimdi ise bir kayd-ı şer'i ve mürecca'-ı dîn kalmadığından dinini, şeriâtını bilen Müslümanlar ne diyeceklerdir. Bize kalır ise Hristiyanlarla Yahudilerin ahkam-ı diniyelerini muhafaza için küşad olunan Patrikhane ve Hahamhaneleri mevcuddur. Binaenaleyh İsevi ve Museviler müracca-ı diniyelerinin bekasından emin ve mutmain olup o yüzden kendilerine hiçbir zarar ve garaz olamaz. Müslümanlar öyle değildir. Zaten mehakim-i şeriyenin mevcudiyeti zamanında Hristiyanlar ile Yahudiler gayet müşkül ve mühim olan deavi ve mesail-i diniyelerini hal ve fasl etmek üzere oralara şitaban olurlar. Ve muğlak olan umur ve mesalihi ahkam-ı şeriyeye-i İslamiyeye tevfikân tesviye ederler idi. Türkiye'den hariç olan memalik-i İslamiye-i saire ise hükümetleri İslam olsun olmasın oralarda ahkam-ı şeriyeye-i İslamiye olan cari ve mehakim-i şeriyeye açık ve serbest olduğu gibi hangi din ve milletten olur ise olsun erbâb-ı musalaha-ı küşadedir ve herkes o mahkemelere müracaat etmekte hürdür. İttihatçılar buraları bildikleri halde Bab-ı meşihatı ve mehakim-i şeriyeye'yi amden ilga etmişlerdir. Bu müthiş vakıayı ehl-i İslama ilan etmeliğimizden maksad kendilerini hakka ve hakikate âgah etmekten ibarettir. Yoksa ittihatçıların Kanun-i Esasilerinde ve muharreratt-ı mahsusalarında münderic olan mevaddın kaffesini mevki-i icraya vaz' etmeğe azmettiklerini bildiğimizden bunları daha evvel derc ve ihbar etmiş idik. Bunun için bu babda tatvil-i makalelüzum görmeyerek yalnız deriz ki ittihatçılar Şeriat-ı İslamiyeye mugayir her türlü eva ve harekâtı ittihazda kendilerini serbest görmekte ve kendilerine din saikasıyla her kim muhalefete tasaddi edecek olur ise anı her suretle kahr ve tenkil etmeye âzimidirler. Güz hastalıktan saya-i şems inkar eder. Hasta ağız da suyun lezzetini bilemez demekle hitam-ı makal ederiz.

818 / 7

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

5384 – 217

Huzur-ı Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Mekke-i Mükerrermede çıkan El-Kıble gazetesinde neşr edilen bir baş makale calib-i nazar-ı dikkat görülmüş olmağla bir kıta sureti mütercimesi manzur-ı sami-i fehmaneleri buyurulmak üzere leffen takdim kılındı. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

16 Mayıs 334

Hariciye Nazırı Namına

818 / 26

Adliye ve Mezahib Nezareti

Mezahib Müdüriyeti

Aded

87

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Romanya ile ahiren akd edilen sulh müzakeratı esnasında Romanya’da mukim Musevilerin öteden beri mahrum buldukları hukuk-ı medeniye ve siyasiyenin kendilerine tahsis ve temini zımmında hükümet-i seniyyece vaki olan teşebbüsatdan dolayı Musevi Cemaatı namına beyan-ı şükran ve minneti mutazammın

Hahambaşılıktan verilen takrir merbutan pişgah-ı sami-i sadaretpenahilerine takdim kılınmağla ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

29 Mayıs 334

Adliye ve Mezahib Nazırı Vekili Namına

Müsteşar

818 / 26

Belgenin aslı ektedir

Özet: Romanya'daki Musevilerin Osmanlı'dan gördüğü ilgi

Devletlü efendim hazretleri

Romanya ile ahiren akd edilen sulh-ı muzafferâne müzakeratı esnasında Romanya'da mukim Musevilerin sırf Museviyetleri itibariyle öteden beri mahrum kılındıkları hukuk-ı medeniye ve siyasiyelerinin kendilerine bahş ve temini zımnında hükümet-i seniyyenin vaki' olan teşebbüsat ve tavassutu bilumum Musevilerin ilelebed badi-i minnet ve şükranı olduğu ve bilhassa zül cenah-ı himayet ve atıfet-i Osmaniye altında yaşamak saadetine mazhar olan Osmanlı Musevilerininin merbutiyet ve sadakatlerinin bir kat daha tezayüdünü müeddi bulunduğu cihetle cemaat-ı daiyanem namına şükran-ı amika-i ve ihtisat müntekiranemizin hükümet-i seniyyeye ref ve takdimine delalet-i asitaneleri buyurulmasını istirham eylerim. Ol babda emr ü ferman hazret-i menlehül emrindir.

19 Mayıs 334

818 / 30

Özet: Hindistan ile İngiltere arasında Muhtariyet Meselesi

Berliner Tageblatt gazetesine Hindistan işleri hakkında Lahey'den çekilib 25 Mayıs 918 tarihli nüzhasında münderic bulunan bir telgrafnamenin tercümesidir:

Milli Hind Meclisinin ahiren ittihaz eylediği bir karar bu kere neşr olunmuşdur. Münderacat-ı bervech-i atidir: Hindistan'ın İngiltere'ye beş altı milyon asker verebileceğini müş'ir bulunan bir röviter telgrafnamesi daha yakından mevzubahs

edilmeye muhtacdır. Bu telgrafname Fransadaki zayıat yüzünden İngiltere efkâr-ı umumiyesine arz olan yeis ve füturu tağdil ve bir de bitaraf devletler ile müttefik hükümetlere İngiltere'nin kaffe-i menabii henüz dokunmadığı fikrini telkin etmek gayelerini istihdaf etmektedir. Röniver şirketi Hindistan'ın öyle bir muavenete ne gibi şerait tahtında amade bulunduğunu meskat bırakıyor. Hindistan bir idare-i mahalliyeye malik olmak istiyor. İngiltere ise buna muvafakatı takdirinde Hindistan üzerindeki hakimiyetini gayb eyleyeceğini bildiğinden taleb-i vaki-i tervic etmiyor. Hindliler bu taleplerini dermeyan etmek için pek münasib bir zaman intihab etmişlerdir. İngiltere şimdi ya Hindistan'a muhtariyet bahş etmek veya bir hezimet-i tamme-i askeriyeğe uğramak şıkları karşısında bulunuyor. İngiltere şikk-ı evveli ihtiyar ettiği takdirde Hindistan'ı gayb edecek muhtariyet idare bahş etmediği halde ise yarım milyon Hind askerini Avrupa muharebatı için tesalihe cesaret edemeyecektir.

30 Mayıs 334

818 / 45

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Özet: İsviçre Siyonist Kongresi hakkında

“Gazete de Lausanne”nin 18 Mayıs 1918 tarihli nüshasından:

“Siyonist Kongresi”

Bal, 17 Mayıs ahiren Balde ictima eden İsviçre Siyonist murahhasları meclisinin ittihâd-ı âra ile kabul ettiği kararnamenin methi bervech-i zirdir: “İsviçre Siyonist murahhasları meclis-i Filistin'de mahalli bir Musevi yurdunun te'sisi lehine olarak irâd-ı kelâm eden Avrupa ve Amerika ricâl-ı hükümetinin ve Papalık makamının ve amele cemiyâtının beyanatını kayd ile Musevi milletinin Siyonist programını hayz-ı fiile isâl etmek arzusunu tarihi mefkuresinin ve Filistin üzerindeki sarîh ve la-yezâl hakkının ifadesi olmak üzere ilan eder: 20 Teşrinisani 815 tarihinde düvel-i mahfiye ahidnamesine tevfikân İsviçre'nin resmi ve kat'i bir surette olarak bî-tarafî-i daisiyle tamamîyet-i

mülkiyesinin kabul ve tasdiki nasıl tekmil Avrupa menafi-i siyasetinin hakikiyesi cümlesinden bulunmuş ise Filistinde de te-minat-ı lazıme-i haiz ve hukuk-ı umumiye ile müemmen bir Yahudi yurdunun tesisi de bütün Avrupa siyasetinin menafi-i hakikiyesi cümlesinden bulunduğu beyan eyler; binaenaleyh kaffe-i düvel ve milel-i mütemeddine mümessillerinden şark'daki vaziyet-i cedide-i siyasilerinin tanzimi sırasında Yahudi milleti için Filistin'de hukuk-u umumiye ile mahfuz bir yurd te'sisi zınnında delâlet de bulunmalarına intizar eyleriz.”

Mühür

818 / 45

Bab-ı Ali

Hariciye nezareti

Şube-i mahsusa

Aded

6296-253

Huzur-ı Sami'i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Siyonist Kongresi hakkında

Mâruz-u Çaker-i Keminelidir:

“Gazette de Lousanne”nin 18 mayıs 1918 tarihli nüshasında “Siyonist kongresi” serlevhasında tahtında olarak intişar eden kararname mündericatı calib-i nazar görülmüş olmağla Manzur-ı sami-i fehimaneleri buyrulmak üzere bi't-tercüme leffen arz ve takdim kılındı. Ol babda emrü ferman hazreti veliyyül emrindir.

8 Haziran 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

İmza

818 / 68

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Umur-1 Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi

Mühime Kalem

Aded

6591 – 268

Huzur-1 Sami’i Cenab-1 Sadaretpenahiye

Özet: Reşit’teki İttihad-ı İslam Cemaati Ordusu Komutanının aldığı İngilizler hakkında

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Tahran Sefaret-i seniyyesi maslahatgüzârı Nüzhet Bey’den Musul tarikiyle ahiren alınan 25 Mart 918 tarihli telegramda Süleyman Mirza’nın İngilizler tarafından derdest ve Bağdad vilayetine izam olunmasına mukabil Reşit’deki İngiliz konsolosu ile İngiliz bankası müdürünün ve Ermeni çetelerinin teşkiline memur bir İngiliz zabıtâ ile üç Danimarkalının Reşit’teki İttihad-ı İslam cemaati ordusu kumandanı Serdar-ı İslam Mirza Küçük Han tarafından esir edildiği ve bunun üzerine İngiltere sefirinin İngiltere hükümetince lüzumu hiss edilecek mahallerin işgal-i askeri altına alınacağına ve naçar Küçük Han üzerine asker sevk edileceğine dair hükümet-i İraniye’ye Şedidü’l-mal bir nota verdiği; bu nota hükümet-i İraniye’ce red ve İngilizlerin İran’daki hareketleri protesto edildiği; Mirza Küçük Han’ın bahr-i Hazer sahili ile Gilan vilâyetini tamamen ve Kırzîn vilayetini kısmen işgâl ettiği ve taht-ı işgalindeki mahallin ıslahat ve mehakîm-i adliye teşkilatıyla meşgul olduğu, Tahran’dan gönderilen Reşit hakimi Tahran’a iade ve Reşit hakimine kendi maiyetinden birini tayin ettiği; bu muhterem mücahidin sayesinde İngilizlerin Geylan’daki polis teşkilatı da akim kalmadığı, Tahran’daki Ermenilerin kafesi musallah oldukları emniyet ve asayiş-i memleketin muhtal herkesin bir ihtilâk muntazır idüğü işar olunmaktadır.

Başkumandanlık vekalet-i celilesine de yazıldı. Emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

16 Haziran 334

Hariciye Nazırı Namına

Müsteşar Vekili

818 / 69

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

6637 – 269

Özet: El-kible gazetesi yazısının takdim edildiğine dair

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Mekke-i Mükerrermede münteşir El-kible gazetesinin 162-163 numaralı nüshalarında tesadüf olunan calib-i nazar-ı dikkat iki makale suret-i mütercimeleri manzur-ı sami-i fehîmâneleri buyurulmak üzere leffen huzur-ı sami-i vekaletpenahileri kılındı. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

18 Haziran 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri

818 / 69

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Mekke-i Mükerrermede intişar eden “El- Kible” Gazetesinin 1 Cemaziyelahir 1336 tarihli ve 163 numaralı nüshasında münderic “Doğrusöz” serlevhalı makalenin hülaseten tercümesidir:

Özet: Suriye meselesinde Fransa ile İngiltere’nin aynı düşüncede olduğu

El- Mukattem gazetesinin 8803 numaralı nüshasında münderic ve Arap meselesinden bâhis bir makaleyi mutalaa ettik. İşbu makalede Paris’de bir konferans akd olunduğu ve bu konferansa Fransa ve İngiltere tarafından Suriye meselesi için murahhas olarak Sir “Merksiks” ve Mösyö “Kranklean Buyan” ve Mösyö “Atin Klendani” ve Mösyö “Confu” ve “Runi Efendi Kesrevani” ve Paris ve Suriye Cemiyet-i merkeziyesinin Reisi “Şükrü Efendi Gonim” ile Cemiyet-i Merkeziye azâlarından “Doktor Cobuh Sefr” ve “Necib Bey Makrzi” ve “Fensan Efendi Comâti” nam kimesnelerinin isbât-ı vücûd eyledikleri ve murahhasîn ve azâ-yı merkumenin her biri gerek İngiltere ve gerek Fransa’nın Suriye ve sair bilâd-ı Arabiye’nin atisi hakkında tamamiyle müttehid olduklarına dair nutuklar irâd eyledikleri muharrerdir. Mukattem gazetesi bunları nakl ettikten sonra diyor ki “Muahharan aldığımız telgrafnameden müsteban olduğuna göre Kanun-ı Evvelin yirmi üçünde Paris’de in’kad eden mezkûr konferansda bâlâda isimleri zikr olunan azâ taraflarından irâd edilen nutuklar bir noktada müttehiddir. Şöyle ki “Fransa ve İngiltere hükümetleri Türklerden maada Arapça mütekellim bilcümle akvâmı ve alelhusûs Suriye ve Lübnan ahalisini ve Anadolu kıtasındaki diğer akvam-ı muhtelifeyi Türklerin rabîka-i esaretinden istihlasa azm etmişler ise de Suriyelilerin millet ve mezhep ihtilâfını ber-taraf edip müttehiddir bir kavm ve millet olduklarını göstermedikçe bu iki devletin kendileri hakkındaki azim ve kararı ebedi bir huzur ve hürriyeti temin edemez. Mesela Türklerin ellerine fırsat düşer düşmez Lübnanlıların imtiyazatını ayak altına alarak Lübnan’da ne yaptıkları meydandadır. Türklerin idrâk ve üzerindeki ıslahat-ı mevde veya mevzuatları hep bir suretle neticelenir. Ermeni ıslahatı da aynı yüzbinlerce Ermenilerin araka-i deminden başka bir netice vermemiştir. Hülâsa her millet kendinin hakim olmağa istidâd ve kabiliyeti olduğunu göstermelidir. Milet ve akvam heyet-i ictimaiye içinde bir ferd gibidir. Bir şahs vahid sa’y ve amele gücü niyaz ve kadimeyn ve Irak cinsinden kazandığını muhafaza iktidarı olmaz ise o ferdin içinde bulunduğu heyet-i ictimaiyenin kâr ve kesbinden netayic-i ameliyesinden istifadesi olamaz. Türklerin mahkumu olan Suriyeliler ve akvam-ı saire yekvücut olarak

hürriyetlerini istihsal için isbât-ı liyakât etmedikçe kendilerini himaye etmek isteyen devletler tarafından ol babda sarf edilecek mesaiden bir semere-i matlûbe hasıl olamayacağı gibi akvâm-ı mezkure tarafından bilahare vuku bularak feryad ve figanda bir faide ma'mul değildir. Suriyeliler akvam-ı saire gibi hürriyetlerini istihsale çalışmalı ve hürriyetlerine hadim olmakda olan devletlere yardım etmelidirler. Suriyelilerden Amerika'da, Fransa'da, İngiltere'de, Hindistan'da düçâr-ı iktâr-ı cihanda pek çok münevverü'l efkâr kimesneler vardır. Bu adamlar vasıtasıyla ittihadlarını ve aralarındaki şekkân ve nifakı ber-taraf eylediklerini kavlen değil fiilen cihana isma' ve isbat etmelidirler ki hitam-ı harbde müstahak oldukları mükafata mazhar olabilsinler."El-mukattem gazetesinde derc olunan bu nesayihden Araplar mütenebbih olmazlar ise müteessir oluruz. Çünkü El-Kıble gazetesi defaatle yazmış ki bizi mahkûm ve mazlûm bırakan ve haber etmeze sebep olan yegane şey beynimizdeki şikâk ve ni'fâk ve yekdiğerimizi çekememezliktir. İşte Hicaz kıtası umum Araplara bir nûmunedir. İttifak ve ittihad ile neler olmaz. İstihlas olunan Basra ve Bağdad vukuasından sonra Suriye ve Halep haric kalamazlar fakat halaslarına lazım olan esbâb ve vesait ahalisi sa'y olmadıkça yed ahirler istihsal olunarak hürriyet ve imtiyazdan tamamiyle müstefid ve emin olamayacaklarını "el-kıble" dahi tasdik ve tekid eder.

Mühür

818 / 69

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Mekke-i Mükerrermede neşr olunan El-Kıble gazetesi 28 Cemaziyelevveli 336 tarihli ve 862 numaralı nüshasında münderic "Türk'e Muhabbet ve Gayrıya Adavet" serlevhalı makalenin hülaseten tercümesidir.

Özet: Türkler'in siyasette Araplardan üstün olduğuna dair

Fazladan diri tarafından Türklerin siyasetteki ehliyet ve iktidarlarına dair neşr olunan makaleyi red ve cerh etmek üzere El-hadi gazetesi "Arap ve Türklerden kangısı siyaset-i düveliyeye aşına ve erbabdır" cümle-i istifhamiyesi ile 268'inci nüshasına baş makale

olarak derc etmişti. Biz de bu makaleden muhtasaran bahs etmek isteriz. Çünkü bunun münderacatını tamamen yazacak olur isek El-hadi gazetesinin karilerince malum olan bir şeyi tekrar etmiş oluruz. Şu kadar ki mezkûr makalede Türklerin mezâyâ ve evsâfi hakkında ne yazılmış ise tamamen ve bir harfini tagayyir ve tenkıs etmeyeceğiz. Mezkur makale şöyle başlıyor:

Suriyelilerin bir kısmı Türklerin siyaset ve idare-i mülkiye tedevvür-i umura Araplardan ziyade ehil ve erbab oldukları i'tikadında Bu itikad vehim ve hayalden ibarettir. Bu gibi fasid itikada bulunanlar isbat-ı müddeâ için Türkler umur-ı siyasiyeye aşina ve ahval-i zamana vakıf ve idare-i mülke Araplardan ziyade muktedir olmamış olsalar idi altı asrı mütecaviz bir zamandan beri Araplara hakim olamazlar idi diyorlar. El-havi gazetesi Türklerin rüchaniyeti iddiasında bulunanların dermeyeran etmekte oldukları bu delaili derc ettikten sonra diyor ki; kuva-yı müdrikeleri nur-ı ilm ile lem'a baş olduğu ve tecrübe ve ittıla' ile derece-i kasvaya vardıklarını iddiadan tariğ olmayan bu kavim ilimleriyle zulmeti nur ve hakkı batıl ve cehli ilm ve vahşeti medeniyet add ve telakki eylediklerine ve vehmin akıllarına bu derecede hakim olduğuna aklımız eremiyor. Çünkü Türklerin tahakkümüne ser-furü eden bu kimseler Araplar ile Suriyelilerin kendi kendilerine hakim olmaya iktidar ve liyakatları yokdur diyorlar. İzzet-i nefse mâlik ve tarik-i hakk ve hakikate sâlik olanlar ise böyle batıl bir hüküm ve itikada bulunamazlar. Çünkü Türklerin zekara mütefevvik olduklarını iddia etmek cebanet ve mezelletten ileri geldiği şüphesizdir. Biz batrikül-icmâl deriz ki; Türklerin tâlihi kendilerine yâverdir. Türkler asırlardan beri hâkim olduklarından zir-i tahakkümlerine aldıklarına milel ve akvam beyninde tefrika ve intilâf ilkâ ederek kendilerinden başka hiçbir kavme bir hakk temeyyüz ve terakki vermemişlerdir. Araplar birkaç mezhebe münkasim olmuş ve birbirine düşerek meydan-ı tahakküm ve teferrüdü millet-i hakime olan Türklere bırakmışlardır. Bunun için Türk hakim olmak tevellüd ediyor. Arap ise mahkum olarak dünyaya geliyor. Farka gelince Türkler Araplardan pek dîn tabakada buldukları imalleriyle sabittir.

818 / 69

Türkler'in ricâl-i kadimesi siyaset-i saibeleri sayesinde devletlerini takviye ve idame için ellerinden geldiği kadar çalıştıkları inkâr olunamaz. Fakat onlara bu muvaffakiyetleri bahş eden İslamiyet ve hüküm-i şerifdir. İslamın tuttuğu siyaset-i

müstakimeden inhiraf eden şimdiki Türklerin ne derecede bi-akliz'ân oldukları fiil ve hareketleriyle sabittir. Selatin-i salife-i Osmaniye ve Türkiye'nin ricâl-i sabıkası umur dide adamları idi. Efkâr-ı saibeleri inkâr olunamaz. Fakat Türklerin bu mezayâsı Turanilerin müesses ve mevcudları olan Midhat ve Kemal ve emsâli âlim vücuda gelmezden evvel idi. "Beni Kanturay" hadis-i şerife müracaat olunur ise bu yadkarlar hakkındaki muacceze-i nebeviye ne derecede tezahür ettiği anlaşılır. Bunlar te'lif-i çalışacakları yerde bütün milel ve akvamı kendilerinden tenfire hasr fikr ve mesai etmişler ve Arnavutlardan beda' ile bütün Rumeli'nin memâlik-i memurelerini ve Trakya'yı ve sair memâliki elden çıkarmışlardır. Bağdad hattının imtiyazı ve teşebbüsât-ı saireleri ile beni Kanturay hadis-i şerifinin ahkâm-ı celilesini tasdik etmişlerdir. Arapları akılsızlık iktidarsızlık ile vasf eden kimesne evlâd-ı Arab'dan olmamış olsa kendini muatteb ve muahhız add etmez idi. Fakat Beni Konturay'ı çıplak Araplar ile mukayeseye yeltenmek isteyen bu dama deriz ki; yalın ayak yürümek ve çıplak ayak gezmek Arapların maye'ül-iftiharıdır. O çıplaklar, o yalın ayaklar Kisra'nın mülkünü Rum kayserlerinin şevket ve haşmetlerini mahv ve tebah etmişler ve Ray-ı zeminin aksam-ı kesiresini havza-i hükm ve tabiiyetlerine geçirmişlerdir. Bugün de Turanilerin " sicil-i müsteşfiin ve sair mezâlim bidatlarından vatan ve memleketlerini istihlahı için yekvücut olarak kıyam eylemişlerdir. Kendileri Arap ve vatanları Arapların melca-ı ve me'vâsı olduğu ecilden kendilerinden bir heyet-i hükümet teşkil etmişlerdir. Zamanın adem-i müsaadesine rağmen mektepleri küşâd ve evlâd-ı vatani neşr-i ulûm ve muarefeden müstefid etmek üzere meccânen tahsil-i ulûm ettirmiyorlar. Mektep ve medreseleri te'sis ettikleri gibi kuvve-i dafia ve maniyayı dahi teşkilden feragat etmemişlerdir. Ümerâyı kendilerinden nasb ve tâyin eylemişlerdir. Şüphe-i diniye ve fezâil-i hasimiyesi saikasıyla bu arazi-i mukaddeseyi Turanilerin mezalim taaddiyat-ı mutasavecelerinden istihlasa teşmirsak ihtimam buyuran melik-i muhterememiz sayesinde çıplak Arapların bu memleketleri mâmûr ve ilm-ü irfan ve adl ve ihsan ile meşhûrdur. Kabahatimiz zulûmden tahlis girbân ve rah-ı adl ve ihsânda umuma musabakaya çıkmaktan ibaret ise bunun ile müftehir olmak vacibemizdir. Kabih ve mazmum olan efali red ve takbih ettiğimizden ibadet ve şekavet ile bizi tavsif etmek kimin şîârı ise ona cevabımız yoktur. Çünkü Memduh ve makduhu mukayese etmeye medâr olan tarafeynin asârı meydandadır.

Mühür

818 / 78

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i mahsus

Aded

6737 – 273

Huzur-ı Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: İngilizlerin Fırat nehri mecrasında ziraatın gelişmesi için çalışmalarına karşılık Türklerin bir şey yapmadıkları iddiası

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Gazetede Lozan'ın 13 Mayıs 1918 tarihli nüzasında “Fetih ve ihya edilen Irak” serlevhası altında münteşir fıkranın calib-i nazar görünerek tercüme edilen bazı aksamı ber-vech-i zir olunur:

“İngilizler bir taraftan harb etmekle beraber diğer cihetten Fırat nehri mecrasına karîb bulunan araziye kabiliyet-i ziraiyesini iade için de faalâne bir süratde çalışdılar. Amaliyat bağid ve en zabtından bir ay sonra başlamış ve 1918 senesi Teşrinievvelinde bunun bir kısm-ı azîmi itmâm edilmiş idi.

Nil nehrinin büyük bendini inşa eden İngiliz mühendis “Vilkoks” harbden mukaddem Fırat nehri üzerindeki Hendiye seddini ikmal eylemiş idi. Fakat Türk hükümetinin eser-i rehâveti olarak ondan bir faide istihsal edilememiş idi; hatta İngilizler ilerlediği sırada Araplar, Türkler’i seddi ber-hevâ etmek fikrinden sarf-ı nazar ettirmek hususunda bile düçâr-ı müşkülât olmuş idiler. 1917 senesi ilkbaharı Hindiye seddinin mütememmâtından olmak üzere tekmil tertibât-ı iskaye-i te’sisi ile geçdi; yüzden fazla kanal hark edildiği gibi mevcûd ve fakat düçâr-ı insidâd olmuş olanlar da yeniden termim edildi. Bu suretle Fırat mecrâsının tarafeyninden her birinin 1.213.000 hektar arazi kabil-i ziraat bir hale irca’olundu. Bu muhteşem ameleye 14.000 Arap ile Hinli amele iştirak eyledi.

Şimdiki halde arazi-i mezruadan gayet güzel mahsul alınabilecek gibi görünüyor. Binaenaleyh Araplar memleketlerine saadet ve bereket bahş eden arazi-i cedideden memnun bulunuyorlar.”

Ol babda emr ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

20 Haziran

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

2.3. Almanya ile ilgili Belgeler

817 / 15

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

3207 – 128

Mahrem

Huzur-ı Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Japonya'nın Sibiryaya'ya askeri harekatta bulunması ihtimali

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Alman gazetelerinin İngiltere evrak havadisinden iktisab ederek neşrettikleri malumat Japonya'nın Sibiryaya'da bir hareket-i askeriyede bulunması ihtimalinin gittikçe kesb-i zaaf eylediğini gösterecek mahiyettedir. Amerika hükümet-i müttehide reisi Wilson'un Japon müdahalesine izhâr-ı muhalefet ettiğinden kat'ı nazar Japonya mehafil-i tüccariye ve maliyedanı bu müdahaleyi zerrece tecviz etmemekte ve muhalifinin gardı günden güne teza'yüd etmektedir. Japonya'nın Sibiryaya işlerine müdahaleye karar verdiği haberi Tokyo borsasında pek büyük bir heyecan ve tedenniye bâdi olmuş ve ancak aksi havâdisin intişarı üzerine sukûnet bulmuştur. “Mançester Guardian” gazetesi varidat-ı seferiyesi ancak yetmişbir milyon İngiliz lirasına baliğ olan Japonya'nın Sibiryaya seferi

için senesi beşyüz milyon lirası sarfına mehur olacağına ve laakal beşyüz bin kişilik bir orduya ihtiyacı messedeceği için Japonya sefain-i mevcudesinin nısfının bu sevkiyata hasr edileceğine nazaran borsadaki heyecanının pek mantıki bir halet olduğunu dermeyan etmektedir. “Vayli mail” ve “Sitar” gazeteleri ise efkâr-ı umumiyenin Sibiryâ seferine karşı ittihaz eylediği tavır ve hareket-ı muhalefetkârane ilcası ile Japonya’da buhran-ı vükela zuhur edeceğini haber vermektedir. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

24 Mart 334

Hariciye Nazırı Vekili Namına

Şube-i Mahsusa Memur Paris

Sefaret-i Seniyyesi Müsteşarı

İmza

817 / 19

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

3208–129

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Almanya’nın saldırgan tavrı ve Türklere yakın politikası, Ermeni politikası

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Almanya’nın her tarafta âmâl-ı istilacayâne takip ettiğini tebyin gayreti ile Lord Robert Sosyalin bir mülakat esnasında ki beyânâtına dair Royter telgraf şirketi tarafından tebliğ edilip “Erbayter Çaytung” gazetesinin 11 Mart 1918 tarihli nüshasında görülen malumatın memalik-i Osmaniye’ye taalluk eden akvam-ı calib-i dikkat görülmüş olmağla tercümesi ber-vech-i zir arz olunur. “Almanya Odesayı işgal etti veya işgal

etmek üzeredir. Aynı zamanda Karadeniz'in cihet-i şukiyesinde ki limanların Türkiye'ye iadesi emrinde ısrar gösterdi. Almanya'nın bundan maksadı Bağdat hattına kaim olmak üzere Kafkasya'dan ve İran'ın şimal-i garbisinden geçerek şarka doğru yeni bir hat vüruda getirmektir. Bolşevikler bu maksada bilerek veya bilmeden hizmet etmiş oldular. İngiltere ile Amerika'nın haklarında pek ziyade izhâr-ı alaka eylediği Ermeniler dahi Almanya'nın akd eylediği ahidname ile tekrar Türkler eline düşürüldüler. Bundan birkaç vakit Bakû tarikiyle Kafkasya'ya küçük bir heyet-i askeriye i'zâm etmiş idik. Bolşevikliler Alman ve Türklerle gizlice anlaşarak heyetin seyahatine mümanaat ettiler." Ol babda emrû ferman hazret-i veliyyül emrindir.

24 Mart 334

Hariciye Vekili Namına

Şube-i Mahsusaya Memur

Paris Sefareti Saniyesi Müsteşarı

İmza

817 / 27

Belgenin aslı ektedir

Özet: Alman Meclisi Raniştag'ın Rusya ile imzaladığı anlaşmayı tasdik ettiğine ve Evliye-i Selase ve Ermeni meselesine dair bazı değerlendirmeyi içeren Berlin Sefareti telgrafnamesi

Raniştag dünki ictima-i umumisinde Rusya ile münakid muahedenameyi tasdik etti. Sosyalist ekalliyet harbi müstesna olmak üzere bütün fark-ı siyasiye bu hususda müttefik idiler. Hiss-i vatan perverinden tamamen mahrum olan bu harb Rusya'nın felaketlerine alenen izhâr-ı te'essür eylemiş ve hiçbir Rusun cesaret edemeyeceği derecelerde emperyalist gözükmüşdür. Bereket versin ki Sosyalistlerin ekseriyeti harb ve sulh musalahalarında burjuva ve ahirileriyle müttehid kaldıklarından bu cinneti gayr-ı vatanperveraneye giriftar olanlar Almanya mebuslarının pek kalil bir kısmıdır.

On beş milyarlık yeni harb tahsisatı da ekseriyet-i uzma ile kabul edildi. Sosyalist ekalliyeti hatipleri hakkımızda nahoş sözler sarf etmek için bi'ttabi evliye-i selâse

meselesi fırsatını fevt etmişlerdir. Hatipler meyanında hazihi bu kabilden bir muahedenameden dolayı mesup olduğu harbin ar ve hicap hissetmekte idüğünü ifade beyanat-ı âtiyeyi ilave etmiştir.

“Bu sulh muahedenamesi mucibince Ermeni memleketleri Türkiye’ye teslim olunuyor. Eğer Ermeniler serbest surette re’y verebilselerdi şüphesiz Türkiye’ye iltihak etmeyi hiç hatıra getiremeyeceklerdi. Türkler Ermenileri imha etmek için nasıl hareket ediyorlar bundan haberdarız “Diğer bir hatip şu sözleri söylemiştir: Afgan arazisinin ayrılması sevkü’l-ceyş mucibince hiçbir muvaffakiyeti görülmeyen Türkiye’nin âmâl ilhakkârânesini gösterir. Ermeni ve Kafkas limanlarının Türkiye’ye verilmesi bu muahedenamenin imzası Almanya için bir şey teşkil ettiğine delildir.”

Bu lafzın hatibinin coğrafyaca olan mâlûmâtı zat-ı âli-i nezâret penahilerince bu külliyyatından istintac buyrulur. Nasyonal liberal fırkasına mensup Doktor Stressman bize ait olarak şu sözleri söylemiştir: “ Ermeni meselesi vesilesiyle Türkiye aleyhine ref-i âvaz etmeye mahal yoktur” Almanya müttefikleri üzerinde himaye icra etmez. Müttefik bir birader sıfatıyla dostane vasayada bulunabiliriz ve bu böyle olmadı. Ermenilerin muhasebe ibtidasında ittihaz ettikleri vaziyet Türkiye’nin onlar aleyhine ittihaz eylediği tedabire başlıca bir sebep olmuştur” (Haz doğru değil diye bağırır). – Şurasını da ilaveye lüzum görüyorum ki Ermenilerin Almanya da dostları çoktur ve bunlar boş durmamaktadır.

İtilaf gazeteleri şimdiden Trabzon’da Hıristiyanların katliamından bahs ediyor ve safdil yahud bilâ tenkid ve muhakeme kanaat peyda ederek birçok Almanlar buna inanır gibi oluyorlar.

Hareket ordumuzda bir tek Alman zabiti mevcut olmaması ve gazete muhabiri Weitz’e istirdat ettiğimiz araziye ziyaret için müsaade bile verilmemesi bu tarafgiran muracehesinde Alman hükümetini müdafaarız bırakıyor ve vaziyetini müşkülendiriyor. Bu nazile meselenin içinden hüsnü suretle sıyrılabilirsek ihtimal ki istikbal için kendimize Kafkasya’da iyi ihtimaller hazırlamış oluruz fakat bu ihtimallerin önüne hakiki veya sûri bir hiddet sâikasıyla sedd çekilmemek gerektir. Velev müttefik bile olsa Alman kalemleri lehimizde hüsnü şehâdet için pek ziyade mühimdir. Eğer müttefiklerimiz bizim i’tidalimize ve Ermenilerin vahşetine kendi kendilerine kani olurlarsa diğer memalik-i mütemeddineyi ikna hususunda bunun bize çok yardımı

olacaktır. İş bu meseleye mütedâir mülâhazat cümlesinden olmak üzere sulh muahedenamesi tasdik edilir edilmez evliye-i selâsenin süratle işgalini tavsiye ederim. Oralarda vücuda getirilecek idarenin başına muvakkaten yahud başlangıçta cihet-i mülkiye ve askeriyenin tevhiidiyle adaleti ve i'tidali ile mârûf, gerek hariçde kendisini iyi tanıtmış bir zat getirilmesini davamızın hüvn-i neticeye iktirâni için ehemniyetli bir keyfiyettir.

817 / 27

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Umur-u Siyasiye Müdüriyeti Umumiyesi

Aded

143-3498

Huzur-1 Sami'i Cenab-1 Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Berlin sefirgeri Hakkı Paşa hazretlerinden alınan 23 Mart 918 tarihli telgrafnamenin tercümesi merbuten takdim olundu. Başkumandanlık vekalet-i celilesine de isal olunmuşdur. Emr-ü ferman hazret-i veli'ül emrindir.

31 Mart 334

Hariciye Nazırı Namına

Umur-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi

İdare-i Memur Müsteşar Muavini

817 / 29

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Fremandilatt Gazetesinin 23 Mart 918 tarihli nüshasında münderic “Bern”den mürsel Telgrafnamenin Tercümesidir:

Özet: Japonya'nın Avrupa işlerine müdahalesi meselesine ve Sibirya'yı işgal edip etmeyeceğine dair

Japonya'nın Bern sefiri Japonya'nın müdahale edip etmeyeceğine dair vuku bulan bir suale cevaben “Berliner Tageblatt” gazetesini muharrirlerinden birine beyanat-ı âtiyede bulunmuşdur. Japonya hükümeti muharebeye İngiltere ile merdid ittifak vecaibine ittibaen dahil oldu. Japonya'da hiçbir millet aleyhine hiss-i husumet yoktur. Biz ba'del harb bi'l cümle milletlerle münasebât-ı hasenede bulunacağımızı ümid ediyoruz. Binaenaleyh Avrupa işlerine müdahale etmek Japonya'ya mutasavver değildir. Japonya'dan Avrupa cephesine asker sevk edileceğinden bahs olunması mantıksızlıktan ibarettir. Aksa-yı Şark'daki müktesebât-ı cedidemizi ve ale'l-husûs kudret ile Formoza'yı takviye etmek için kuvvetlerimizi Aksa-yı Şark'da bulundurmaya ihtiyacımız vardır. Japonya Meclis-i Mebusanında müdahaleye tarafdâr büyük bir fırka bile mevcûd olsa Japon milleti fütühat muharebâtına aleyhdar olduğu için fırka-i mezkûre kendi arzusunu icrâ edemez. Memleketimizdeki işlerimiz bize kâfidir. Müste'miratımızdaki saha-i faaliyetimizi dahi o kadar vasi'dir ki Japonya bu sahayı daha ziyade tevsi' etmeyi hatırından bile getiremez. Japonya hükümeti bilcümle muahedatına namuskârane riayet etti ve İngiltere ile mevcut ittifak muahedâtından icab eylediği kaffe-i tedabir-i ittihaz eyledi. Bu muahedenameden maksat Aksa-yı Şark'da sulh-u umumiyi muhafaza etmek çağın istiklâlîni te'min etmek ve Çin'de bilcümle milletlerin ticaret ve sanayi için müsadat-ı hukuk prensibini gözetmek idi.

Japonya'nın Balfour tarafından beyan olunduğu vecihle muhib sıfatıyla Rus toprağına girmek için Sibirya'yı işgal edip etmeyeceği sualine de sefir “şimdi izah eylediğim eshâbdan na'şi böyle bir hareket pek ziyade baidü'l-ihtimal addediyorum” cevabını vermiştir.

Mühür

817 / 39

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

3525 – 144

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Japonya'nın Bern sefirinin "Berliner Tageblatt" gazetesi muharrirlerinden birine vuku bulan beyanatı havi olarak Fermentblatt gazetesinin 23 Mart 918 tarihli nüshasında görülen bir telgrafnamesinin tercümesi 24 Mart 334 tarih ve 127 / 3207 numaralı tezkere-i çakeriye zeylen leffen takdim kılındı. Ol babda emrü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

1 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Şube-i Mahsusaya Memur

Paris Sefareti Seniyyesi Müsteşarı

817 / 64

Belgenin aslı ektedir

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

"Journal dö Jönev'in 25 Mart 1918 tarihli nüshasından

Özet: Alman meclisindeki sosyalist azınlıkların Türkler aleyhindeki sözleri Kars, Ardahan ve Batum'un Türklere verilmesinden sonra Gürcü ve Ermenilerin Türkler tarafından imha tehlikesine yol açacağına dair değerlendirmeleri

Raniştag meclisinde Ermeni Meselesi

Amsterdam, 22 Mart

Farvotes gazetesi Salı günü Raniştag meclisinde Rusya ile muahede-i sulhiye münakaşa edildiği sırada ekalliyet sosyalist azasından "Leveburg" tarafından irad olunan nutuk hakkında malumat-ı atiyeyi ita ediyor. Leveburg Ardahan, Kars ve Batum kazalarının Türklere keyfiyet-i terkine telmih ederek şimdi ahalinin ekseriyat-ı uzmasını teşkil eden Gürcü ve Ermeniler'in Türkler tarafından imha tehlikesine maruz bulduklarını beyan etti. Zaten Türkler eser-i gayz-ı dini olarak Ermenistan-ı Türkî'de bir milyondan fazla Hıristiyan Ermeni mahvetmiş bulunuyorlar (sözü kesilerek: pekâlâ, pekâlâ! sadaları) Ledeburg devam ederek : "Binaenaleyh şimdi Alman ve Avusturya hükümetleri asâkir-i Osmaniye'nin bu araziye duhûl müsaade edemezler. Bu arazi yeni Kafkasya hükümât-ı müctemiasıyla tevhid edilmelidir. Yeni Ermeni katliamlarına mani olmak Almanya için bir mesele-i şeref ve haysiyettir. Bu sulh muahedenameleriyle 19 Temmuz 1917 tarihli kararname paçavraya tahvil olmuş olur" demiştir.

817 / 64

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

171-7134

Huzur-ı Sami'i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Keminelidir

Ermeni mes'elesi hakkında Raniştag meclisinde Sosyalistler tarafında vuku bulan beyanata mütedair olarak "Journal dö Jöniver" in 25 Mart 1918 tarihli nüshasında

intişar bir kıtada calib-i nazar görölmüş olmağla bit tercüme leffen arz ve takdim kılındı. Ol babda emrü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

7 Recep 332

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

İmza

818 / 5

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

5231 – 211

Özet: Almanya'nın Finlandiya'nın elinde bulunan Avland adalarını işgali

Huzur-ı Sami'i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

İsveç'in Finlandiya tarafından vuku bulan istimdada cevab-ı redd verdiği halde bilahare Avland adalarını mekasid insaniyetkarane bahanesiyle işgal etmesi etmesi keyfiyetinin Finlandiya'da pek büyük bir kuvve-i askeriye icrâsı İsveç'in marü'l-arz müracaat-ı istimdadkaraneyi neticesiz bırakmasına atf olunarak fark-ı muhalefe tarafından hükümet aleyhine tenkidat-ı şedide dermeyanına bais olmuş olduğu ve Alman askerinin Avland adalarına ihracından maksat-ı yegane orada bir üssü'l-hareke vücuda getirmekten ibaret olup bir gaye-i istilacuyane takip edilmediği ve İsveç menafi-i Almanyaca müsellemler olup vakt-i merhununda bu şerait dairesinde Almanya ile İsveç arasında müzakerat-ı lazımeye ibtidar edileceği hakkında bizzat Almanya imparatoru tarafından İsveç Kralına te'minat kavveye ita edilmiş olmasına rağmen keyfiyet ihraan İsveç heyeti vükela-yı hazırasının mevkiini hayliden hayli sarsdığı ve şu kadar ki Muhafazakar Fırkası

mayıstan evvel riyasetkare gelmek istemediğinden şimdiki kabinenin daha bir müddet muhafaza-i mevki etmesi meczum bulunduğu ve Almanların Avland adalarını askerle işgal etmelerinin tesirat-ı siyasiyesine gelince müttefikimizin bu sayede Cezayir-i mezkurenin tayin-i mukadderatı emrinde birinci derecede âmil mevki ihraz ettiğinden başka İngiltere ile İsveç arasında derdest müzakere bulunan “tonaj” meselesinin de Alman menafine muhalif bir surette hal edilmemesi taht-ı temine alındığı Stockholm Sefaret-i seniyyesinin 8 Mart 918 tarih ve 5952 / 194 numaralı tahriratiyle izbar kılınmış olmağla bera-yı malumat arzına mübaderet kılındı. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

12 Mayıs 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

818 / 11

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Siyami Beye verilen Alman nişanı beratının gönderildiğine dair

Maruz-ı Çaker-i Kemineleridir

Almanya devleti tarafından makam-ı sami fehimaneleri yaveratından Yüzbaşı Siyami Beye verilen üçüncü rütbeden kılıçlı Depros nişanının beratı dersaadet sefaretinden tevdi kılınmağla leffen pişgah-ı sami’i sadareti penahilerine takdim olundu. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

9 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Müsteşar Vekili

818 / 12

Belgenin aslı ektedir

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Özet: Osmanlı Hükümeti'nin sükûnetperver Ermeniler için hazırladığı umum bir affa dair

“Berlinler Tageblatt” gazetesi 27 Nisan 1917 tarihiyle çekilip mezkûr gazetenin 30 Nisan 1917 tarihli nüshasında münderic bulunan telgrafnamenin tercümesidir. Osmanlı mehafili iadesinden te'yid olunduğuna göre Hükümet-i Osmaniye sükûnet perver Ermeniler için bir affı umumi ihzar etmektedir. Teb'id olunan Ermeniler mümkün olduğu kadar yakın bir zamanda me'valerine iade olunacaklardır. Hükümet vesait maişetinden teminine ikrar eyleyecektir. Hükümet-i Osmaniye'nin bu kararı Ermeni çetelerinin asakir-i Osmaniye ile çarpışmakta olduğu bir sırada müttehiz bulunduğu için bir kat daha sezavar-i takrir görülmektedir.

17 Mayıs 334

818 / 13

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

5435 – 219

Huzur-ı Sami'i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Berlin'de oluşturulan Musevi Cemiyetinin ilk toplantısında konuşulanlar

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Berlin'de “Propalastiyana” namı altında ahiren teşekkül eden yeni bir cemiyet-i Museviye'nin ilk ictimâ hakkında Foşişe Çaytung gazetesinde görülen malumat münhasıran ber vechi zir arz olunur:

“Bir hayli erbab-ı ilim ve siyasetin mensub bulunduğu “Propalastiya”na Alman Komitesinin ilk ictima dün Kayzerhauf otelinde vuku bularak Profesör “Balud” ile mebus “Kohen Revisi” Siyonizmin Alman siyasetince haiz olduğu ehemmiyet hakkında irad-ı nutuk etmişlerdir. Profesör Balud Amerika ile Filistin’e muhaceretin ehemmiyet-i iktisadiyece pek farklı olduğunu Musevilerin Filistin’de arzu ettikleri gibi bir faaliyet-i ziraiyeye nail olabilecekleri kıta-i mezkurenin altı milyon nüfusu iaşeye kabiliyeti olduğunu ve bilhassa Şeria ve Havran havalisinin zeytun, badem ağaçları yetiştirmeye pek müsaid bulunduğunu teşrih etmiştir. Mebus Kohen ise Musevilerle meskun bir Filistin’in hakimiyet-i Osmaniye için haiz olduğu ehemmiyet-i siyasiyeyi teşrih ederek demiştir ki: Bal şehrinde Siyonistler tarafından kabul edilen programda beyan olduğu üzere Museviler’in hukuk-ı umumiyece müemmen bir vatana malikiyet arzuları bir hareket-i milliye lüzumuna müteallik mübahesat olmakdan ziyade bir tekamül-i tarihi veren bir his ve emel neticesidir. Şimdiye kadar pek cüz-i vesait ile istihsal olunan ve fakat Musevilerin atiyen bir hayat-ı tazeye mazhariyetlerini mübeşşer olan netayic Filistin üzerindeki mutakbemize bir mahiyet-i muhakkıka bahş etmektedir. Türkiye’de mutavattın on iki cemaat-ı Museviye 1904 senesinde ancak 3600 mark vergi vermiş iken 1913’de 257 bine baliğ olmuştur. Türkiye’nin ıslah-ı ahval-i imkanı ki bilhassa Almanya’yı alakadar eder işte buradadır. Türkiye esasen bir ziraat memleketidir; ticaret bilançosu zayıf, duyun-ı umumiyesi ise gittikçe mütezayiddir. Yalnız Osmanlı istikrazlarında Alman sermayesi 600 milyon kadar alakadardır. Şu sebeplerle Türkiye’nin en ziyade sekeneye ihtiyacı vardır. Sahraları vahaları tahvil edecek derecelerde kesir-i hezain nüfusu ise ancak Avrupa-i Garbi’deki Musevilerdir. Mahsulatın tezyâîdi Filistin’in umranı Almanlar, Türkler ve Museviler için aynı derecelerde fevaid bahş olur. Emrû ferman veliyyül emrindir.

18 Mayıs 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

818 / 81

Belgenin aslı ektedir

Bab-ı Ali

Hariciye nezareti

Umur-ı Siyasiye Müdüriyeti Umumiyesi

Mühime Kalem

Aded

6784 – 276

Huzur-ı Sami’i Hazret-i Sadaretpenahiye

Özet: Berlin’de Osmanlılar Şerefine verilen yemek

Maruz-u Çaker-i Keminelidir

Berlin’de müteaddidü’l- kab ekabir memurin-i mahalliye tarafından istikbel olunan Osmanlı müntesibin-i hukuku şerefine verilen seksen kişilik ziyafette nazırlardan birçoğu ile meclis-i ayan ve mebusan reisleri hariciye ekabir-i me’murini ve daha birçok zevat-ı âlîyenin hâzır buldukları ve tarafeynden nutuklar irad edilerek iki devlet-i müttefike beynin de te’minen cari münasebât-ı sahihanın gittikçe takviyesi lüzumundan bahs olunmuş ve zevat-ı akdes-i hazreti padişahi ile müttefik-i muazzamaları Almanya imparatoru hazretlerinin temâdi-i ömr ve afiyetleri temennisi defaatle tezkâr kılınmış idüğü ve Heyet-i Osmaniye namına Celaleddin Arif Bey tarafından irâd olunan nutkun hüsn-i te’sir hasıl eylediği Berlin Sefareti Seniyyesi Maslahatgüzarlığından alınan 16 Haziran sene 918 tarihli telgrafnamede bildirilmiştir. Emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

23 Haziran 334

Hariciye Nazırı Namına

İmza

818 / 84

Alman Askeri Murahhaslığı

Dersaadet

Harbiye Nezareti Celilesine

Özet: Seyfettin Efendinin silah fabrikalarını ziyareti öncesi haberdar edilmesi

Bendeniz 16/5/18 tarihiyle Prusya harbiye nezaretine telgrafla Türk prensi Seyfeddin Efendi hazretlerinin yakında Berlin'e seyahat edeceğini ve orada mühimmat fabrikalarını ziyarete eylemek arzusunda bulunduğunu tebliğ eyledim. Prens hazretlerinin fabrikaları esnâ-yı ziyaretine müteallik kabul tertibatının ikmalî bir çok müşkülata taht-ı te'mine alınabilmiştir. Prusya Harbine Nezareti bendenizden herhangi bir Prens veyahud büyük bir şahsiyetin askeri fabrikalarını ziyaret eylemeleri musammem bulunduğu takdirde vakt ve zamanıyla malumat verilmesi hususunun Türkiye hükümeti devair-i iadesi nezdinde teşebbisatda bulunmaklığımı bendenizden rica eylediler. Murahhas-ı askerliğinin 4800 numara 7/6/918 tarih ve kezaik 9194 numara 24/9/18 tarihlerindeki tezkerelerde tebliğ edildiği üzere saray erkanının veyahud prenslerin yaverlerinin muvafık bir suretle bu husus hakkında haberdar edilmelerine delâlet buyrulmasını tekiden rica ve istirham eylerim efendim.

20 Haziran 334

Fon Kestiyaner Namına

Aslına mutabıktır

Mühür

818 / 84

Harbiye Nezareti

Tahrirat kalemi

8 / 8388

Özet: Berlin'e gidecek Osmanlı şehzasının fabrikaları ziyaret öncesi Prusya harbiye nezaretinin haberdar edilmesi

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir ki:

Berlin'e azimet buyuracak olan şehzadegan hazretleriyle saray erkanının esnâ-yı seyahatlerinde mühimmat fabrikalarını ziyaret eylemeği arzu eylediklerinde kabul tertibatının ikmalinde müşkülata maruz kalınmamak üzere ziyaretten evvel vakt ve

zamaniyle Prusya Harbiye Nezaretinin haberdar edilmesi lüzumuna dair Dersaadet Alman murahhas-ı askerliğinden alınan tezkerenin suret-i mütercemesi leffen takdim kılındı. Mündericatına nazaran iktizasının ifa buyurulması menut-ı müsaade-i celile-i fehimaneleridir. Ol babda emr ve ferman hazret-i veliyyül emrindir.

24 Haziran 334

Harbiye Nazırı

2.4. Balkan Devletleri ile ilgili Belgeler

817 / 16

“Jurnal dö Jönev” in 1 Nisan 1819 tarihli nüshasından.;

Özet: Arnavutluk hukukunun korunması hakkında Avrupa milletlerine hitaben kaleme alınan beyanname

Arnavutluk için

“Atide ki beyannamenin tarafımızdan neşri rica olunur”

Harbe hazır bir tarafından Rusya’da mukadderatına serbestce hâkim milel-i cedide ihdas ederken Balkanlar’da Arnavud kavim-i atiki zincir bend bir esir gibi muhasemin arasında elden ele geçmektedir. Ahiren neşr edilen mukavelat-ı siyasiye bunu isbad etmektedir. Balkan harbi esnasında aynı hal vâki oldu. Hürriyetperver Arnavutluk emperyalist genç Türklere karşı vuku bulan mücadelesinde galip gelmekle beraber doymak bilmeyen Balkan akvamı beynindeki mübarezelerin cezasını çekmekle ve arazisinin sülüsünün kendisinden nez-i edilmesine rıza göstermeye mecbur kalmıştır. Balkan müttefikler Çar hükümeti sayesinde Arnavutluğun tarihi hukukunun mahiyet-i hakikiyesini tağgire 1881 tarihinde devletlerin murahhasları tarafından usulüne tevfikan imza edilib Kosova ve Manastır avaralarının Arnavutluk ecza-i asliyesinden bulunduğunu tasdik eden protokolü yırtmaya muvaffak oldular. 1913 Londra ve Floransa muahedeleri müstakil fakat küçük ve zaif bir Arnavudluk hükümeti te’sis ettiği gibi bu iki mukavelenamede bir ilkbahar mevsimi içinde yırtılarak Arnavudluk alakadar büyük küçük devletler tarafından düçar-ı tecavüz ve tahrip oldu. Kardaşlarımızın yüz binlercesi katillere lekeli kurban olup gittiler veyahud cebren askere alınarak uzaklara veya Arabistan’da telef oldular. Bu gibi i’tisafata ve Belçika’da irtikab edilen mezalime mümasil ef’ale karşı Âkademi azasından “Kasaviye Marmiyе’nin dediği gibi tek başına

Türklerin garba istilasını Tevfik eden Türkiye’de tazyik edilmekte bulunan milletleri himaye için Sultan Hamid’e bir Kanuni Esasi kabul ettiren kezalik İtalya ve Yunanistan’ın iktisab-ı hürriyetini müdafaa eden Arnavud kavmlerine hiç kimse makam-ı müdafaada ref-i seda etmedi. Binaenaleyh Arnavutluk hak ve muadelet namına Arnavutların müdayat-ı muhakkası üzerine hissiyat-ı hayr-ı hahaneyi celb için alem-i medeniyete ve bi tahsivi misafirperver ve asil İsviçre’ye hitap eyliyoruz. Arnavudlar mücerad ecdadlarının tavattun ettikleri tarihi mülklerinde müstakil ve hür bir devlet tesisi için 1881 tarihinde teşekkül eden beynelmilel komisyon tarafından kabul edilmiş bulunan hudud-u coğrafya dâhilindeki araziye talep etmektedirler. Vakt-i münasibinde müstakbel sulh konferansında mutelebat-ı meşrualarını dermeyen ve neşr edeceklerdir. Reis Wilson ile Mösyö Loid Corc’un Arnavudluğa aid Londra muahedesi’nin laye tagayyür kalacağına dair beyanat-ı sadıkasına itimad-ı tamımız bulunduğu misüllü düvel-i merkeziyenin hukukumuzu iade ve onlara riayet edecekleri yolunda nazar-ı çarın tarafından vuku bulan vadede itimad etmekteyiz. Keza Balkanda ki komşularımızla ahenk ve imtiza-i itamm ile yaşamak için düçar olduğumuz felaketlerin bais olup istikbalde münazaaya tehlike tohumları teşkil eyleyen müddeiyat gayr-ı muhakkalarında fikri i’tidalperver yıllarına destane bir surette hitap eyliyoruz.

İmza: İsviçre’de ki Arnavud eşraf ve nüzzarı

817 / 16

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

132–3310

Huzur-u Sami’i Canab-ı Sedaretpenahiye

Mâruz-u Çaker-i Kemineleridir

Arnavutluk hukukunun muhafazası zımında Avrupa Milletlerine hitaben “Jurnal dö Jönev”in 1 Şubat 1918 tarihli nüzhasında İsviçre’de ki Arnavut müteberanı tarafından

neşr ettirilmiş beyannamenin muhteviyatı celb-i nazar görülmüş olmağla menzur-u sami fehimineleri buyurulmak üzere bir nüsha-i mütercimesi leffen arz ve takdim kılındı. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

26 Mart 334

Hariciye Nazırı Vekili Namına

Şube-i Mahsusaya memur

Paris Sefaret Saniyesi Müsteşarı

İmza

817 / 35

Belgenin aslı ektedir

Bab-ı Âli

Hariciye Nezareti

Umur-ı İdare Müdüriyet-i Umumiyesi

Umur-ı İdariye Kalemî

Huzur-ı Sami’i Hazret-i Sadaratpenahiye

Hülasa: Mostar’da zuhur eden bir vak’a hakkında “mahrem”

Özet: Mostar’da Müslümanlara karşı yapılan taarruz olayı

Maruz-u Çaker-i Keminelelidir.

Saraybosna şebenderliğinden varid olan tahriratta Şubatın üçüncü günü Mostar’da zuhur eden bir vak’a hakkında münderic tafsilat berâ-yı malumat ber-vech-i âtî arz olunur: “Kasaba-i mezkurede ki kuvve-i askeriyeden Dalmaçyalı iki bölük asker ellerinde revolver, kasatura ve baltalar olduğu halde isyan ve Pazar günü olmak hasebiyle me’zunen çarşıda dolaşan beş yüz nefer de bunlara iltihak ederek bir birkaç müslümanın mağaza ve dükkanlarını yağma ve dükkanı ihrak eylemişlerdir. Mahalli kumandanlığınca derhal tedabir-i lazıme ittihaz ve âsiler kışlalarında davet olunmuşlar

ise de bunlar musallehan kendilerini müdaafaya kalkmışlardır. Cihet-i mülkiyece ahalinin sokaklarda dolaşmaları men edilerek birkaç saat asker mutie ile âsiler arasında musademe devam etmiştir. Her iki taraftan da maktul ve mecrüh vardır. Hükümetçe gayet mektum tutulmak da ise tahkikat-ı vakıya nazaran âsilerin mikdar-ı telefât-ı yetmiş kisen ve mecruhini yüz otuz kadardır. Ertesi günde ba'dül-zeval saat beşe kadar âsilerden bir çoğu sokaklarda dolaşmakta iken hükümetin ittihaz ettiği tedâhir-i âcile cümlesinden olarak mahal-i vakıya bir tabur Macar askeri sevk edilmesiyle âsiler kışlarına çekilmişler ve hemen İtalya hududuna sevk edilmişlerdir. Salı günü asayiş ve inzibat takarrür etmiştir. Vuku bulan zarar ve ziyan iki yüz bin kuruni mütecaviz ve kamilen İslam ve Musevilere münhasır olup ahal-i Hristiyanıye her türlü taarruzdan masum kalmışlardır. Geçenlerde Dalmaçyanın Katoru körfezinde Lenkerandaz Avusturya sefain-i harbiyesi efrâdı arasında da bölge bir vakıa-ı ihtilaliye olmuş ve Arşidük Stefani derhal mahall-i vakıya gelerek güç hal ile isyanı basdırmıştır. Ol babda emrü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

6 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Müsteşar Vekili

817 / 42

Belgenin aslı ektedir

Numara / 19

Huzur-ı Sami'i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Hülasa: Bulgarların amali ve Dobruca Rumları arasındaki tahrîkâtı

Özet: Dobruca konusunda Bulgarlar ile Rumlar arasındaki çekişme ile Bulgarların savaş müttefiki Osmanlılara ihanet etmeleri

Maruz-ı Çaker-i Kemineleridir

Şimalî Bulgaristan'la Dobruca'da Bulgarlar tarafından neşredilmiş olan bir kıt'a resimli kartpostal merbûten hakpa-yi sâmi-i âsîfî'l kerimilerine takdim edilmiştir. Ruscuk'da da Dorsane tarafından tabı ve neşr edilmiş ve Dobruca'nın istilâ-yı bidâyetinde satılığa çıkarılmış ve el-yevm satılmakta bulunmuş olan mezkûr kartpostalın yalnız Bulgar askerine has bir liyakat olarak telakki ettikleri bir süngü hücumunu tasvir etmektedir. Dobruca'ya doğru yapıldığı gösterilen bu hücum ile zapt edilecek olan Dobruca'nın Bulgaristan'a neyi te'min eyleyeceğini göstermek üzere karşıda büyük harflerle yazılı Dobruca kelimesinin arka tarafında ve ikinci planda İstanbul'u temsil eden Ayasofya Camii ve İstanbul kubbeleri bulunmaktadır. Bu suretle Bulgarlar Dobruca zapt edilince İstanbul yolunun açılmış ve zabtı temin edilmiş olacağı kanaatini halkın ve askerinin fikrine yerleştirmek emelini takip eylemektedir. Bulgaristan'ın teşkilinden beri Bulgarlar'a verilen İstanbul emeli bu harb-i umumi esnasında ve Dobruca'nın istilâsından sonra tebârûz ettiği kadar hiçbir vakit tezâhür etmemişti. Rusya'nın İstanbul ve Boğazlar hakkındaki son teşebbüsâtı üzerine Bulgarların Rusya aleyhindeki muhalefetleri İstanbul'un Rusya tarafından istilasına ile Bulgaristan'ın maruz kalması melhûz olan tehlikeden ziyade senelerden beri suni tahrikatla umum Bulgar muhidlerinde tenmiye edilen İstanbul emelinden katiyen vaz geçmek mecburiyetini idrakden tevellüd ettiğini söyleyen Bulgarlar pek çoktur. Hükümet-i Osmaniye ile akd-i ittifak eden ve Bulgar âmâlini istihsal için Türklerin muavenetiyle harb eden Bulgarların kendi memleketinde ve Osmanlı kıtaatinin yardımıyla yeni girdiği Dobruca'da hilâfet-i İslamiyeye merhût nüfus-ı İslamiyenin ve Osmanlı zabitan ve kıtaatinin mevcudiyetine ehemmiyet vermeyerek müttefilânın özür ve haysiyetini rencide eyleyecek ihanetkâr neşriyatdan başka alemler tahrikatda da bulunmaktan çekinmemektedir. Dobruca köylerinde tedkikat icrâsı vesilesiyle dolaşıldığı esnâda Köstence ve Mecidiye arasında kain Murfatla karyesi Bulgar Kumandanı Mülazım-ı Evvel Dinçof isminde bir zabıt köy ahali-i İslamiyesine şimdiki Osmanlı-Bulgar ittifakına bakarak aldanmamalarını ve iki üç seneye kadar Bulgaristan'ın Türkiye ile tekrar muharebeye başlayarak intikâmını ve İstanbul'u alacağını alenen söylemekten çekinmediği istihbâr edilmiştir. Bu zabıt harb-i umûmî esnasında Bulgarların kuvvet ve metanetini sarf ve israf eylemekden son derece ictirab ederek harbi umumi akabinde Türkiye'ye karşı icra edeceği harekât-ı askeriye için elzem kuvvet ve vesaiti şimdiden tasarruf ve istihzar etmeye çalıştığı ve Bulgarların zahirde görüldüğünden ve zan olduğundan başka kuvvetli ve ihtiyatlı

bulduğunu söylemiş olduğu mârûzdur. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

8 Nisan 334

Müfettiş

İmza

817 / 47

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

3317 – 155

Özet: Balkanlarda Bulgar-Yunan anlaşmazlığına dair

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Bulgar matbuatının bir müddetten beri Yunanistan’ın Bulgaristan ile ve bütün müttefikleriyle muharip olduğunu isbata çalıştığı ve matbuat-ı mezkurenin bu hususda takip ettiği gaye Yunanistan’ın Bulgaristana ve müttefiklerine düşman olduğunu göstermekle Yunanistan’dan muvakkatan işgal edilen Siroz ve Kavala havalisinin Bulgaristana ilhakını teminden ibaret olduğu ve nim resmi Narudni Prada gazetesinin 13 Mart 918 tarihli nüshasında münderic bir baş makalede Yunanistan’ın ittifak-ı merbua karşı olan vaziyetinden ve 1913 senesinde münakid Yunan-Sırb mukavelenamesinden bahs edilerek mezkûr mukavelenâme mucibince Bulgar topraklarından gasb edilmiş olan yerlerin artık istirdâdı zamanı gelmiş olduğunu beyan eylediği Sofya Sefaret-i seniyyesinden varid olan 14 Mart 1918 tarihli tahriratda ifade ve ittihak kılınmış olmağla bera-yı malumat arz-ı keyfiyet olunur. Ol babda emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

10 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

İmza

817 / 50

Bab-1 Âli

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

4000 – 159

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenâhiye

Özet: Romanya’nın barış istemesi üzerine kralın Romanya’da kalamayacağı

Mâruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Romanya’nın nihayetü’l emr akd-i sulha talip olması üzerine memleketin sebeb-i felâketi olan Kral ile hanedanın artık sandali-i hükümette kalamayacağı hakkında Romanya efkâr-ı umumiyesinde bir cereyan husule geldiği gibi Alman ve hatta Avusturya matbuatında dahi kralın muhafaza-ı mevki’ etmesi adîmü’l İmkân olduğuna dair bazı neşriyat görülmüş idi. Martın yirmi dokuzu tarihiyle Berlin’den “Bayerişa States Çaytung” nam Bavyer gazetesine çekilen bir telgrafnamede ise kral Ferdinand’ın sandali-i hükümette ibkâsı düvel-i merkeziyenin menafi-i müşterekesi iktizasından bulunduğu fikrinin Avusturya hükümetince hemişe dermeyan edilmekte olduğu yolunda i’tâyı malumat olunmasıyla Berlin’de münteşir “Fosişe Çaytung” 2 Nisan 918 tarihli nüshasına “Romanya” ser-levhası tahtında uzun bir makale derc ederek Almanya ve Avusturya’nın bu babdaki nokta-i nazarlarının yekdiğerine tevafuk etmediğini teybine çalışmıştır. Makalenin ehemmiyet-i mündericatına mebni başlıca fikarâtı ber-vech-i zîr arz olunur.

“Romanya’nın uğradığı felaketden mesul olan Kral Fredinand’ın artık memleketine avded edemeyeceği pek tabii görülmüyor iken müzâkerâtın hilâf-ı intizar olarak Kral ile icrâ edilmekte olduğunun gitdikce tezahürü Alman matbuatınca bais-i heyecan olmuştur. Bu hale saik olarak iki sebep gösteriliyor: Madem ki muharebenin mesuliyeti krala aittir, Romanya için Çek’de müsait olmaması pek tabii olan musalihadan da yine kral mesûl olmalıdır deniliyor. Fakat bu sebebin bir bahaneden ibaret olduğu aşîkârdır. Çünkü Romanya parlamentarizm usulüyle idare olunur. Bir memleket olmasıyla memlekete karşı mesul olan makam-ı Kral meselesinin dahil, bir Romen meselesi olmasıdır. Nim resmi bir Alman gazetesi bu hususda pek ziyâde makale lüzum görüyor. Bu nokta-i nazarda isabet olsa idi biz de kabul eder idik. Şüphesiz Romenlerin filan ve filan Kralı isimleri kendilerine aid bir meseledir. Fakat Romen siyasiyunun en iyi bir kısmı henüz son zamanlara kadar bu kralın hiçbir vecihle avdet edemeyeceği fikrinde idi. Hatta yalnız “Fon Gulman” değil, “Kont Çernin” de bu fikirde bulunuyorlardı. Avusturya siyasetindeki tahavvül ancak Kont Çernin’in İmparator Şarl’ın emriyle Kral Şarl nezdine gittikten sonra husûle gelmiştir. Kral meselesinin dahili bir Romen meselesi olduğu bahanesi ile düvel-i merkeziyenin Romen âmâline mugayir bir tedbîr-i vahîm ittihaz etmiş olduğu şüpheden varestedir. Bu tedbirin hangi tarafın işareti üzerine ittihâz olunduğuna irâeye “Bayerişe States Çaytung” gazetesindeki neşriyat kâfidir. Filhakika Kral Şarl’ın bekası Avusturya’ca mültezem olduğu emr-i aşîkâr olduğu gibi Romanya’nın âtîsine aid husûsatda Avusturya ve Alman menâfinin yek diğeriyle tevâfuk etmediği de gayr-ı kabil-i inkârdır. Vakıa ittifak kardaşlığa müstenid bir müşâreket ne derecelerde olur ise olsun her müttefikin kendi menafi-i hususiye-i siyasiyesini gözetmek mecburiyetinde bulunduğu müstağni beyandır. Avusturyalıların bu yolda hareketlerinden münfail olmamalıdır. Fakat Alman siyaseti ma’tteessüf bu eser-i teyakkuza gösterememiştir. Romanya meselesinde Almanlar ve Avusturya menafii muvacehesinde müellim ve hatırnâk bir sûrette ser-furû etmişlerdir. Almanya’nın Romanya’daki menafi-i o kadar mühimdir ki Romen menafine karşı yapılan her muamele Almanya’nın menâfine de sârîdir. Avusturya’nın Almanya’ya riâyeten Balkanlardaki siyaset-i hususiyesinden fariğ olması lazım geldiği efham olunmalı idi. Almanya’nın Romanya ile alakası vakıa evvel be-evvel iktisâdı ve derece-i saniyede siyasidir. Almanya hükümeti Balkanlarda Bulgaristan’a atiyen dahi bir müttefik-i siyasi nazarıyla bakmaktadır. Fakat Romanya’nın muharebeden sonra

iktisaden bi-tekrar iktisâb-ı kuvvet edebilmesine hadim olabilecek bir halde kalmasına i'tina etmek de Almanya için vacibdir. Kral Şarl Romanya'da kaldıkça Romanya'da kabl-i etrab hüküm fermâ olan fesad-ı ahlak da baki kalmayacaktır. Romanya'nın ihanet-i vakıasından kraldan ziyade kraliçenin mesul olduğu iddiâsı mesmû olamaz. Kral avdet edecek olursa kraliçe dahi beraber gelecek ve binaenaleyh kral üzerindeki hüküm ve te'sirini yine icrâ eyleyecektir. Zaten Avusturya siyaseti Romanya'nın hukukuna kesb-i kuvvet ettiğini asla arzu etmez. Almanya'nın mukarrerât siyasetini bu defa Kont Çernin idare etmiş, Alman siyasiyûnu ise Alman menafini idrak edememiştir. Ol babda emr ü ferman veliyyül emrindir.

13 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

İmza

817 / 56

Belgenin aslı ektedir

Özet: Bulgarlar'ın Dobruca'da Müslüman halka yönelik yağmalama ve iftiraları

Hülasa: Bulgarların Dobruca ahali-i İslamiyesi aleyhinde icra ettikleri tahrikata dair

Huzur-ı Sami'i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çakeranemdir,

Bulgarların Dobruca'daki yağmagirliği her tarafda şöhret aldığını gören Bulgar zabitan ve efradı Dobruca İslamları aleyhinde tahrikat icrâsına başlamıştır. Esna-yı harbde firar eden Romanlarla Ermeni evlerini ve emvâlini Türklerle Tatarların yağma ettiğini ve bu suretle irtikap ettikleri sirkatlerin ibrasını örtmek için Roman evlerini yakıp yıktıklarını işa'a ettirmek ve âlemi kandırmak emeliyle yerlerinde kalan veya avdet eden Roman papazlarını ve erkânını geceleri Bulgar karakollarına celb ederek telkinat ve tafyikatta bulunmaktadırlar. Roman unsuru Bulgardan gördüğü zulm ve cinayattan fevkâlade mütenehhir ve Bulgarların gasb ve tahribatından son derece sefil bulunduğu için Bulgar zabitanının bu tahrikatına gülmekte ve İslam hemşehrilerinden beyan-ı memnuniyet

etmektedir. Geçen Şubat evahirinde Bulgar kumandanı mülazım-ı evvel Dinçof Morkanlı Roman yayasını gece yarısı süngülü efrad vasıtasıyla Bulgar kumandanlığına celb ederek uzun uzadıya tehdidattan sonra köye gerek menfur devletlere gerek diğer ecnebi hükümetlere mensup bir tahkikat komisyonunun gelmesi ihtimali olmadığından yağmagirlik hususunda tahkikat cereyan ederken Roman ve Hristiyan emsaline ve evlerinin münhasıran İslam Tatarlar tarafından yağma ve tahrib edildiğini söylemesi ve ahaliye de bu yolda telkinatta bulunmasını ihtar etmiş ve aksi takdirde kendisini asacağını kemal-i huşunet ve gazabla söylemiştir. Merkum zabıt bir akşam evvel askerleri ile birlikte Korye kilisesinin eşya ve levazımını heyet-i umumiyesiyle çalarak karakola naklettirmiş ve kilisenin sabasını kendi odasına kurdurmuş olduğunu Korye papası bildiğinden gerek Bulgarların gördüğü zulüm ve faaliyetten ve gerek akşamki âdi soygunculuktan husule gelen ye's ile İslam ahalinin yağma ve hırsızlığını gören olmadığı ve fakat Bulgarların yağmagirliğini cihana intisâr ettiğini ve daha dün akşam kiliseden çaldığı sobanın karşısında bulunduğu ve diğer eşyanın karakola doldurulduğunu söylemesi üzerine zabıt Nahanı bir hiddet ve gazapla papazı fena halde döğmüş ve baygın bir halde kapıdan dışarıya atmıştır. Zabıt papaza telkine çalıştığı tahrikatı ertesi günü İslamlara karşı alenen yaymaya başlayarak Roman hemşehrilerinin emval ve eşyasını çalmak ve yağma etmek gibi ahvâle cesaretlerinden dolayı atıyen tecziye edileceklerini ötede beride söylemek suretiyle kendi yağmagirliğini örtmeye çalışmıştır. İslamlar aleyhindeki bu nev' tahrikatın her tarafda cereyan ettiği görülmektedir. Şimali Bulgaristan'ın sivil Bulgarlarına birer şapka giydirerek sürü sürü arabalarla Dobruca'ya sevk eden ve Köstence'den iki ay mütemadiyen her akşam üçer dörder yüz öküz ve manda arabası eşya aşırıan Bulgarlar Bükreş'deki Roman Katedral Kilisesi'nden çaldıkları eşyayı askeri otomobilleri ile Rusçuk'a geçirmek için Corcode'ye nakl eden ve mezkûr baş rahibinden on bin lirayı ve altın tacını cebren almaya çalışan Bulgar zabıt ve askerlerinin Alman Jandarmaları tarafından meşrûk eşya ile birlikte Corcode yolunda tevkif edilmesinden sonra zulmlerinin mahiyetini anlamaya başladığından hem kendi lekelerini silmek ve hem Romanlarla İslamları birbirine düşman etmek için tahrikat-ı ma'ruziye tevessül etmekde oldukları maruzdur. Ol babda emr ve ferman hazret-i veliyyül emrindir.

817 / 62

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Özet: Romanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı hükümetlerinin Balkan politikaları

“Borzen Çaytung” gazetesinden naklen “Berliner Tageblatt” gazetesinin 17 Nisan 918 tarihli nüshasına derc eylediği bir fıkranın tercümesidir. “Bükreş’de ittihaz olunan mukarratın bu günlerde neşr edileceği resmen ümid ettirilmiş iken müzakerâtın ne vakit hitama ereceği hala belli olamamaktadır. Rivayete göre Mösyö Halferih artık yabancısı olmadığı Balkanlarda fetanet-i siyasiyesini yeniden irâ e birle Romanya’da Bulgaristan ile Türkiye arasında mevcut ihtilâfatı izâle eyleyecek ve her şeyden evvel Köstence ve Selanik meselelerinin halline yardım edecektir. Bu meseleler fevkalade bir ehemmiyet kesbetmiş olduklarından Halferih’in vazifesi pek kolay değildir. Hatta Von Kuleman ile Kont Çernin de bu hususda beyhude yere uğraşmışlardır. Mamafih Kral Ferdinand’ın Dersaadet’te zat-ı hazret-i padişahiyi ziyaret edeceği ilan edilmekte olmasına nazaran desleteyn beynindeki ihtilâfatın na-kabil tesviye olmadığına kâil olmakdayız. Herhalde bu ihtilâfat mühlik değildir ve teşevvüse bâis olmayacaklardır. Malum olduğu üzere düvel-i merkeziye Romanya’dan tecrîd edilen Dobruca’yı Çernavud’a –Köstence hatt-ı muvasalasının düvel-i merkeziyenin ihtiyacat-ı iktizaiyesi için tamamiyle müstakil olması kaydı ile Bulgaristan’a tevdi’ etmek istiyorlardı. Aynı kayd Köstence limanı hakkında dahi mevzu’dur. Bulgaristan ise bu hususda müşkilât çıkarmakta, diğer cihetten ta’vizat istemektedir. Bulgaristan Hükümet-i Osmaniye’nin Karaağaç cihetinde talib olduğu tanzim-i hududa, tabir-i hududa, tabir-i aherle Bulgar komşusunun pek ziyade tezyîd-i kuvvet edeceğinden dolayı tecdid-i hudud muamelesinin yeniden tedkîk

hakkında Hükümet-i Seniyyenin bir dereceye kadar bi hakkın dermeyan eylediği metâlîbe dahi muhalefet etmektedir.

Bulgar hükümeti Selanik'e de desteres olmak arzusuna düşmüştür. Fakat bu arzu kâbil-i is'âf değildir. Çünkü İngiltere hükümeti Kıbrıs, Malta, Cebelitarık ve kıta-ı Mısriye'yi terk etmediği ve Filistin ile Irak'da işgal etmiş olduğu havaliyi tahliye eylediği takdirde Selanik limanı – Yunanistan'dan alınmaksızın – düvel-i merkeziye kuvâ-yı bahriyesinin nokta-i istinadı olmakla beraber serbest bir liman olacak imiş. Velhasıl Mösyö Halferih pek mühim Balkan mesaili muvacehesinde bulunmaktadır.

“Berliner Tageblatt” gazetesi işbu fıkraya ilâveten “Borzen Çaytung”un verdiği Ma'lumatın heyet-i umumiyesi itibariyle mekarin-i sıhhat olduğu mutalaasını dermeyan eylemektedir. “Frankfurter” gazetesi ise 20 Mart 918 tarihli nüshasında âtideki Sofya telgrafnamesini derc etmektedir:

Dobruca'dan dolayı hükümet-i Osmaniye'ce dermeyan edilen ta'viz metalibi Bulgaristan'da fevkalade istiğrabı mucîb olmuştur. Bulgarlar Dobruca'ya bir ticaret metaı nazarıyla bakmamakda ve memleketleri ile hem cinslerinin hiçbir vechle mevzuu gibi telakki edilmemeleri lazım geldiğini beyan etmektedirler. Doktor Halferih'in Sofya'ya seyahati vakt-i âhiri tâlik olunmuştur.”

Hariciye Nezareti

Mührü

817 / 68

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

180 – 4565

Huzur-ı Sami'i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet: Basarabya'nın Romanya'ya ilhakı üzerine Pişter Loid gazetesinde yayımlanan makale

Mâruz-u Çaker-i Keminelidir.

“Pişter Loid” gazetesinin 12 Nisan 1918 tarihli nüshasında “Basarabya” serlevhası tahtında münderic bir makale-i mahsusa calib-i nazar-ı dikkat görülmüş olmağla suret-i tercümesi manzur-ı samii fehimâneleri buyrulmak üzere zîrde arz olunur: Basarabya Meclis-i idaresi memleketin Romanya'ya ilhakına karar vermiş ve bunun üzerine Romanya Başvekili Basarabya'nın ilhakını ilân eylemiştir. Bu haber Avusturya ve Macaristan efkar-ı umumiyesinde muhtelif hallerle telakki edilecektir. Romanya'nın düvel-i merkeziyeye karşı ittihaz eylediği tavır ve hareket-ı ihanetkâraneden sonra cesim ve kıymetdar bir eyaletin iltihakı suretiyle iktisab-ı kuvvet etmesi keyfiyeti mukteziyatı ahlakiye ve hukûkiye ile kabil-i tevfiğ değildir. Rusya hükümeti 1878 muahede-i sulhiyesi ile Basarabya'yı zabt ederek Romanya'ya karşı büyük haksızlık etmiş iken Romanya hükümeti aynı Rusya'ya girifte olarak düvel-i merkeziyenin düşmanları meyanına dahil olmuştur. Basarabya'nın Romanya'ya iltihakı keyfiyetin gerek büyük Rusya'da ve gerek Ukrayna'da pek elim bir his tevliid edeceği de nazar-ı dikkate alınmalıdır. Bundan maada firifte mugayir namus, cereyanı zimet âlût bir harpten sonra Romanya'nın tezyid-i kuvvet etmesi güvenilir bir adım olduğu şüpheden vareste olan kralın tahkim mevkiine de medar olmak tehlikesini daidir. Vakıa Romanya'nın bugünkü muhafazakar hükümetinin kesb-i kuvvet etmesini müstelzim bazı esbab mevcut olabilir. Fakat hükümetler gelir gider bundan dolaydır ki düvel-i merkeziye ve bilhassa Avusturya- Macaristan ile Almanya'nın Romanya tarafından 1916 ihanetine mümasil bir ahid-i teknik irtikab olunmayacağı ve bilakis müstakimane bir hatt-ı hareket takip edileceği hakkında teminat tesviye istihsal etmedikçe mağlup Romanya'nın gayr-ı me'mul bir ittisa'a nailiyete rızadade olacaklarını havsalamıza sığdıramıyoruz. Bilhassa Avusturya-Macaristan Hükümeti her şeyden evvel menafi-i iktisadiyemize muafık bir suret-i tesviye teminine çalışmalıdır. “Aldayiçe” fırkasına mensup gazeteler güya Avusturya Hariciye Nezaretinin Alman menafinin zararına olarak bir muvaffakiyet istihsal ettiği yolunda neşriyatta bulunurlarsa da bu neşriyatın doğru olup olmadığı henüz mütehakkık değildir. Ol babda emr ü ferman hazreti veliyyül emrindir.

23 Nisan 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

İmza

818 / 87

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

6880 – 282

Huzur-ı Sami’i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Özet. İtilaf Devletlerinin Çanakkale seferini yenileme düşüncesi

Maruz-ı Çaker-i Kemineleridir

Düvel-i İtilâfiyenin Çanakkale seferini tekrar etmek veya Adriyatik denizindeki Avusturya limanlarına karşı vasi “mikyasda bir hareket icra etmek lüzumuna kanaat hasıl ettiklerine ve Venizelos’un Trakya’da ve Anadolu’da bazı arazi-i Osmaniye’yi elde etmek gayesini takip etmekte bulunduğuna dair Yunan Telgraf şirketi tarafından vuku bulan neşriyatı nâkil olarak İsviçre hududundan “Konişe Çaytung” gazetesine çekilen bir telgrafnamenin ehemmiyet-i mündericatına mebni suret mütenevvih mütercemesi leffen pişgah-ı sami-i fehimanelerine takdim kılındı.

Ol babda emr ve ferman hazret-i veliyyül emrindir.

26 Haziran 334

Hariciye Nazırı Namına

Atina Sefiri Sabıkı

818 / 87

Bab-1 Ali

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

Özet: Çanakkale seferinin tekrarı düşüncesi

“Gulnişe Çaytung” gazetesinin İsviçre hududundan aldığı beyanıyla 17 Haziran 918 tarihli nüshasına derc eylediği telgrafnamenin tercümesidir:

Yunan Telgraf şirketi “Bern”den aldığı malumata binaen düvel-i itilafiyenin ittifak-ı merbuun en hassas noktası olduğu mefruz bir tarafında yani bahr-i sefidde bir hareket-i askeriye icrâsı muktezi bulunduğu fikrinde olduklarını beyan ediyor. Takip olunan gaye şu imiş. Akdemce akîm kalan harekât-ı askeriye derslerinden bilistifade Çanakkale seferini tekrar etmek, yahud Avusturya ve Macaristan’daki akvamdan bazılarının tecerrüd fikirlerini bir suret-i müessirede terğib ederek Adriyatik denizindeki Avusturya limanlarına karşı büyük bir hareket icra eylemek! Yine Yunan ajansının beyanına nazaran ikinci ve fakat muvaffakiyetle mütenevvi bir Çanakkale seferi Venizelos’un pek zayıf bir kaide üzerinde duran siyaset-i harpcuyanesini tervice pek ziyade medar olacaktır. Venizelos’un büyük millet siyaseti Trakya’da ve Anadolu’daki memalik-i Osmaniye’nin ilhakını istihdaf eylemekdedir. Venizelos bu suretle hükümet-i Yunaniye’nin icabat-ı siyasiye-i hakikiyesini ve Yunan milletinin menafi-i âliye-i harsiye ve iktisadiyesini bir tarafa bırakarak Klemenson’un kaim Yunanilik hakkındaki hissiyat ta’hüdkaranesini okşamaktadır.

818 / 87

Bab- Ali

Hariciye Nezareti

Mühimme Kalemi

7095 – 288

Huzur- Sami’i Hazret-i Sadaretpenahiye

Özet: Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasındaki arazi anlaşmazlığı

Mâruz-1 Çaker Kemineleridir

Başkumandan vekili Paşa hazretleri tarafından zat-ı sâmi-i fehimanelerine keşide kılınıp taraf-ı acizaneme tevdi’ buyurulan 7 Haziran 334 tarihli telgrafname üzerine Berlin’de bulunan Bulgar murahhasıyla ya iktisadi veya diğer bir hususa müteallik bir müzâkere cereyan ettiği Alman karargah-ı umumisinde murahhasımız Zeki Paşa’dan müstahber olduğu beyanıyla keyfiyet etrafiyla bi’t-tahkîk iş’arı Berlin sefaret-i seniyyesine tavsiye kılınmışdı. Maslahatgüzar Edhem Bey’den alınan cevabı telgrafnamede Mösyö Gençof’un Bulgaristan’la aramızda mevcut arazi ihtilafıyla iştilal etmekde olduğu, mumaileyhin Bulgaristan’a ileride Makedonya, Sırbistan ve Arnavutluk’da daha ziyade tevessü’ ettiği takdirde tarafımızdan hiçbir yeni mutalebatta bulunmamak şartıyla Karaağaç ve Meriç bize terki suretiyle musalahanın halledilebileceği yolunda ifsadatta bulunduğu müstecir ise de işbu ifradatın Bulgaristan’da mütehaddes ahval-i cedide dolayısıyla Sofya kabinesince ne dereceye kadar şayan-ı makbul görüldüğü Hariciye Nazırınca meşkûk idûğü, mumaileyhin iktisadi veya diğer bir hususa mutaallik ayrı müzakeratta bulunup bulunmadığı hakkında Bulgaristan maslahatgüzarı ve Hariciye Nezareti nezdinde vuku bulan tahkikatdan yeni bir şey mevcut olmadığı taayyün etmiş olduğunu beyan ve meseleyi takipten hali kalmadığını ilave ve iş’ar kılınmaktadır. Malumat-ı samiye-i fehimâneleri hasıl olmak üzere arz-ı keyfiyet olundu. Emr ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

1 Temmuz 334

Hariciye Nazırı Namına

İmza

818 / 96

Bab-1 Âli

Hariciye Nezareti

Şube-i Mahsusa

Aded

674

Özet: Bulgaristan'daki hükümet değişikliğinin dış siyasetine yapacağı etkilere dair

“Konişe Çaytung” gazetesinin 18 Haziran 918 tarihli nüshasında münderic Sofya telgrafnamesinin tercümesidir.

Radosladof kabinesinin birkaç vakitten beri oldukça müşkül bir mevkide bulunduğu vakıf-ı ahval olanlarca meçhul değildi. Müşkület hem harici ve hem de dâhili politika işlerinden inbias ediyordu. Şarki Makedonya meselesinin suret-i halli umumen mucib-i memnuniyet olmadığı gibi şimali Dobruca ve Meriç işlerinin muhtaç-ı tavsiye kalmaları hususunda efkâr-ı umumiye kabine ile mütlehidül-rey değildi. Laşe meselesi de hayli muhalefetlere meydan açmış ve kırk muhalife bu cereyandan pek mahirane bir suratde istifade eylemiştir. Parlamentoda ki ekseriyet pek büyük olmadığı cihetle Stanbulofistlerin Malinof cereyanı tarafına geçmesi hükümetin sükûtunu zaruri kılmıştır. Bulgarların her iki meselede gösterdiği çaresizlik Almanya'da anlaşılamayacaktır. Çünkü sükût eden pek büyük muvaffakiyetler ihraz ettiği gibi Dobruca idare-i müştekesi de pek az zamana mütevakfak bir mesele olduğu için kabine bunu da hall etmeye muvaffak olacak idi. Diğer müttefiklerin her şeyi feda ettikleri ve olanca kuvvetlerini sarf eyledikleri bir zamanda Bulgarlar tebdil-i hükümet edecek olurlar ise kendilerine tamamıyla iftira etmek müşkül olur. Mamafih Malinof kabinesinin Radosladof tarafından takip edilen siyasette devam edeceği mücibül itminan bir keyfiyettir. Hatta riyaset kara gelecek zevata nazaran Bulgaristan'ın siyaset-i hariciyesinde hiçbir tahavvül vukua gelmeyeceğine muhakkak nazarıyla bakılabilir.

Haziran 334

Mühür

SONUÇ

Savaşın son yılı Filistin ve Suriye cephesinde Osmanlı Devleti için çöküntü yılı olmuştur. İngilizler genel bir saldırı için hazırlıklarını yapmaktaydılar. Filistin’de ki İngiliz ileri harekatı güvenli bir şekilde devam ederken Osmanlı ordusunun savaş sevk ve heyecanı eski sıcaklığını kaybetmişti. Filistin cephesinde ki Alman birliklerinin yerlerinden alınıp Kafkasya’ya gönderilmesi sorunu ortaya çıkmış, Alman er ve subaylarının geri çekilmesi moral düşüklüğü yaratmıştı. İngilizler ise Türkler’e bağlı kalan Araplar’ı bile etkilemekteydiler.

Almanya’nın batı cephesinde durumu eylül ayına kadar iyi gitmiş, 1918 Martından itibaren bu cephede taarruza geçmiş, temmuz ortalarına kadar bazı başarılar elde etmiştir. Fakat bu başarılar sonucu etkileyecek nitelikte olmamıştır.

Bulgaristan’ın iç durumu kötüydü. Almanya’ya sürekli olarak gıda yardımı göndermesi, halkı yiyecek sıkıntısı içine sokmuştu. Almanya mali yardım ve cephane yardımını kesmek zorunda kalmıştı. Savaşın genel sonucu Bulgaristan’ın beklemediği bir biçim almış ve Eylül ayında mütareke imzalayarak savaştan çekilmiştir.

Rusya’nın Brest Litovsk anlaşması ile savaştan çekilmesi Merkezi Devletler için büyük başarı ve kazanç olarak görülmüş ancak 1918 yazından itibaren gelişen olaylar İttifak bloğunun yenilgisini bir gerçek haline getirmiştir.

KAYNAKÇA

- A.AVRK , 817/2, 817/11, 817/14, 817/15, 817/16, 817/19, 817/27, 817/29, 817/30, 817/35, 817/37, 817/38, 817/39, 817/40, 817/41, 817/42, 817/47, 817/50, 817/54, 817/56, 817/61, 817/62, 817/64, 817/67, 817/68, 817/71, 817/76, 817/89
- A.AVRK , 818/5, 818/7, 818/11, 818/12, 818/13, 818/26, 818/30, 818/45, 818/53, 818/67, 818/68, 818/69, 818/78, 818/79, 818/81, 818/82, 818/84, 818/87, 818/96
- ARMAOĞLU, Fahir, *20.yy Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınları, İstanbul, Tarihsiz
- BAYUR, Yusuf Hikmet (1991), *Türk İnkılabı Tarihi*, Cilt:III, Kısım IV, Ankara
- KARAL, Enver Ziya (1996), *Osmanlı Tarihi*, IX.Cilt, Ankara
- KOCABAŞ, Süleyman (1987), *Türkiye ve Siyonizm*, İstanbul
- KILIÇ, Selami (2003), *Ermeni Sorunu ve Almanya*, İstanbul
- KILIÇ, Selami, *Türk Sovyet İlişkilerinin Doğuşu*, İstanbul, Tarihsiz
- ÖKE, Mim Kemal (2002), *Filistin Sorunu*, İzmir
- ÖZKAYA, Yücel ve Diğerleri (2005), *Milli Mücadele Tarihi ve Dış Politika I*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara
- SONYEL, R.Salahi (1995), *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika C I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- ŞAHİN, Enis (2002), *Trabzon ve Batum Konferansları ve Anlaşmaları (1917-1918)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- UÇAROL, Rifat (2000), *Siyasi Tarih (1789-1999)*, İstanbul
- YALÇIN, Durmuş ve Diğerleri (2004), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi C I*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara

تجدید نظر در آثار
تجدید نظر در

تجدید نظر در آثار
تجدید نظر در

1386

تجدید نظر در آثار
تجدید نظر در

صدر سہ ماہیہ ص ۱۲۰

شعبہ فقہ و
عقائد

۱۲۰ - ۱۹۹

موجودہ

معرورہ جاوید کتبہ لیب

انگلندہ ملکہ ناطری، ریڈ لاد، کالونی، بیلوولہ لہ اندہ، ص ۱۲۰
 ایوارڈ ایلیمن لطف کے علاقہ و طرح عامہ انما ص ۱۲۰
 علاقہ و طرح کابری قریں سرحد کتبہ لیب یا لکھتہ سیاس و مفوی جیت عطف لیب
 فاعلتہ انگلندہ ملکہ ناطری او ریڈ لاد، کالونی، بیلوولہ لہ اندہ، ص ۱۲۰
 اور لاد، کالونی، بیلوولہ لہ اندہ، ص ۱۲۰
 ایوارڈ ایلیمن لطف کے علاقہ و طرح عامہ انما ص ۱۲۰
 علاقہ و طرح کابری قریں سرحد کتبہ لیب یا لکھتہ سیاس و مفوی جیت عطف لیب
 فاعلتہ انگلندہ ملکہ ناطری او ریڈ لاد، کالونی، بیلوولہ لہ اندہ، ص ۱۲۰
 اور لاد، کالونی، بیلوولہ لہ اندہ، ص ۱۲۰

۱۲۰

خارجیہ لیب
 کتبہ لیب
 بایں حکایتہ سہ ماہیہ

۱۲۰
 ۱

اجتماع رنگ اجتماع گویینده رو سیر نمقد معا هله بره قصیدو بیایینه . سیالیت اقلتی خدی
 سنا اقلی و زنه بیوتون فرجه سیاح بوضعت قصیدو بیایر . من ولیدر دست تمام فوج و لای
 بوفیه - و بی نه قصیدو بیایینه عفا انجمنه ناسا ایلمسه و هیچ بر دوسله جارتا ایدیه بیایینه
 در جوره ابریا لیت کوردکنده . بکت و بیوتنه که سیالیت اقلتی خدی جمل سالارونه
 بوتره و خدی بره شد فالگورند بوضعت غیر ولیدر زانه بر کفارا اولدر آملایا بیعتونیک بیای
 قیل کسیر .

اولیجه میایله که خدی قصصاتی ره اکثری خدی بره قول بیایله . سیالیت اقلتی
 خدی خدی خدی ناهضه سوز مرز خدی خدی خدی خدی خدی خدی خدی خدی خدی خدی خدی خدی
 خدی میایته . هله بر بوضعت بر معا هله و دله بره خدی اولیجه خدی عا . جملایه خدی
 ایستکه افاره و بیانات آینه عمده و بخت .

« و بیوت معا هله بره بیایینه عفا انجمنه ناسا ایلمسه و هیچ بر دوسله جارتا ایدیه بیایینه
 در جوره ابریا لیت کوردکنده . بکت و بیوتنه که سیالیت اقلتی خدی جمل سالارونه
 بوتره و خدی بره شد فالگورند بوضعت غیر ولیدر زانه بر کفارا اولدر آملایا بیعتونیک بیای
 قیل کسیر .

شکل آینه و لیدر «
 بودنرت فطیک خدی ابر اولای ملاقه زان عانی نه بیایینه بر قولی خدی خدی خدی خدی خدی
 نایله لیلک فرجه منیجه و وقتو ستره ماته بزه عا هله بره سوز زله سوز کنده .
 لخوا رانه میایله و سیدیه ترکیا عینیه فرجه آواز ایلمه کنه بولده . آملایا مقصدله اورنده
 حیا ایلایخ . منوره بر زله خدی دوسانه و صایاره بولده عینیه و بولده بولده
 ارسندک حیا بیایینه اخذ ایستکه وضعیه ترکیا فک انور عینیه اخذ ایستکه تأییر
 یا بلوغ بر سبب اولده . « (هله بر لیلک کله ریه باغیر)
 سوز خدی ره عمده بر فرجه کور بولم که ارسندک آملایاره دوسله بیوتنه . بولده بولده

کولای مقصد و .
 اقلتی خدی لیلک کوردکنه فرجه ایلک فوجا مننده جملایا بولده . و صافله یا فوجو بیوتنه
 و کله فاقعه بیایینه بیوتنه آملایا لیلک ایلک اولده .
 هله ار دوزله بره اقلات خدیله میایله اولده و فوجو خدیله کولای . ایلدر

عضو سامن جناب صدر عینا العزیز

خارجیہ تطاریق

شعبہ قصورہ
قلا

۷۷ - ۷۷۰۷

مدرسہ دارالکریمہ لریہ
اس میں استقامت و تہ و تربیت کی صورت میں ہمارے ہی طرف سے مدد و اعجاز و اونسویہ اس سلسلہ اصلاح اور تعلیمی ضروری تنظیم یا سامان میں صوفی «لا سوسین» وغیرہ تہذیب
۷۷ کا نام ہے تاہم ۷۷۷۷ تا ۷۷۷۷ تک جو کتب و رسالہ اور غرض عینا ترکیب یہ نقل و لکھنے اور منظر سامع اخصانہ لریہ پورے اور دہ غرضہ و تقدیر و قندی اولیاء اور ذمہ
محفوظ و لا الامر کدر

خارجیہ تطاریق نامہ
آیتہ سفیر سابقہ

اجازت الاخریہ ۷۷۷۷ و ۷۷۷۷

ایده‌هایک ادعای شما نشانی از باقی‌مانده‌های فخر و کبر است که در گذشته بوده است. در این کشور
 در قضاوت‌های مهمی سه سه طرفه است. طرف اولی آن‌ها که کوشش و کوشش است. طرف دوم آن‌ها که فخری است. بولغا
 توانایی مدعیان الهی در قضاوت است. و در قضاوت کوشش است. طرف سوم آن‌ها که فخری است. بولغا
 از نظر باقی‌مانده‌های فخر و کبر است. و این‌ها در قضاوت بولغا است. و کوشش است. طرف چهارم آن‌ها که فخری است. بولغا
 است. و این‌ها در قضاوت بولغا است. و کوشش است. طرف پنجم آن‌ها که فخری است. بولغا
 بولغا در قضاوت بولغا است. و کوشش است. طرف ششم آن‌ها که فخری است. بولغا
 فخری است. و این‌ها در قضاوت بولغا است. و کوشش است. طرف هفتم آن‌ها که فخری است. بولغا
 چنانچه بولغا در قضاوت بولغا است. و کوشش است. طرف هشتم آن‌ها که فخری است. بولغا
 اولی و در قضاوت بولغا است. و کوشش است. طرف نهم آن‌ها که فخری است. بولغا

اساساً

مفتی
 محمد
 باقر

بولغا لار له باغكارنى جوار انتا - اشكىن - وهادور ا قشاق كلبه دن جالانچ صوبالده تىرى خاشيخه
 بولمىنى وركبا شيايك قارا خول دوله لالچى سولمى لىزىب. ضابطه نازار نه برهيدى رخصته باسى ق
 حالده دولته رايغى حالده قايدىن دىبايه آتشد. ضابطه بايا - نلقه جالانچى قشركا ق
 ايرى تى كوتة اسوده فاشى عسلى بائيد بائيدىر. رومان كهنه بوزيك امال واسيا شى جالانچى
 نيك ك اهللا جالانچى طومىك آتيا ختير ايريه هقه قى اوزره بره سر بيلك صوبيله كندى باغكار
 اوسته جالانچى. اسوده عيرىك بونوع قشركا تاه كهلونف جابان ايزك كور كنده در. ستا ق
 بولغا ستايك سويى بولغا لر بيز بر شايقه كى بره رله سوره سوره آرا براره دى بويىر سوره بىر
 كو ختيرن كى آى ختاريا هدا قشاق ايجى دره بونوز اوكوز ومان آرا برى شيا آ شيا ن بولغا
 بره كى مان فاشى ال كيبه سندن جالانچى اشيا عىلى اطوم بيلدى ايه - ريكه كى بىر ملة ايجوز
 بويىر هودى نقل ايرىن و مذكور باسند اهلين اون بىر لىر كى و آلون ناچى جىر آلانچا شيا
 بولغا - ضابطه و عسلى نيا آلمان نالانچى طومىك سوره بىر شيا ايه بركده بويىر هودى بولمى
 ايجى ن صوكا نظير بىر ملة ايجى آلانچى باسند رىغى كهم كندى كه رىر سبيلك و صم
 - و مان لىر اسوده بويىر رومان ايجى ايجى قشركا به صوبيله نوزى ايكده اولد نوزى بولمى
 اولسا به اسوده مان هضمه ولى اولد نوزى سبيلك

مضمون
 مضمون

۱۱

۵

معدودهای مشابه مدون شده اند

شماره ثبت

ISIRI

۱۸۷-۶۵۷

مردودهای مشابه که ثبت شده اند ...
 در صورتی که ...
 عودت بخاک ایران برود ...
 ها و ...
 عکس و ...
 فرانسوی ...
 فاجعه ...
 و ...
 چهار ...
 شکر و ...
 و ...
 و ...

تأیید شده است

۱۲

۱۲

حضرتی حضرتہ صدیقہ رحیمی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
حاجتہ نظرانی
۲۷۸۶-۷۶

موضوعہ جاگیر تیر
برینہ تعداد اکابر مورثہ محدودہ استقبالی اولاد عمای مسیحہ حقوق سرفہ ویر لیک نہ کیستک حیانتہ ناظر رہ جو
ایہ مجلس اعانہ و سعوانہ رہی اے ، حاجتہ اکابر مورثی و دہ بر صومہ ذوانہ عالیہ تک حاضر بولند قوی و طیف نہ
نطقہ ایراد ایراد رک ایہ دولت تقفہ تک تیمنا جاری فاسا بہ صمیمہ تک کیجکہ تقویہ کی زونہ نہ کما اولاد و دان اقدسی
حضرت یاد رہی ایہ تقفہ معظمی المانیا ایراد پوری حضرتہ تادی عمر و عاقبتی تمینی دفعتہ تک کار قرض ایوکی
دھینتہ عثمانیہ نامہ جلال اللہ عرف بہ طرف نہ ایراد اولاد نطقہ حسہ بر حاصل ایلیکی برینہ غارہ سینی و تکملا لغتہ
انہ ۱۶ ص ۱۱۱ تاریخ تعاقبہ بر بید رہتہ ار و فہ حصہ نہ مع الار کور
حاجتہ نظرانی
اصد سیکہ

ÖZGEÇMİŞ

Dilek Özsu 1978 yılında Almanya’da doğdu. İlk ve orta eğitimini İstanbul’da tamamladı. 2001 yılında girmiş olduğu Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü 2005 yılında tamamlayarak aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı.